वऱ्हाडसमाचार.

BERAR SAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख १ माहे आगस्ट सन १९१० इ० [अंक २८

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं द. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक { G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ { एजंट
नं ७३

विनंती पत्र.

सप्रेम वि. वि. अलीकडे या दोन वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नागरांचा खप फारच झपाट्यानें वाढल्यामुळें व विशेषेंकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आउतें फारच खपल्यामुळें आम्ही आमचा बेळगांव येथील शेतकीचीं आउतें करण्याचा कारखाना सदरहु प्रांताच्या मध्यभागीं ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुंडलरोड रेल्वे स्टेशनानाजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे. सबब आपल्यास एवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळीस आमचीं जीं आउतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावा हे विनंती.

आपला आश्रय इच्छिणारे,
किर्लोस्कर बंधु,
किर्लोस्कर वाडी, पोष्ट कुंडल,
नो. नं. ड ६६ जिल्हा सातारा.

जाहिरात.

वि. ॲ. डिस्ट्रीक्ट जज्ज साहेब बहादूर
पश्चिम वऱ्हाड, आकोला.
चौकशीची तारीख ९।८।१०

दि. मु. नंबर ४/१९१०

वादी.

१ हरकचंद गुलाबचंद वस्ती तेल्हारा
२ कल्याणचंद लालचंदसा वस्ती येवले
३ हौसीलाल पानाचंद वस्ती बाळापूर
४ पृथ्वीराज बक्तावरमल वस्ती आकोला
५ धनजी कानजी वस्ती खामगांव.

प्रतिवादी.

१ हेनासा रामासा वस्ती शिरपूर २ देवमनसा नारायणसा वस्ती शिरपूर ३ बाळकृष्ण नेमाजी वस्ती शिरपूर ४ माणीकसा शीतलसा वस्ती कारंजा ५ गोविंदा नारोबा वस्ती शिरपूर. ६ धमाजी राणोजी वस्ती शिरपूर ७ मोतीराम महादाजी वस्ती हराळ ८ जयकुमार देवीदास चवरे वकील आकोला ९ शामलाल ओंकारदास वस्ती खामगांव.

दावा रुपये १९४२९

ज्याअर्थी वरील वादी श्वेतांबरी लोकांनीं प्रतिवादी दिगंबरी लोकांवर आकोले जिल्ह्यांतील वाशीम तालुक्यांतील शिरपूर येथील श्री अंतरिक्षपार्श्व नाथजी माहाराजांच्या पवित्र देवालयांतील पूज्य मूर्तीस तारीख १३।२।१९०८ चे सुमारास अपक्रिया केली त्याबद्दल व त्या मूर्तीचे पूजे संबंधानें विवक्षित हक्क स्थापन करण्यासाठीं व नुकसानी भरून घेण्यासाठीं, दावा मांडला आहे. व ज्या अर्थी या दाव्याचें काम सिव्हिल प्रोसीजर कोड ऑरडर १ रूल ८ प्रमाणें चालावयाचें आहे त्याअर्थी वरील दोन्ही श्वेतांबरी व दिगंबरी लोकांस कळविण्यांत येतें कीं, सदर्हू दाव्याचे चौकशीची तारीख ९।८।१९१० नेमिली आहे. तरी ज्यांना दाव्यांत शरीक व्हावे असें वाटत असेल त्यांनीं सदर्हू तारखेस अगर त्या तारखेचे आंत ज्या तकरारी अगर जीं कृत्यें करणें जरूर असतील तीं करावीं.

आमचे सहीनिशीं व कोर्टाचे शिक्यानिशीं दिली आज तारीख २७ जुलई सन १९१० ईसवी.

J. C. Chatterjee.
आडिशनल डिस्ट्रिक्ट् जज्ज,
पश्चिम वऱ्हाड, आकोला.

नो० नं० ड ८५

जाहिर नोटीस.

स. स. नं. ६/१०

वि. सबार्डिनेट जज्ज साहेब बहादूर कोर्ट आकोला यांचे कोर्टातून जाहीर करण्यांत येत आहे कीं, अर्जदार मीरमरदानअली वल्लद मीररहेमतअली राहणार हैद्राबाद यानें सक्सेशन सरटिफिकीट मिळण्या बद्दल दिलेला अर्ज आमचे कोर्टांत तारीख १९।८।१० रोजा नेमिला आहे त्या तारखेस आमचे कोर्टांत सकाळीं दहा वाजतां ज्याचीं कांहीं तकरार वगैरे असेल त्यानें हाजर राहावें, हाजर न झाल्यास पुढें कोणतेच प्रकारची तकरार ऐकली जाणार नाहीं कळावें.

आमचे सहीनिशीं व कोर्टाचे शिक्यानिशीं दिली असे. तारीख २२।७।१०

V. M. Khare, Judge.
सबॉर्डिनेट जज्ज
आकोला.

नो० नं० ड ८६

नोटीस

नोटीस बेशमी सीताराम वल्लद राघो जात ठाकर राहणार निमगांव तालुका मलकापूर जि० बुलडाणा पोष्ट निमगांव
यांस:—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं मी तुमची लग्नाची बायको असून या दोन वर्षांमध्यें मजला चांगलें वागवीत नाहीं. कारण तुह्मी दारु, गांज्या वगैरे अमल करीत असून शिवाय तुह्मी दुसरी रांड ठेऊन तिच्याशीं तुह्मी संसार करिता व तुमचे पोटच्या दोन मुली नामें सरस्वती व पार्वती अशा दोन मुलींसह तुह्मी माझा भाऊ नामें बळीराम वल्लद तुकाराम ठाकुर राहणार टाकळीवीरो ता खामगांव यांचे येथें मजला आणून घालून मी एक महिन्यानें तुजला घेऊन जाईन असें ह्मणून तुह्मी चालले गेले. तेव्हांपासून मजला घेऊन गेला नसून शिवाय खर्चण्यासही पाठविलें नसून व तुह्मी मजला मारहाण उगीच करित असून शिवाय एक एक, दोन दोन दिवस उपासी ठेवीता तरी मी इतका जाच साहून तुमचे येथें लग्न झाल्यापासून दिवस काढले. तुह्मी माझी अशी समजूत करून दिली कीं मी रांडेस काढून देईपर्यंत तूं तेथें राहा ती गेली ह्मणजे मी तुजला घेऊन जाईन, असें सांगून मजला आणून घातलें. करितां या नोटिशीनें तुह्मांस कळविण्यांत येतें कीं तुह्मी मजला घेऊन जावें. मी नांदण्यास राजी आहे, परंतु नोटीशींत लिहिलेल्या कारणासाठीं पंचा समक्ष असें करणार नाहीं ह्मणून मला लिहून देऊन आणि मीं आजपर्यंत भावाचे येथें राहून सावकाराचें कर्ज दहा रुपये काढून खाण्यापिण्याप वगैरे खर्च केले ते सावकारास देऊन मजला घेऊन जावें तसें न केल्यास नोटीस पावल्यापासून पंधरा दिवसांचे आंत फारकती द्यावी. फारकती न दिल्यास हीच फारकती समजून मी दुसरा धरठाव करीन. मग कोणत्याही तऱ्हेनें मजवर नवरेपणाचा हक्क मुळींच राहणार नाहीं. करितां या नोटिशीनें कळविलें आहे. नोटीशीचा खर्च तुह्मास द्यावा लागेल कळावें ता० २२।७।१० इ.

सही
भागाई मर्द सीताराम ठाकुर
राहणार टाकळीवीरो तालुका
खामगांव पो० जळगांव हिचे
हातची बांगडी असे.

नो. नं. ड ८७

नोटीस.

बेशमी (१) इसाकउल्ला वल्लद महिताप[illegible]
(२) अहमदमुल्ला मुसलमान
(३) लाल मुल्ला मुसलमान
(४) फैजल्लाशा फकीर
यासः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी तुळसाबाई जवजे मोतीलाल इजकडून आज्ञान शिवनारायण याच्या इस्टेटी पैकीं मौजे शेगांव येथील शेत सर्वे नंबर एकर गुंठे आकार रुपये चें शेत ६०० रु.यांस विकत घेतल्याचें समजतें. सदर शेत तुळसाबाई इस विकण्याचा कांहीं हक्क नाहीं सबब या नोटीशीनें कळविण्यांत येतें कीं हो नोटीस पावलेपासून आठ दिवसांच्या आंत आपण शेत आमचे ताब्यांत द्यावें व आपण शेताच्या किंमती बद्दल दिलेले रुपये व आपणास किस्तकारी लागले रुपये मजजवळून घेऊन जावे असें जर मुदतींत न केलें तर मुदत संपताच शेत ताब्यांत घेण्यांत येईल. मग आपली कोणत्याही प्रकारें तक्रार ऐकली जाणार नाहीं. जर आपण आह्मास कोणत्याही प्रकारें हरकत कराल तर त्याबद्दल योग्य कोर्टांत दाद मागवी लागेल व मग कोर्टाचा व इतर त्यास लागणारा खर्च या नोटीशीचा खर्चा समवेत व या वर्षाच्या स्वाधिनतेसमवेत भरून घेऊं. मग कोणती तक्रार ऐकण नाहीं.

सही. (मारवाडींत)
भंगणीराम खेतसीदास टाव
दस्तुर खुद, रा० शेगांव

नो० नं० ड ८८

वर्तमानसार.

नवीन सांपडलेल्या युगांतर पत्राचा मुद्रक अशुतोष सरकार याची चौकशी चालू आहे. सदर्हू आरोपीनें ना. ले. गव्हर्नर साहेबांकडे माफी होण्याबद्दल अर्ज केला आहे. त्यांत त्यानें “ मी अशिक्षित आहे आणि गरिबीमुळें एक रुपया मिळण्याच्या आशेनें वरील पत्राच्या मजकुराचे टाइप जुळवून दिले. ” असें ह्मटलें आहे.

कलकत्ता येथील क्रिमिनल इन्व्हेस्टिगेशन खात्यानें मोहेंद्रचंद्र चतरजी नांवाच्या इसमास पकडलें आहे. ‘युगांतर’चें पत्रक छापण्याच्या कामांत या इसमाचा संबंध असल्यामुळें तो फरारी झालेला होता. थोड्या दिवसांपूर्वीं पोलिसांनीं त्याच्या घराची झडती घेतली होती, तींत हीं पत्रकें, छापण्यासाठीं ठेवलेला प्रेस व टाइप पोलिसांनीं जप्त केले. आरोपीस लवकरच चोकशीसाठीं मॅजिस्ट्रेटपुढें उभें करण्यांत येईल.

बहिष्कारदिनसमारंभासंबंधीं पुढील आशयाचा एक जाहीरनामा बंगालसरकारकडून प्रसिद्ध झाला आहे. येत्या ता. ७ आगष्ट रोजीं ‘ बहिष्कारादिन ’ समारंभ साजरा करण्याविषयीं कित्येक वर्तमानपत्रांतून जे लेख प्रसिद्ध झाले आहेत ते पाहतां ना. ले. गव्हर्नरसाहेबांच्या मतें बहिष्कारदिनोत्सवापासून अपायच उत्पन्न होणार आहे. या उत्सवापासून लोकांत अशांतता उत्पन्न होणार आहे. त्याचप्रमाणें जातीजातींतील दूरीभाव अधिक वाढविण्यास उत्तेजन मिळून कायद्यानें प्रस्थापित झालेल्या राज्यव्यवस्थेस अडथळे उत्पन्न होण्याचें भय आहे. तेव्हां या खोडसाळ चळवळींत सरकारनें हात घालण्यापूर्वीं चळवळींच्या चालकांनींच (आणि हें चालकत्व समाजांतील जबाबदारवर्गाकडे आहे) ही आपापसांत एकमत करून बंद पाडावी हें ना. ले. गव्हरनरसाहेबांना इष्ट वाटतें. गेल्या दोन महिन्यांत सरकारास मदत करणें आणि राजनिष्ठ राहण्याची लोकांत प्रवृत्ति दिसत आहे. सबब सरकारास मदत करण्याच्या तत्वास विरुद्ध आणि राजनिष्ठेच्या व्यवसायास असंबद्ध असा हा उत्सव बंद करणें हें काम देशांतील वजनदार मंडळी इतर लोकांना उपदेश करून घडवून आणील अशी सरकारास आशा आहे. परंतु ही आशा निर्फल झाल्यास, सर्व लोकांस असें जाहीर करण्यांत येत आहे कीं, ना. ले. गव्हर्नरसाहेबांना असलेल्या अधिकारानुसार वरील तऱ्हेचे बहिष्कारोत्सव बंद ठेवण्याचे हुकूम त्यांनीं सर्व स्थानिक सरकारांना दिले आहेत.

खुलना येथील मॅजिस्ट्रेटनें पालीचित्र प्रेसवर राजद्रोहाची तिसरी फिर्याद होऊन तींत तो प्रेस जप्त करण्याचा हुकूम सोडला होता. त्यावर सदर्हू प्रेसचे मालक सरश्चंद्र मित्र यानें हायकोर्टांत अपील केलें होतें. न्या. हॅरिंगटन आणि टेनन यांचें भिन्न मत पडल्यानें अपील तिसऱ्या न्यायमूर्तींकडे विचारास पाठविलें आहे.

मुंबईचे गव्हर्नर ना. सर जॉर्ज क्लार्क यांचा विवाह येत्या नवंबर महिन्यांत मिसेस रेनॉल्ड यांजबरोबर होणार आहे. मिसेस रेनॉल्ड या प. वा. जॉर्ज मॅरट यांची सर्वांत धाकटी कन्या असून प. वा. लेडी क्लार्क यांच्या चुलत बहीण आहेत

मुंबईतील जर्मन व फ्रेंच वकिलांची मुलाखत घेतली असतां ही राजकीय बाब असल्यानें त्यांनीं या संबंधानें मत देण्याचें नाकारिलें. त्याच प्रमाणें मि. बॅपटिस्टा यांनीं केलेल्या अर्जांनाही अद्याप उत्तर मिळालें नाहीं. ट्रिब्युनल पुढील नाशीक प्रकरणाची चौकशी सप्टेंबरमध्यें सुरू होईल असें दिसत नाहीं.

मिलन प्रांतांत २४ जुलई रोजीं रात्रीं वादळ झाल्यामुळें बुस्टोआर सिझिओ येथील गिरणी पडली. त्यामुळें १० माणसें ठार झालीं व कित्येकांस जखमा झाल्या. सोलाना येथें त्याचप्रमाणें १४ माणसें ठार झालीं. सारोना येथें सर्व धुराडीं फुटलीं व तीन माणसें मेलीं. आणखी कित्येक माणसें मेलीं आहेत पण तारायंत्रें तुटून गेल्यामुळें बातम्या पोहोंचत नाहींत.

काल नवीन राज्यघटनेसंबंधीचा वार्षिकोत्सव मोठ्या थाटानें झाला असें कॉन्स्टँटिनोपलहून आलेल्या तारेवरून कळतें. या उत्सवांत विशेष हें होतें कीं, उत्सव पाहण्यास पुष्कळशा तुर्की स्त्रियाही आल्या होत्या. रोषनाई पाहण्याकरितां व बँड ऐकण्याकरितां त्यांसाठीं मुद्दाम चांगल्या जागेची सोय केली होती. रियर ऍडमिरल वुइलियम्स यांच्या प्रमुखत्वाखालीं असलेला तुर्की काफला सुलतान साहेबांनीं पाहिला.

तेतमुरी मारू नांवाची एक जपानी आगबोट २४६ उतारू घेऊन कोबेहून डालनी येथें जात असतां कोरियन किनाऱ्याच्या बाजूस रात्रींच्या वेळीं बुडाली. चाळीस उतारूंना बचावण्यांत आलें बाकीच्यांचा पत्ता नाहीं. लढाऊ जहाजें तपास करीत आहेत.

सरकारास काथाजवळ मिळालेला व त्यांनीं बौद्ध धर्मीयांस नजर केलेला पवित्र पांढरा तरुण हत्ती ता. २४-७-१० चे सकाळीं रंगून येथें येऊन पोंचला. हत्तीची उंची तीन ते चार फूट असून मिलिंद राजाचे कारकिर्दींत असलेल्या रोयाई नांवाच्या हत्तीबरहुकूम त्याचीं सर्व चिन्हें आहेत. त्याच्या स्वागताचा समारंभ इतक्या थाटाचा झाला कीं, पेशावरहून तेथल्या बुद्धाच्या अवशिष्ट वस्तू आल्या तेव्हां ही तसा झाला नव्हता. मोठी मिरवणूक काढून त्यास श्वेदानच्या देवालयांत आणलें.

हिंदुस्थानांतील कापसाच्या मालावरील एक्साईज जकात काढून टाकावी अशा अर्थाचा ठराव वरिष्ठ कौन्सिलांत आपण आणणार असें ना. दादाभाई यांनीं कांहीं दिवसांपूर्वीं कळविलें होतें. अर्थातच या ठरावावरील वादविवादांत सरकारच्या जमाबंदी धोरणाविषयीं वाटाघाट होणार, आणि वरील धोरण विशेषेकरून हिंदुस्थान सरकारच्या हातांत असलें तरी त्याच्यावर स्टेट सेक्रेटरीचा अंकुश आहे. ह्मणून हा प्रश्न लॉर्ड मोर्ले यांजकडे गेला आहे. अद्यापि त्यासंबंधानें कांहीं कळलें नाहीं, त्यावरून त्याचा विचार होत आहे असें उघड दिसतें.

‘ इंग्लिश मन’च्या बातमीदारानें कलकत्यांतील स्पेन व पोर्तुगालच्या दुय्यम वकिलांची मुलाखत घेतल्या वेळीं रा. सावरकर यांस फ्रान्समध्यें परत पाठविण्याविषयीं फ्रेंच सरकारनें ब्रिटिश सरकारला लिहिलें आहे, असें सांगितलें. ज्या फ्रेंच शिपायानें [जेंडरमी) रा. सावरकर यांस पकडून स्वाधीन केलें त्यांस कायद्याचें ज्ञान नव्हतें. मोरिया बोटीवरील कप्तानाच्या स्वाधीन त्यास करण्यांत आलें तरी त्याचा कांहीं उपयोग नाहीं. आह्मी नाकारिलें तरी फ्रेंच सरकार सावरकरांना स्वाधीन करील, असें फ्रेंच व पोर्तुगालच्या दुय्यम वकीलांनीं आपलें मत दिलें.

प्रभास, गजेंद्र आणि युगांतर संबंधाच्या इतर आरोपींना कलकत्ता येथील चीफ प्रेसिडेन्सी मॅजिस्ट्रेट स्विन्हो यांजपुढें उभें करण्यांत आलें आहे. त्यांनीं आपल्या जबानींत तें पत्र कसें लिहिले-छापलें, आणि प्रसिद्ध केलें याची साग्र हकीगत सांगितली.

अंबाला जिल्ह्यांतील जगाद्री गांवचा आशाराम नांवाचा एक इसम कांहीं दिवसांपूर्वीं दोन दाक्षिणी स्त्रियांना बरोबर घेऊन अनारकळी बाजारांतून चालला असतां त्यास पोलिसांनीं पकडलें होतें. याच्या बरोबरच्या स्त्रियांनीं मडमांचे पेहराव केले होते. आज रोजीं सदर्हू इसमास कोर्टापुढें उभें करण्यांत आलें. कोर्टानें त्याच्यापासून चांगलें वर्तन राहण्याबद्दल दोन जामीन मागितले. परंतु हे देतां न आल्यानें त्यास एक वर्ष कैदेची शिक्षा सांगितली आहे. या आरोपीस ठगबाजीच्या खटल्यांत पूर्वीं एकदां शिक्षा झाली होती असें समजतें.

‘ चेस्टले येथें मि० केरहार्डी हे एका व्याख्यानांत ह्मणाले— “ बादशहाच्या खाजगी खर्चाची रकम राष्ट्राला बिनफायद्याची आहे. देशांत राजा असणें हे त्या देशाच्या लोकाचें मूर्खत्वदर्शक चिन्ह होय. ब्रिटन देशांतील लोक अत्यंत राजनिष्ठ आहेत ही कल्पना तर सर्वांत चुकीची आहे. ”

दरभंगा संस्थानांतील बेनीपूर येथील मि. पर्सी जोन्स हा युरोपियन ता. २० रोजीं भाताची पेरणी करत असतां त्यांस तेथील कित्येक ब्राह्मणांनीं चोप दिला, अशी त्यानें मॅजिस्ट्रेट कोर्टांत फिर्याद केली आहे. उलटपक्षीं ब्राह्मणांनीं डेप्युटी मॅजिस्ट्रेट कोर्टांत अशी फिर्याद केल्याचें समजतें कीं, सदरहू मि. जोन्स यानें आपले नोकर घेऊन ब्राह्मणांच्या घरांत शिरून त्यांना मारहाण केली. पोलिस तपास चालू आहे.

पंचानन घोष नांवाच्या एका शाळामास्तरानें ‘ भूमाते ये ’ अशा अर्थाची राजद्रोहक कविता लिहून खुलनावासी पत्रांत प्रसिद्ध केल्यांच्या आरोपावरून इ. पी. को. क. १२४ (अ) आणि १५३ (अ) या कलमान्वयें त्यावर खटला होऊन त्यास १८ महिन्यांच्या कैदेची शिक्षा झाली होती. यावर आरोपीनें हायकोर्टाकडे अपील केलें होतें. याची सुनावणी न्या. चतर्जी आणि टेनन यांचेपुढें होऊन त्यांनीं आरोपीस गुन्हेगार ठरविलें तथापि त्याच्या कैदेची मुदत कमी करून ती नऊ महिन्यांची केली आहे.

साहित्य समागम.

वनवासी फूल

—:०:*:०:—

या नांवाचें एक छोटेंसें पण अत्यंत मनोरम काव्य कविवर्य रा. नारायण वामन टिळक यांनीं लिहिलें आहे. फुलांच्या संबंधाच्या रा. टिळक यांच्या हातून इतक्या कांहीं कविता मराठी भाषेंत झाल्या आहेत कीं त्यावरून रा. टिळक यांना ‘ फुलांचे कवि ’ असें नांव दिल्यास तें सार्थ होईल. ‘ मुलें ह्मणा वा फुलें ! ह्मणा वा नक्षत्रें माणराशी। ह्मणा भावना ! नांवें योजा जयास रुचतीं जैशीं ॥ परंतु कविचीं फुलेंच अवघीं, या अवघ्यांची माला। कविच्या हृदयीं रुळे सर्वदा ! सदा रंजवी त्याला ॥ ’ असे जे उद्गार रा. टिळक यांनीं कवींच्या संबंधानें काढले आहेत ते त्यांना स्वतःला उत्कृष्ट प्रकारें लागू पडतात. या काव्याचा परिचय आमच्या वाचकांस करून देण्यापूर्वीं या पुस्तकाला जोडलेल्या इंग्रजी प्रस्तावनेविषयीं दोन शब्द लिहिणें अवश्य आहे. ही इंग्रजी प्रस्तावना रा. सा. गोविंद वासुदेव कानिटकर यांनीं लिहिली आहे. रा० कानिटकर हे स्वतः उत्तम प्रतीचे मराठी लेखक, रसिक, व मार्मिक टीकाकार आणि कवि आहेत. प्रस्तावनेचा विषय ‘ कवि आणि कविता , या संबंधानें लिहिण्यास ते पूर्ण अधिकारी आहेत, व मराठी भाषाप्रभुत्वही त्यांचे अंगीं बरेंच आहे. असें असतां त्यांनीं इंग्रजी भाषेंत प्रस्तावना लिहावी हें अंमळ चमत्कारिक दिसतें खरें; पण इंग्रजी भाषेंत ज्याप्रमाणें कवितेसारख्या नाजुक विषयावर निरनिराळ्या भावना व्यक्त करण्यासारखा शब्दसंग्रह आहे, तसा मराठी भाषेंत नसल्यामुळें व विशेषतः इंग्रजी कवींचीं अवतरणें घेऊन विषयाचें स्पष्टीकरण करावयाचें असल्यामुळें आपद्धर्म ह्मणून रावसाहेबांनीं इंग्रजी भाषेचा आश्रय केला असावा अशी आमची समजूत आहे. आपल्या मनांतले उत्कृष्ट विचार देशीभाषेच्या द्वारें व्यक्त न करतां येण्यासारखी पंगुता रा. कानिटकरासारख्या विद्वान् लेखकांना स्वतः बद्दल वाटावी ही खेदाची गोष्ट आहे. खेदकारक असो कीं कशी ही असो, वस्तुस्थिति तशी आहे खरी, तेव्हां ती तशी धरूनच चालणें प्राप्त आहे.

रावसाहेबांनीं प्रथम इंग्रज कवि व मराठी कवि यांची थोडीशी तुलना केली आहे. इंग्रजी भाषेंत कवींचे बहुविध आदर्श दिसतात तसे भिन्न आदर्श मराठी कवींत आहेत काय असा त्यांचा पहिला प्रश्न आहे. इंग्रजी भाषेंत, बहुविध व्यावहारिक अनुभवांनीं भरलेली आणि वैचित्र्ययुक्त कविता पाहावयाची असली तर शेक्सपियर हातीं घ्या; धार्मिक, उदात्त, भव्य अशी पाहिजे तर मिल्टन आहेच; सणसणीत झळकणारी कविता बायरनची आहे. सूक्ष्मतर व जड जगांतल्या वस्तूहून सर्व तऱ्हेनें भिन्न अशी कविता शेलेची आहे; चिंतनायुक्त कविता वर्डस्वर्थची आहे, सुमधुर, तरल, ललित, गानलुब्ध करून सोडणारी कविता पाहिजे असेल तर टेनिसन वाचा, तत्वज्ञान पाहिजे

तर श्राउनिंग घ्या. यांच्या तोडीचे अव्वल दर्जाचे आपल्या इकडचे कवि ह्मणजे वाल्मीकि, व्यास, हे होत. असले कवि ईश्वरसृष्टच असतात. 'काय ह्मणुनी शिकवील मला हो तो ?! आणि शिकवोनी काय कवी होतो ?। कदा नोहे रससिद्ध कवी जो कीं। स्वयंभू तो अवतरत असे लोकीं ॥ असें जें या अव्वल प्रतीच्या शद्वसृष्टीच्या ईश्वराविषयीं (कवींविषयीं) एकानें ह्मटलें आहे तें अक्षरशः खरें आहे. कठोपनिषदांत ही हेंच सांगितलें आहे--- 'नायमात्मा प्रवचनेन लभ्यो। न मेधया न बहुना श्रुतेन। यमेवैष वृणुते तेन लभ्यः। तस्यैव आत्मा विवृणुते तनूं स्वाम्' असे परमेश्वराचे अवतार कवीच्या रूपानें युगायुगांचे ठायींच निर्माण होणार. तसे अवतारी कवि सध्यां आमच्यांत नाहींत, ह्मणून त्यांच्या खालोखाल प्रतिभावान् कविही नाहींत असें ह्मणणें ह्मणजे निव्वळ कृतघ्नपणा आहे. घनाभिनंदन, वृंद्व, शोकावर्त, कविसंदेश तुतारी, गंगावर्णन वगैरे काव्यांचे कर्ते हे पाहिल्या नाहींत तरी दुसऱ्या वर्गांत खास येणार. ज्ञानेश्वर, तुकाराम, रामदास, एकनाथ, मुक्तेश्वर आणि मोरोपंत यांच्या कवितेंत कंटाळा आणण्यासारखी कल्पनांची व शद्बांची द्विरुक्ति असते, शिवाय त्यांची कविता बहुतेक भक्तिपर आहे असें ह्मणून जुन्या कवितेला नाक मुरडण्याची अलीकडे फ्याशन पडली आहे. रा. सा. कानिटकर हेही या फ्याशनला बळी पडलेले आहेत हें पाहून आह्मांस सखेद आश्चर्य वाटतें. रा० कानिटकर यांनीं जजाचें काम २९ वर्षें केलें आहे. तेव्हां मनाची समता ठेवून दोन्ही पक्षांच्या मुद्यांचा विचार करण्याची व सरळ निकाल देण्याची संवय त्यांचे पासून अपेक्षित आहे. पण जुन्या कवींच्या बाबतींत त्यांनीं न्यायाधिशाचें उच्चासन सोडून वकीलाचा झगा घालून वादास सुरुवात केल्यासारखा त्यांच्या प्रस्तावनेंत वाचकांना भास झाल्यावांचून राहत नाहीं. 'प्रतिभेचें डबोलें सर्वस्वींच पुराण कवींनीं लांबविलें नसून त्याचा वारसा अर्वाचीन कवींकडे आला आहे अशा भावनेनें अर्वाचीन काव्यें वाचण्यांत येतील तर सांप्रतचें काव्यसृष्टीचें स्वरूप आपण मानतों त्याहून भिन्न आहे असें आढळून येईल,' असें रा. भिडे यांचे शद्बांत रावसाहेब सांगतात. पण ही भावनेची मध्यस्ती कशाला हवी ? मन अगदीं कोरें करकरीत ठेवून वाचल्यावरच कवितेची किंवा लेखाची खरी परीक्षा व्हावयाची असते कोणत्याही भावनेचा रिघाव मनांत झाला कीं पक्षपाताचें पिलूं घरांत शिरलेंच. अशा निर्मळ मनानें जुनी व नवी मराठी कविता वाचल्यास रा. कानिटकर जे दोष जुन्या कवींत शोधूं पाहतात ते जसे त्यांच्यांत फारसे आढळत नाहींत, त्याचप्रमाणें रा. पांगारकर आजगांवकर आणि मंडळी नव्या कवींना जितकी नीरस ठरवूं पाहते तितके नीरस ते खास नाहींत. या विधानाच्या उत्तरार्धाचें प्रत्यंतर रा. टिळक यांच्या प्रस्तुतच्या काव्यांतच आहे. काव्याचा विषय जितका साधा तितकीच कविता गोड व सुरस झाली आहे. कवि वनांत फिरत असतां त्याला एक सुंदर फूल दिसलें. तें पाहून कवि वेडावून गेला, आणि क्षणांत तन्मय झाला. फुलानें 'या कविराया' असें ह्मणून त्याचें स्वागत केलें. कवि तें फूल धरण्यास गेला, पण तें दचकून मागें सरलें. यापुढें त्या दोघांमध्यें झालेल्या संवादाचें खरें माधुर्य व स्वारस्य कळण्याम तें मुळांतच वाचलें पाहिजे. 'मी जगदीशाला अर्पित झालें आहे, तेव्हां मला शिवणें योग्य नाहीं.' हे शद्ब ऐकतांच कवीच्या हृदयांत प्रेमाच्या ऊर्मी उठल्या आणि तो ह्मणाला, 'पवित्र जगिं तूं साचें। वैराग्याचें विधान दिसशी मजला भक्तिरसाचें ॥ परंतु जातें वनांत तव हें यौवन मित्रा वायां। या साठीं तू मजबरोबर चल.' यावर फुलानें केलेलें मार्मिक उत्तर हृदयाला शल्या सारखें टोंचणारें तथापि सत्य आहे. तें ह्मणालें—'जगीं चहुंकडे स्वार्थ, नीचता, मूर्खपणा, अभिमान। हार ह्मणोनी सापासाठीं कोणपुढें करि मान ॥ येथें सृष्टी देवता माझें मातें प्रमाणें पालन करते व लाड करते, तें मुख टाकून जगांतली धूळ घेण्याला कोण येईल ?' हें उत्तर ऐकून कवि विस्मित झाला, आणि पुन: बोलूं लागला. त्याचें उत्तर ऐकावयाचें नाहीं असा त्या फुलाचा निश्चय होता. पण कवीच्या वाणीसाठीं जेथें लोक वेडे होतात, तेथें हा निश्चय कसा चालणार ? कवि ह्मणाला, 'जगता परकें व्हावें, जाउनि दूर रहावें। या शीलाला कसें कळेना सज्जनशील गणावें ॥ भ्याडपणाचा स्वार्थाचा वा परमावधि हा होय।' त्याचप्रमाणें 'जननी सृष्टी तुझी न केवळ आमुची परि सर्वांची। जगास सोडूनि बसलां नाहीं यांत मती एकाची अशा प्रकारें कवीनें फुलाला निरुत्तर केल्यावर जगांत फुलाला किती निरनिराळ्या प्रकारानें लोक मान देतील त्याचें कवीनें फार हृदयंगम वर्णन केलें, आणि जगाचा अनुभव नसतां व्यर्थ जगाला दूषणें दिलीस अशा सौम्य शद्बांनीं ताडन ही केलें. पण फुल ऐकेना. तेव्हां निरुपाय होऊन कवि निराशेचे अश्रु ढाळीत जाऊं लागला. ते अश्रुबिंदु जमिनीवर पडल्याबरोबर पुष्पलतेनें शोषून घेतले. ते तिच्या अंगांत भिनल्यावर मग फुलांच्या पाहिल्या वृत्ति कोठून राहणार ? त्यांचें चित्त कविमय झालें. तें फूल ही दिसेनासें झालें. तें कविहृदयांत रममाण झालें. ही साधीच गोष्ट पण रम्य शद्बांनीं सांगण्यांतच कवीची करामत आहे. ही करामत प्रस्तुत पुस्तकांत ठळकपणें व्यक्त झाली आहे.

रा. टिळक यांच्या आजपर्यंतच्या सर्व काव्यांत हें लहानशें काव्य अग्रस्थान पटकावील अशी आमची खात्री आहे. अशा प्रतिभावान् रसिक कवि मित्राचा निरोप घेतांना मनाला ' कष्ट होणें स्वाभाविक आहे. तथापि व्यवहारांत तो घेण्याचा प्रसंग येतोच. ह्मणून जातां जातां कवीच्याच शद्बांत त्याची प्रार्थना करतों कीं

'ये ! कविराया, लोभ असूं दे !
पुन्हा लौकरी भेट।
परिचित आपण आज उद्या वा
येथें तेथें भेट ॥'

वऱ्हाडसमाचार.

आषाढ वद्य ११ शके १८३२ दुर्मतीनामसंवत्सरे

सरकारी कामगारांचा दौरा.

—:※:—

सरकारी कामगारांना सरकारी कामानिमित्त जिल्ह्यांतून जो दौरा करावा लागतो त्यापासून गांवकऱ्यांना व गांवच्या अधिकाऱ्यांना त्रास पोंचणें ही गोष्ट अपरिहार्य आहे ही गोष्ट कोणालाही कबूल केली पाहिजे. पण अपरिहार्य आहे ह्मणून तिच्यांत सुधारणा करण्याचा प्रयत्न सोडून देणें हीच शहाणपणाची गोष्ट आहे असें मात्र नाहीं. सरकारी अंमलदारांचा दौरा रयतेस त्रासदायक होऊं नये अशा तऱ्हेचे नियम प्रांतिक सरकार वेळोवेळीं करीत असतें हे नियम अंमलांत आणतांना लोकांच्या सोयी गैरसोयीकडे सरकारी अधिकारी सहानुभूतिपूर्वक लक्ष देतील तर ते नियम करण्यांत सरकारचा जो हेतु आहे तो पार पडून रयतेचा त्रास पुष्कळ कमी होईल. पण मुख्य अडचण ही आहे कीं सदर नियम ठरविण्यांत सरकार जें औदार्य दाखवितें त्याची खरी किंमतच कित्येक अधिकारी ओळखीत नाहींत. दौरा करणाऱ्या अधिकाऱ्यांपासून रयतेला मुख्य दोन गोष्टीं संबंधानें त्रास होतो. एक गोष्ट त्यांना शिधासामुग्री, दूध, तूप, कोंबड्या वगैरेच्या पुरवठा आणि दुसरी ह्मणजे माजिस्ट्रेटापुढच्या मुकद्दम्यासंबंधाची. सामानाचा पुरवठा गांवअंमलदार कशा प्रकारें करीत असतात हें दौरा करणारे पाहत नाहींत. त्यांना सामान मिळालें ह्मणजे झालें. तें मिळालें नाहीं ह्मणजे साहेब तहशीलदारावर गरम होतात. साहेबाच्या बुटलेराची तब्येत खुद्द साहेबाच्या तब्यतीपेक्षां ज्यास्त संभाळावी लागते. नाहीं पेक्षां साहेबाचा खाना बिघडवून ठेवण्यास आणि त्याचें अपेश तहशीलदाराच्या माथीं फोडून साहेबाकडून त्यांना एखादी चांगली चपराक लगावण्यास बुटलेर कधीं मागें घ्यावयाचा नाहीं. गांवअंमलदारांनीं आपल्याकडून कितीही जीव तोडून किंबहुना स्वतःच्या पदराला खार लावून मा[illegible] स्वारीला सामानाचा पुरवठा केला तरी बुटलेर साहेब वाईट साईट कुजका माल साहेबाच्या पुढें करून तहशिलदारासारख्या गांवांतल्या सन्मान्य कामगाराचा [illegible] करण्यास चुकत नाहींत. सरकारी दरानें माल देण्यास दुकानदारही खुष नसतात. त्यांना पैशाचा लोभ असतो, किंवा एखादे वेळीं सरकारी निरखानें माल देण्यास त्यांना खरोखरच परवडत नाहीं. अशा वेळीं सरकारी निरख व प्रत्यक्ष बाजारभाव यांच्यांतला फरक गांवअंमलदाराला आपल्या पदरून तरी भरावा लागतो, नाहीं पेक्षां आपल्या अधिकाराच्या दडपणा खालीं दुकानदाराच्या तक्रारी दडपून टाकाव्या लागतात. गांवांत कोणा अंमलदाराचा दौरा नाहीं असा आठवडा क्वचितच जात नसेल. कित्येक वेळां आठ आठ पंधरा दिवसपर्यंत एकाच साहेबाचा मुक्काम एका जागीं होतो. अशा वेळीं गांवकामगार तरी काय करणार ? त्यांना होणारा त्राम ते हिस्सेरशीनें— केव्हां केव्हां दामदुपटीनें—दुकानदार वगैरे गांवकऱ्यांस वांटून देऊन स्वतः मोकळे होतात. अप्रामाणिक अंमलदाराविषयीं तर बोलावयासच नको. त्यांच्यापासून रयतेला होणारा त्रास तर केवळ असह्य असतो. पण ही स्थिति टाळतां येण्यासारखी नाहीं काय ? समजा, सरकारी अधिकाऱ्यांनीं तालुक्याच्या गांवीं आपला तळ दिला. आणि लहानसान गांवच्या लोकांच्या तक्रारी ऐकणें. दुसरीं कामें तालुक्याच्या गांवीं राहून केलीं तर तें चालण्यासारखें नाहीं काय ? तालुक्याच्या गांवीं खेड्यांतल्यापेक्षां चांगलें सामानसुमान मिळण्याच्या अधिक सोयी असतात, लोकांना बाजारासाठीं वगैरे त्या जावें लागतें. तेव्हां साहेबांची भेट घेऊन त्यांच्यापुढें तक्रार मांडण्यास त्यांना मुद्दाम कोठें उठून जावें लागणार नाहीं. साहेबांना ही सामानसुमान मनाजोगें मिळेल आणि साहेबांच्या मुक्कामाच्या तारखा गांवच्या लोकांना अगोदर कळल्या असल्या ह्मणजे त्यांना ही येण्याजाण्यास बरें पडेल.

साहेबांच्या पुढच्या रेव्हेन्यु किंवा माजिस्ट्रेटी मुकद्दम्या संबंधानें तर दौऱ्यापासून शतपटीनें अधिक अडचणी उभ्या राहतात. साहेबांची स्वारी ज्या मुक्कामाला असेल तेथें ठरलेल्या तारखेला फिर्यादी, त्याचे साक्षीदार, आरोपी, त्याचे साक्षीदार व दोन्ही पक्षांचे वकील यांना रखडत [illegible]वें लागतें. एखादे वेळीं हे तेथें जाऊन पोंचतात तोंच साहेबांचा मुक्काम तेथून हलतो, तेव्हां अर्थात् हें सारें लटांबर त्यांच्या मागोमाग त्या दुसऱ्या गांवीं जातें. या जाण्यायेण्यांत होणारी दगदग, व खर्च यांची माजिस्ट्रेट साहेबांस परवा नसते खरी, पण रयतेला परवा बाळगावी लागते. वकील जाण्यायेण्यांत लागणाऱ्या दिवसाबद्दल अधिक फी घेतात, इतकेंच नाहीं तर एखादे वेळीं पुढें जाण्याचें नाकारून कुळाला निराश्रित करून सोडतात. एखाद्या अप्रामाणिक म्याजिस्ट्रेटानें छळण्याचें मनांत आणिलें तर या युक्तीनें त्याला पक्षकार, वकील व साक्षीदार या सर्वांना एकदम छळतां [illegible]. हा प्रकार अत्यंत शोचनीय [illegible] सुव्यवस्थित राज्य संस्थेस लाजविणारा आहे. पण याला उपाय काय ? असें कोणी विचारील. यालाही आमच्या मतें एक उपाय आहे. अशा फिरत्या माजिस्ट्रेटांनीं आपले मुक्कामाच्या तारखा व ठिकाणें हीं अगोदर ठरवून ठेवावीं, व हीं ठिकाणें ठळक ठळक असावीं. किंबहुना म्याजिस्ट्रेटहून वरिष्ठ असे जे अंमलदार असतील त्यांनीं हीं ठिकाणें ठरवून द्यावीं. फार झालें तर दोन्ही पक्षकारांच्या संमतीनें म्याजिस्ट्रेटाला आपला मुक्काम ठरविण्याचा अधिकार देवावा. असें केल्यानें मुक्काम हलविणें, किंवा नवीन गांव मुक्कामाचें ठरविणें या बाबतींत तरी म्याजिस्ट्रेट साहेबांच्या तब्येतीला कांहीं आळा पडेल, आणि रयतेच्या मागचा त्रास कांहीं थोड्या अंशानें तरी कमी होईल.

हिंदुस्थानच्या बजेटावर पार्लमेंटांत चर्चा.

ता. २६ रोजीं पार्लमेंट सभेपुढें हिंदुस्थानचें बजेट चर्चेसाठीं आलें होतें. त्या वेळीं झालेल्या चर्चेची त्रोटक हकीकत तारेनें इकडे आली आहे, पण तिजवरून व्हावा तसा बोध होत नाहीं. हिंदुस्थानांत शेतकीची आबादानी होऊन तिचा धान्यांचे दरांवर परिणाम झाला आहे असें सांगून मि. मॉंटेग्यु यांनीं समाधान प्रदर्शित केलें त्याचें कळतें. पण मि. मॉंटेग्यु यांच्या या विधानाला कितीसा विश्वसनीय आधार आहे हें बाहेर आलेलें नाहीं. त्याचप्रमाणें हिंदी तंबाखूवर जकात बसविण्याचा विचार चालू आहे असें जेव्हां मि. मॉंटेग्यु ह्मणाले तेव्हां इतर मेंबरांपैकीं कोणी त्यावर टीका करून अन्यायाचें माप त्यांच्या पदरीं घातलें कीं नाहीं तें ही कळत नाहीं. इकडच्या अस्वस्थते संबंधानें मि. मॉंटेग्यु यांना अतिशयोक्तीची हकीकत कळलेली दिसते. कारण इकडे जो तो सरकारच्या दडपशाहीला भ्यालेला आहे अशी खरी स्थिति असतां लष्करी कायदा चालविण्याचीं स्वप्नें पडूं लागावीं हें आश्चर्य आहे. गेल्या सहा महिन्यांत सरकाराविषयीं लोकांचें चांगलें मत होऊं लागलें आहे या त्यांच्या विधानाचा वरील लष्करी कायदा चालू करावा लागेल या धमकावणीच्या भाषेशीं कसा मेळ घालावयाचा हा ही प्रश्नच आहे. तारेच्या त्रोटकपणामुळें व संदिग्ध भाषेमुळें समजुतींत घोटाळा होण्याचा संभव असल्यामुळें तूर्त ज्यास्त कांहींच लिहितां येत नाहीं. मि. म्याकार्नेस यांच्या पोलिसांच्या वर्तनविषयींच्या चोपड्या संबंधानें बजेटच्या वेळीं बरीच गडबड उडेल असा अंदाज होता, व तो खरा ठरलेला दिसतो. तारेनें आलेल्या बातमीवर विश्वास ठेविला तर या विषयावरच्या चर्चेच्या वेळीं सर जे. डी. रीस यांच्या तोंडीं आलेली भाषा पार्लमेंट-सभेच्या जबाबदारी ओळखणाऱ्या सभासदास न शोभणारी होती असें ह्मणावें लागतें. प्रेस आक्ट व सभाबंदीचा कायदा या दोन्ही विषयांवर मि. वेजवुड यांनीं काढलेले उद्गार वाचून स्वतंत्रेच्या वातावरणांत संचार करणाऱ्या सभासदाच्या निर्मळ मनाविषयीं कोणालाही आदर वाटूं लागेल. याच वेळीं मि. कीर हार्डी यांनीं आपल्या भाषणांत बरद्वानच्या महाराजांना लक्ष्मीभारती, ... अशी संज्ञा देऊन 'कुलीसरदारा'चा टोला कसा सणसणीत असतो तें प्रत्ययास आणून दिलें. तथापि मि० कीर हार्डी यांनीं महाराजांच्या तोंडीं लागून आपली किंमत कमी करून घेतली असेंच सामान्यतः विचारी लोकांचें मत होईल असें आह्मांस वाटतें. नवीन कौंसिल आक्टाखालीं निवडले गेलेल्या कायदेकौंसिलच्या बिनसरकारी सभासदांनीं केलेल्या कामगिरी संबंधानें मि. मॉंटेग्यु यांनीं जें समाधान व्यक्त केलें तें योग्यच होतें, पण सुधारणेच्या दिशेनें गेल्यास भविष्य काळचीं संकटें टळतील या संदिग्ध वाक्याचा रोंख कशावर आहे हें कळण्यास त्यांच्या भाषणाचा साग्र रिपोर्ट हातीं येईपर्यंत थांबणें अवश्य आहे.

स्मरणी.

—:+✻+:—

नामस्मरणाला जशी स्मरणी उपयोगी पडते तसा पुनर्विवाहाचा कायदा पुनर्विवाह लोकप्रिय करण्याला विशेष उपयोगीं पडतो. अलिकडे या कायद्याची जन्मतिथीचा महोत्सव करण्याचा नवा प्रघात पडला आहे आणि आह्मी असें समजतों कीं या निमित्तानें हा प्रश्न लोकांच्या पुढें निरनिराळ्या बाजूंनीं पुनः पुनः येतो आणि समाजांतील वातावरण या गोष्टीला अधिकाधिक अनुकूल होत चाललें आहे. या कायद्यानें मोठी सनद दिली आहे असें कांहीं नाहीं. इतर ज्या ज्ञातीमध्यें पुनर्विवाह प्ररूढ आहेत त्या ज्ञातीच्या पायरीला या अव्वल इंग्रजीच्या कायद्यानें पुनर्विवाहाची रूढी नसलेल्या ज्ञातींस नेऊन बसविलें आहे. प्रथम विवाहाच्या हक्काप्रमाणेंच दायभाग व संतती या संबंधानें पुनर्विवाहाचे हक्क या कायद्यानें समसमान केले आहेत.

गेल्या सोमवारीं आकोल्यास हा वाढ दिवस पाळण्याचा समारंभ झाला. त्या दिवशीं राव बहादूर रामचंद्र गणेश मुंडले, हायकोर्ट वकील, हे यवतमाळाहून मुद्दाम आले होते आणि त्यांचें व्याख्यान प्रथम झालें. त्यांचा संभाषणाचा पहिला मुद्दा असा होता कीं पुनर्विवाहाच्या कायद्याचें अभिनंदन इतक्या वर्षांनंतर होत आहे याचें कारण असें कीं कायदा व समाजनीती यांची सांगड होण्याला एवढा काळावधि लागला. कधीं कायदा पुढें असतो तर कधीं समाज पुढें असतो असा प्रकार नेहमीं दृष्टीस पडतो. १८९० सालीं संमती वयाचा कायदा पास झाला तेव्हां त्या संबंधीं मोठा विरोध पडला होता; पण आतां समाजाच्या कल्पना जसजशा उच्चउच्च होत चालल्या आहेत तसतसें विषाद वाटण्याचें कारण लोपत चाललें. तेव्हां हें कधींच ठरविता येत नाहीं राजानें अमूक एका मर्यादे पर्यंत कायदा न्यावा आणि समाजानें आपली नीती अमूक एका पर्यायें पर्यंत वाढवावी. राजाला 'कालस्य करणम्' ह्मणतात याचा अर्थ एवढाच कीं त्याच्या कायद्याच्या दृष्टीनें समाज हळूं हळूं सुस्थितीला पोंचत असतो.

समाजाला कायद्याच्या शक्ती सारखी प्रवर्तक शक्ति पाहिजे आहे. ही उणीव भासण्याला कारण समाजाचें औदासीन्य होय. समाजांतील अनिष्ट गोष्टी दूर करण्या इतकी आमच्या मध्यें शक्तीच नसते. मुलीच्या लग्नाची इयत्ता वाढविणें, कुमारिकेशीं वृद्धाचा असंमत विवाह बंद करणें, हुंड्याची पद्धती टाकून देणें इत्यादि गोष्टी समाजांत अजून चांगल्याशा प्ररूढ व प्रचलित होत नाहींत याला कारण समाजाचें तसें सामर्थ्यच नाहीं.

पूर्व वैभवाचा अभिमान पुष्कळदां प्रगतीच्या आड येतो. वाडवडिल श्रीमान होते ह्मणून आतांच्या निर्धनवाल्यांची कोणी पत ठेवीत नाहीं. तसेंच आजेपणजे विद्वान होते ह्मणून अकोटो पासून विक्टो पर्यंत विद्या असलेल्या नातवांना कोणी मान देत नाहींत ही व्यवहाराची रीत होय. ही रीत व्यक्तीला लागूं पडते तशीच समाजाला व राष्ट्राला लागूं पडते हें आपण विसरता कामा नये.

अनेक मण्यांना गोवणारा जसा दोरा तसा समाजांतील सद्गुणांना एकत्र करणारा समाजाचा उत्साह होय. आपल्या मध्यें जपानी जीवंत व वर्धमान उत्साह नाहीं. आपला जोम व उत्साह रोगट माणसाच्या उत्साहा प्रमाणें आहे. आपला समाजदेह लवकर थकतो. आणि या थकल्यामुळेंच दूरदृष्टीनें दिसणाऱ्या सुखासाठीं तात्कालिक सुखाचा त्याग करण्याची जागृत बुद्धि आपणा मध्यें नाहीं. राजश्री प्रधान हे जपानाची गोष्ट सांगतात तेव्हां तिकडील मुली भाषा ज्ञानासाठीं जो उत्साह दाखवितात तशीं उदाहरणें इंडियांत घडत नाहींत. जपानांतील सरदारांनीं आपलीं खानगीं उत्पन्नें लोककल्याणार्थ खर्च केलीं तसे सरदार देखील इंडियांत उपलब्ध नाहींत. जपान स्वतंत्र आहे ते आपल्या उज्व सद्गुणामुळें आहे. इंडिया परतंत्र होण्याला कारण आपले स्वातंत्र्याचे सद्गुण सर्व ऱ्हास पावले आहेत ही जाणीव मनांत प्रथम बिंबली पाहिजे.

समाजाच्या कर्तव्या संबंधानें आपली प्रवृत्ती जोमदार व जाज्वल नाहीं. व्यवहारामध्यें आपल्या अनुवांशिक औदासीन्यामुळें आपल्या मेंदूच्या बरोबरीनें आपले मन व हातपाय सारखे हालत चालत नाहींत. असा उत्साहाचा अभाव असण्याला कारण सामाजिक तीन पातकें आपले हातपाय मोडून टाकीत आहेत. कैलासवासी रानडे ह्मणत असत कीं मनोदेवता न्यायप्रिय आहे पण आपली कृती अन्यायप्रिय आहे. मला हवें तें दुसऱ्यास नको अशी अन्यायबुद्धि आमच्या ऱ्हासाच्या मुळाशीं आहे. ब्राह्मणांनीं इतर ज्ञातींस पंक्तिबाह्य केलें. पुरुषांनीं आपले हक्क बायकांस ठेविले नाहींत. इत्यादि अन्याय मोठे आहेत आणि त्यांची शिक्षा आपण सध्यां भोगीत आहों. आज आपण एकत्र जमलों हीच गोष्ट आपली न्यायबुद्धि जागृत होत असण्याविषयीं साक्ष देत आहे.

दुसरें महापातक वरप्रमाणेंच समाजाचा उत्साह लोपवीत आहे. तें असें कीं आपण स्त्री ह्मणजे साक्षात् लक्ष्मी मानतों; पण ती बालविधवा झाली कीं आपण तिचीं सुखसाधनें काढून घेतों आणि संन्यासाची वृत्ति तिच्यावर लादतों तेव्हां तिची तळमळ व तळतळाट आपल्याला लागतो आणि ह्मणून राष्ट्रीय तरतरी व जोम कांहीं शिल्लक रहात नाहीं.

तिसरें कारण ह्मणजे आपल्या समाजांतील वरिष्ठ वर्ग आपापल्या उच्च उच्च अधिकारांची जबाबदारी ओळखीत नाहींत. आणि त्यामुळें आपल्या समाजाचे सर्व घटकावयव पुढें प्रगतीला जात नाहींत.

सुधारणा ही देवता आहे. आपल्या दोषाची जाणीव पुर्णपणें झाली, आपण 'कर्मण्येवाधिकारः' या तत्वावर प्रयत्न करूं लागलों ह्मणजे आपली कार्यनिष्ठा व भक्तिभाव हा पाहून सुधारणादेवी प्रसन्न होईल, आणि कर्तृत्वशक्ति पुनः आपल्या समाजांत चांगली खेळूं लागेल. या कर्तृत्वाच्या संचाराचें मुख्य लक्षण ह्मणजे आपल्या अंतर्यामीं बिंबलेल्या गोष्टी कृतींत उतरतांना दृष्टीस पडतील आणि मग बालविधवांची करुणास्पद स्थिती आपोआप दूर होईल, आणि प्रौढ विधवा विधूरांचे संसार चांगले थाटतील, स्त्रीशिक्षण जोरानें प्रसृत होईल आणि राष्ट्राला उन्नती आणणाऱ्या गोष्टी एकामागून एक घडत जातील.

वरील प्रकारच्या संभाषणानंतर अध्यक्ष रा. रा. विष्णु मोरेश्वर महाजनी यांचें उपसंहारा दाखल झालेलें व्याख्यान विशेष मुद्देसुत व मार्गदर्शक झालें, पण स्थलसंकोचामुळें या अंकीं त्याचा लाभ वाचकवर्गास करून देता येत नाहीं.

वऱ्हाडवृत्त.

हवापाल-- या सप्तकांत वऱ्हाडांतील डोंगराच्या बाजूला पाऊस चांगला आला. आणि नद्यांस पूरही मोठे आले. पाऊस पडण्याचीं चिन्हें फार अनुकूळ व समाधानकारक आहेत. सार्वजनिक आरोग्याला विघातक अशीं किरकोळ दुखणीं चालू असतांही एकंदरीनें ऋतुमान आरोग्यवर्धक आहे.

आह्मांस लिहिण्यास दुःख वाटतें कीं या पत्राचे जुने चालक रा० रा० बाळाजी वासुदेव सोमण यांस गेल्या शनिवारीं संग्रहणीच्या आजारानें देवाज्ञा झाली. हा छापखाना सुस्थितींत ठेवण्याला त्यांनीं दीर्घकाल परिश्रम केले. अलिकडे सुमारें १२।१४ वर्षें त्यांचे सर्वव्याप सुटले असून अध्यात्मविवेकडे त्यांचा कालक्षेप होत असे. ईश्वर त्यांच्या आत्म्यास परम शांति देवो!

फूटबॉल सामना:— वाशीमचे खेळगडी मुद्दाम मंगरूळास सामना देण्यास गेल्या २४ वे तारखेला गेले होते. वाशिमचे गडी विजयी झाले तरी मंगरूळाचे खेळगडी मोठे उत्साही जोमदार आहेत. आणि या सरशीचा मोबदला वाशीमच्या मैदानांत ते लवकरच देतील असा तर्क आहे. राजश्री हामिल्टन साहेब सब डिव्हीजनल ऑफिसर यांचा हा उद्योग असून तो स्तुतीस पात्र आहे. ते स्वतां खेळण्यासाठीं लोकामध्यें मिसळत असतात.

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००८=
मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास		२४८-॥।
चांदी		७३
जवस		१९०
जवारी नवी	६२	६७॥
गहूं काठे		१०५
गहूं खांडवा पावडा		१२५
गहूं बनशी		१२५
चणे	४	४=
तुरी		३॥
उडीद	४	४।
मुग		४
टोळी मोहाचे बीज		२३॥
तेल		७॥
सरकी		१०—११
तुप		१३
कापूस	६०	६
आकोला रुई जीन		८

सत्रा वर्षांपासून परीक्षित व सरकाराकडून रजिष्टर केलेला

सुधासिन्धु

कालरा, (पटकी), दमा, खोकला, कफ, पोटशूल, अतिसार, संग्रहणी, जुलाब, अतिनिद्रा, वातजन्यरोग, व मुलांचे रोग या सर्वांवर एकच स्वादिष्ट व रामबाण औषध. प्रत्येक शिशीची किंमत ।॥. एका डझनास रुपये ५ टपाल हांशील १ पासून ४ पर्यंत ८= आणे व डझनास ।. आणे. एकदम ६ घेणारास १ फुकट. पूर्ण माहिती व सरटिफिकीट पाहण्याकारितां क्याटलाग फुकट पाठवूं. प्रत्येक ठिकाणीं एजंट पाहिजेत. नियम मागवून पहा.

मिळण्याचा पत्ता

सुख संचारक कंपनी,

नो. नं. घ. ९३ मथुरा.

नोटीस

नोटीस बेशमी—- महानंदराम दुर्गादत्त मालक दुर्गादत्त महानंदराम दुकान तेल्हारे यांसः--

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तेल्हारें येथें तुमच्या शरा-कतींत जीन आहे त्यांत आमचा चवथा हिस्सा असून त्याबद्दल लेखी शराकतनामा ही झाला आहे. गेल्या सालचा ह्मणजे संमत १९६६-६७ सालचा सदर्हू जीन संबंधीं सराकतनाम्या प्रमाणें जो हिशेब तुह्मी आह्मास दाखविण्याचा तो आज पावेतों दाखविला नाहीं. आह्मी तुह्मास हिशेब दाखविण्याबद्दल दोन चार वेळ ह्मटलें असतां हिशेब दाखवितों ह्मणत; परंतु अद्याप दाखविला नाहीं. करितां तुह्मांस मुद्दाम नोटीस देण्यांत येतें कीं, ही नोटीस पावल्या पासून १५ दिवसांचे आंत तुह्मी आह्मास जीन संबंधीं नफ्याचा हिशेब दाखवावा तो हिशेब आह्मास दाखविल्या शिवाय पुढील सालीं जीन चालवून तुह्मी कोणत्याही प्रकारचा घोंटाळा कराल व नुकसान दाखवाल तर त्याजबद्दल आह्मी जबाबदार होणार नाहीं. कळावें. तारीख २२।७।१० इ०

सही

मेघराज गंगाराम दुकान मुंबई

दस्तुर- सुरजमल राठी खुद.

नो० नं० ड ८०

नोटीस

बेशमी गुंजी मर्द केसोजी जात कुणबी आडनांव भेलके रा० अमलगांव ता० जळगांव जि० बुलडाणा इस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तूं माझी गंधर्वाची बायको असून गंधर्व होण्यास दोन वर्षें झालीं. अजमासें दोन महिने झाले तुझे मुलाचें लग्न झाल्यानंतर तुझे भाऊ व चुलता यांच्या सल्ल्यानें तूं माहेरी रुपये २०० व आंगावरील मीं घातलेल्या दागीन्यांसह पळून गेलीस. तूं नेलेल्या दागीन्यांचा तपशील येणें प्रमाणें:—

गुंडवाळ्या जोड १ वजन तोळे ६२

कोपरवाळ्या जोड १ वजन तोळे ४२

दंडवाळ्या जोड १ वजन तोळे ४२

कंठी भरींव मण्यांची वजन तोळे २०

गोफ वजन तोळे २०

आरशी, पाटल्या, पेलट वजन तोळे २०

एकूण २०६ तोळ्यांचे चांदीचे दागीने व सोन्याचे दागीने नथ १ तोळ्याची किंमत रुपये २५, पुतळ्या २ तोळ्यांच्या किंमत रुपये ५०, बाळ्या २ तोळ्यांच्या किंमत ५० रुपये एकूण १२५ चे सोन्याचे दागीने शिवाय रोख २०० ह्या प्रमाणें माझे दागीने व रोख रुपये तूं घेऊन गेलीस. तरी ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत तूं वर लिहिल्या प्रमाणें दागीने व रुपये घेऊन माझ्या घरीं यावें. न आल्यास रीतीप्रमाणें तुझ्यावर, तुझ्याभावावर व चुलत्यावर यां सर्वांवर काम चालवून कोर्टखर्चासह सदर्हू दागीने व रुपये भरून घेतले जातील. तूं आपले भावाच्या व चुलत्याच्या नादीं लागून संसाराचा विनाकारण नाश आरंभिला आहेस. तरी असें करून तुझा निभाव लागणार नाहीं. हें खूब समजावें ता० १९।७।१० इ०

सही

केसोजी वल्लद संभाजी भेलके कुणबी रा० असलगांव ता० जळगांव जि० बुलढाणा नि० खु० हातचा आंगठा.

नो० नं० ड. ८१

नोटीस

बेशमी सोनाजी वा। गणु कपले बारी रा० सुनगांव ता० जळगांव जि० बुलडाणा यांस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं कजेरे सुनगांव ता० जळगांव येथील सर्वे नं० १५२ टिके-मळा हें शेत सकी मर्द देवजी कपले बारी रा० सुनगांव हिनें मला २२५ रुपयांस गहाण लिहून देऊन गहाणखत ता० १६।८।०९ रोजीं रजिस्टर करून दिलें आहे व सदर्हू सकी मर्द देवजी ही हल्लीं तीन महिनें झाले मयत झाली. त्यानंतर शेताचें खातें तुमचे नांवानें झालें आहे. तूं मयत सकी मर्द देवजीचा पुतण्या आहेस. तुझ्या शिवाय तिला कोणी वारस नाहीं. करितां तुला ह्या नोटीसीनें कळवितों कीं सदर्हू माझ्या गहाणखताची रक्कम व्याजासह जी होईल ती देऊन गहाणखत सोडून घ्यावें. तूं तिचा वारस झाल्यावरून तुला तिचें कर्ज फेडण्याचा हक्क आहे. सदर्हू शेत आमचे जवळ गहाण असल्यामुळें आमचें कर्ज दिल्याशिवाय तूं कोणास सदर्हू शेत गहाण, खरेदी देऊं नये. याउपर कोणास गहाण, खरेदी दिल्यास आमचे गहाणाचे रकमेचा बोजा सदर्हू शेतावर कायम आहे. तरी तुला आमचे गहाणाच्या रकमेचा निकाल करणें असल्यास करून गहाणखत सोडून घ्यावें. हें तुह्मास नोटीसीनें कळविलें आहे. कळावें ता० १९।७।१०

सही

मारुती वा। निंबाजी बारी हागे रा० सुनगांव द० खु०

नो० नं० ड ८२

ॐ

सत्यमेव जयते.

शास्त्री नारो बाबाजी महाघट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे यांनीं वेदाचे व शास्त्राचे व पुराणाचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचें मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरतालिकाव्रत, शमिपूजन, तुलसीविवाह, होळीपूजा, सोमवतीपूजा शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायश्चित्ताचा विधि, दिपवाळीचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची माहिती, गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिची माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांती, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रांसह भाग ४ यांत लग्नसंबंधीं ह्मणजे साक्षगंध, साखरपुडा, शालगुंदि, देवकुंडी, साहित्यविडा, जन्नाका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सप्तवर्णे, कन्यादान, कंकणबंधन, लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा साडे, वगैरे प्रकारचे विधीची तपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसुक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्माकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधीची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईश्वरप्रार्थना, स्वास्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगैरे वेदोक्त मंत्रासहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अंत्येष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दशक्रिया दहा दिवसाच्या दाहा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसाची क्रिया ह्या सर्वत्र कर्मांची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत जोतिषासंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजीयन मंडळींनीं केलेलीं पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें, समाजाचे नियम. पुस्तकांची जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें याप्रमाणें एकंदर माहिती देऊन दहा भाग पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविला असतां हव्यकव्य कर्मे करण्यासंबंधी ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकांची जरूर पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व हिंदुधर्माचें खरें ज्ञान, ब्राह्मणाचा हक्क कांहीं नाहीं अशा बद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, वादीचे अर्जाचे नकलेसह, इशारा श्रीजोती गोविंदराव फुलकृत, ब्राह्मणेतर बंधूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोंवाडा, देशीचळवळीचा पोंवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोंवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोंवाडा, भीमराव महामुनिकृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम, व प्रतिज्ञापत्र, व उत्तम ग्लेझ कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र, हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्यकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत. व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत, अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फार्म, व उत्तम कागदावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. रोख पैसे पाठविले असतां किंवा व्ही. पी. ने मागविली असतां खालीं लिहिलेल्या पत्यावर मिळतील. पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप.

नित्य संध्या समयीं होम, हवन करण्यास अथवा पूजा, पाठ करण्याचे वेळीं अत्यंत उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधीत वस्तु. केशर, कस्तुरी, इ० किंमतीचे पदार्थ व हरतऱ्हेचीं औषधें मिश्र केलेलीं असून तो थोडा विस्तवावर टाकिला ह्मणजे उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधांत विषारी हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेदविधिचें नियमानें नित्य जपहोमादी पठण होतें त्या ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, व्याधीरोग, अकालमृत्यू इत्यादी आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपाया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस

पोष्ट हिवरखेड रुपरावाचे ता० आकोट

जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड

नो. नं. ड ७९

नोटीसीचें उत्तर.

बेशमी शामराव वल्लद भगाजी पाटील वस्ती चिखली ता० मंगरूळपीर जि० आकोला यास:—

खालीं सही करणार यांजकडून कळविण्यांत येतें कीं तुह्मी आह्मास १००० हजार रुपयांचे तारणगहाण करून दिलें. त्यांत लिहिल्या प्रमाणें माणा तुह्मास आह्मी दिला आहे. तुह्मी नोटीसींत लिहिलेला मजकूर खोटा आहे. कळावें ता० १९।७।१०

सही

कनीराम रामचंद्र मारवाडी तर्फे कुलमुखत्यार बाळाप । रामशेट आप्पा वाणी रा० कारखेड द० खु०

नो० नं० ड ८३

नोटीस

बेशमी- जयराम ढोले पाटील राहणार धोडेगांव ता० अकोट यांस.—

खालीं सही करून देणार या लेखानें कळवितात कीं, पुंडलीक कृष्णाजी पाटील राहणार बोरगांव यांच्या सल्यानें तुह्मी अज्ञलाच्या वतीनें वर्तमानपत्रांत नोटीस व दिवाणींत फिर्याद अलमचंद मुरलीधर मारवाडी राहणार बोरगांव याज विरुद्ध केली. तुमचें मुखत्यारपत्र रद्द आहे. आह्मी सावकाराच्या कर्जाचा २२५ रुपयावर रोख नगदी देऊन निकाल केला आहे. मुखत्यारपत्र परत आणून द्यावें. आणि दिवाणीचा दावा काढून घ्यावा. तारीख २९।७।१० इ०

सही

गंगाराम आनंदा अज्ञान पा० करण चंदरभागा नि० खु० रेव.

नो. नं. ड ८४

मुर्डी

…ाजकडील आनररी असिटंट सर्जन
…ऽ यांनीं आमचीं औषधें बारिक हल्लीं
…जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून
…वर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आह्मास
…क्षांत ठेवावें.

खात्रीच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें …ा लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुदर्पक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंबक,
रक्तशोधक; मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जो धातु ती शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त हातें ती दोषी असेल तर शरीरांत नान प्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुगत उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मीसंबंधीं मुरलेले विकोप मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियाची धुपणी, छातींतील रोग, सठ पाय त्रमांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडूरोग मुलाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी. वातरोग, निद्रानाश पित्तावर. बाळंतरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मुष्ठीमैथूननें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त याची शुद्ध वृद्धि, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतीचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनूपानखर्डे सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्यावर मिळतील.

दरः—एकदम ३५ गो० १ रु०, ७५ गो० २ रु० १२५ गो० ३ रु० १३५ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५५० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजनः—यानें वडस. साहर, फुल, खुपऱ्या. बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः—कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ १। भार बाटलीस रु० २

३ दंतबलवर्धक पूडः—दंत संबंधीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विषः—औषध लावतांच उतरतें मुळ्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिवज्वरः—औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषधः—आजपर्यंत आमचे औषधांन हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, वात चढू नये ह्मणून घातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटीका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाची निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरूं केला त्यांचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावा आमचे जाहितीस कोंकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांतून आला असून आमच्या आंजिले वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षें अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधींनें कायमची ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजानिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आप्तबंधू व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरवी, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातीशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

Established In 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

Chief Agency for C. P., Berar & Khandesh

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES

AND

FORTY SEVEN LAKHS

Claims Paid for Over Two Crores

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Of ficers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur.

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

वऱ्हाडसमाचार

BERAR SAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख ८ माह आगस्ट सन १९१० इ० [अंक २९

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं.

नियमाच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं ७३

विनंती पत्र.

सप्रेम वि. वि. अलीकडे या दोन वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नागरांचा खप फारच झपाट्यानें वाढल्यामुळें व विशेषेंकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आउतें फारच खपल्यामुळें आह्मी आमचा बेळगांव येथील शेतकीचीं आउतें करण्याचा कारखाना सदरहु प्रांताच्या मध्यभागीं ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुंडलरोड रेल्वे स्टेशनानजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे. सबब आपल्यास एवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळीस आमचीं जीं आउतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावा हे विनंती.

आपला आश्रय इच्छिणारे,
किर्लोस्कर बंधु,
किर्लोस्कर वाडी, पोष्ट कुंडल,
नो. नं. ड ९६ जिल्हा सातारा.

* इकडे लक्ष द्या *

त्वरा करा ! त्वरा करा !

आह्मी येथें विक्रीकरितां पिठोरी, पाठोडा, दर शेंकडा एक रुपया, तुळशीचें लग्न ८१२ आणे शेंकडा, शिवाय टपाल खर्च निराळा पडेल.

पत्ताः--
बाळकृष्ण अनोबा दलाल,
(विठोबाचे देऊळ अकोला शहर)

सत्रा वर्षांपासून परीक्षित व सरकाराकडून रजिष्टर केलेला

सुधासिन्धु

कालरा, (पटकी), दमा, खोकला, कफ, पोटशूळ, अतिसार. संग्रहणी, जुलाब, अनिद्रा, वातजन्यरोग, व मुलांचे रोग या सर्वांवर एकच स्वादिष्ट व रामबाण औषध. प्रत्येक शिशीची किंमत .॥. एका डझनास रुपये ९ टपाल हांशील १ पासून ४ पर्यंत ८= आणे व डझनास .।. आणे. एकदम ६ घेणारास १ फुकट. पूर्ण माहिती व सरटिफिकीट पाहण्याकरितां क्याटलाग फुकट पाठवूं. प्रत्येक ठिकाणीं एजंट पाहिजेत. नियम मागवून पहा.

मिळण्याचा पत्ता
सुख संचारक कंपनी,
नो. नं. ध. ९३ मथुरा.

गुण न आल्यास पैसे परत !
ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत ! !
इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.
॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कप्पतगुड्ड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही वनस्पती ह्मणजे झाडपाला क्वचित् क्वचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा "जायफळार्कमधु" यंत्र साह्यानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित् पातळ असून खाण्यास अमृताप्रमाणें गोड व सुवासिक आहे. हा मधु खात गेल्यास प्राप्त होणारे गुण सदरहू जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते–रतिकाळीं स्त्रीपुरुषांत फार वेळ टिकणारी कामास्थिति अनुभवास येतो. हा मधु खाल्यानंतर एक दोन दिवसातच गुणांश सकळूं लागतो. जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्षां अंशमानानें अधिक वाढते. अंगांतील नासलेली आणि कारणांखेरीज निघून जाणारी धातू पाऱ्यासारखी तेजस्वी व घट्ट बनून संतती धारणास योग्य अशी होते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रक्त, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरतो, शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्तकांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते. या औषधास पथ्य नाहीं स्त्रीवर्ज करण्याचें कारण नाहीं. कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो. व जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो. १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १८१४, तीन बाटल्यांस २८१०, दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत घालून पाठवूं; ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्हा० पी० नें पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स
एम्. जी. आर.
नो० नं. ड ९३ श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी,
हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचनाः—कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरू होते. परंतु नांवाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं असमें येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर करूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

जाहिर नोटीस.

सर्वत्र लोक यांसः-

दावडा वल्लद रामसिंग लबाणी वस्ती शेकापूर ता० बाळापूर याजकडून प्रसिद्ध जाहिरातीनें कळविण्यांत येतें कीं माझे दोन दस्तैवज आकोलास रिणको महेबुब अल्ली वा मीर मुबारक अल्ली याजवर फिर्याद करण्यास आणले. गठडी गाडींतून इंगोली सडकेनें जातांना कोठें पडली. त्या गठडींत असलेलें सामान खालीं लिहिल्या प्रमाणें:–

१ सन १९०४ इ० चें पट्टेखत किंमत रु० १०० खुद माझे मालकीचें वरील रिणकोनें लिहून दिलें तो दस्ताऐवज एक.

१ ता० ६ माहे दिसेंबर सन १९०९ इ० चा दस्तैवज माझे मालकीचा व नेमळा वा बुधा व फत्या वा हटी लबाणी असे तीन इसमांचे रुपये ६०० वरील रिणकोनें लिहून देऊन राजिस्टर हि करून दिलेला दस्तैवज एक.

येणें प्रमाणें दोन्ही दस्ताऐवज राजिस्टर व पट्टेखत रिणकोवर फिर्यादीस आणिले मी आकोल्यास आणून वकील साहेबांस दाखवून परत घरीं इंगोली सडकेनें जात असतां गठडी पडली. त्यांत वरील दोन दस्ताऐवज एका खादीचे धोतरांत बांधलेले व त्यांत कांहीं सामान सुपारी व आळू अशी बांधलेली गठडी रस्त्यानें केव्हां पडली हें समजलें नाहीं. शेकापूर येथें गेल्यावर गठडी पडल्याचें समजलें. करितां जाहिरखबरीनें कळवितों कीं ही गठडी कोणास मिळाली असल्यास आणून दिल्यास त्याजला मी रु० १० इनाम खुषीनें देण्यास तयार आहे. करितां प्रसिद्ध जाहिरातीनें कळविलें आहे. कळावें तारिख ४-८-१० इ० सही

दावडा वा रामसिंग लबाणी
रा० शेकापूर नि० खु०
नो. नं. ड ९४ हातची रेघ असे.

नोटीस

नोटीस वेशमी जिवनराव वल्लद चतुरसिंग देशमुख राहणार कामरगांव तालुका मुर्तिजापूर जिल्हा आकोला. यांसः—

नोटीस देणार शेखअहमद वल्लद आबु बहादर मुसलमान राहणार कामरगांव तालुका मुर्तिजापूर आणि जिल्हा आकोला यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुमचे पासून तारीख ९।७।०६ इसवी रोजीं कजबे कामरगांव येथील सर्वे नंबर ४६ याजमध्यें तुमचा ३ तीन आण्याचा हिसा होता तो तुह्मी आह्मास २०० दोनशें रुपयांस विकत देऊन त्याजबद्दल खरेदीखत लिहून दिलें आहे, रुपये सुकदेव नथुराम मारवाडी रा. कामरगांव याचे मार्फत दिले आहेत. शेताचा ताबा आह्माला दिला आहे. खरेदी लिहून दिलेला बाँड रजिस्टर करून दिला नाहीं, आह्मी पुष्कळ वेळां बाँड लिहून देण्याबद्दल विचारलें त्यावर जबाब देता कीं हो रजिस्टर करून देऊं. सदरहू दस्तऐवज नोटीस पावल्या पासून ८ दिवसांत रजिस्टर करून द्या. तसें न केल्यास कोर्टमार्फत दावा करून शेत रजिस्टर करून घेऊं. खर्च तुह्मास द्यावा लागेल, नोटीशीचा खर्च तुमचे शिरावर आहे. ता. ३०।७।१०

सही
अहमद वल्लद आबुबाहादर मुसलमान राहणार कामरगांव याचे हातची निशाणीची कट्यार.
नो० नं० ड ९९

जाहीर नोटीस

(गहाण मालाची विक्री करण्याबद्दल)

नोटीस घेणार नोटीस देणार रतनलाल बालचंद अ. पा. क. मातोश्री बनाबाई जवजे बालचंद साहू दुकान आकोला यांजकडून

रा. रा. गोपालदास माणीकचंद आगरवाले साहू दुकान बार्शीटाकळी तालुके आकोला या दुकानची वहिवाट करणार ज्वालाबाई जवजे गोपालदास इजला:—

या नोटीशीनें कळविण्यांत येतें कीं तुमचा नवरा गोपालदास यानें आमचे दुकानावरून वेळोवेळीं रकमा नेवून सोन्याचांदीचे दागीने गाहाण ठेविले त्या रकमेचा तपसील खालीं लिहिल्या प्रमाणें:—

२७०० संवत १९६३ मिती जेष्ठ शुद्ध ६ चे दिवशीं रुपये २७०० नगदी घेऊन चीजा गाहाण ठेविल्या

२००० संवत १९६३ मिती जेष्ठ शुद्ध १२ चे दिवशीं रुपये २००० दोन हजार घेऊन त्या ऐवजीं चिजा गाहाण ठेविल्या.

१३०० संवत १९६३ मित्ती भाद्रपद वद्य १३ चे दिवशीं रुपये तेराशें घेऊन त्या ऐवजीं आपल्या चिजा गाहाण ठेविल्या.

९०० सवत १९६३ मिती आश्वीन वद्य ५ चे दिवशीं रुपये ९०० नवशें घेऊन त्या ऐवजीं आपल्या चिजा गाहाण टेविल्या.

९०० संवत १९६५ मित्ती कार्तीक शुद्ध ९ चे दिवशीं रुपये नऊशें घेऊन त्या ऐवजीं आपल्या चिजा गाहाण ठेविल्या.

७८००

एकूण रुपये ७८०० वेळोवेळीं वर दर्शविलेल्या मित्तीस घेऊन त्या ऐवजीं आपल्या चिजा आमचे दुकानांत गाहाण ठेविल्या त्यांचा तपशील आमचे वहींत आहे वर दर्शविलेल्या रकमेंत तुमचेकडून अथवा तुमचे मालकाकडून कांहीं वसूल आला नाहीं ती सालीम रकम अद्यापी घेणें आहे. तर व्याजासुद्धां जी रकम होईल ती ही नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसांत आमचे दुकानावर आणून द्यावी व आमची पावती घ्यावी. तसें न केल्यास तुम्ही आपले खात्रीचा कोणी मनुष्य पाठवून त्याचे मार्फत आकोला बाजारांत अगर जेथें तो माल विकला जाईल त्या ठिकाणीं सदर्हू जिनसा विकून आमची रकम अदा करावी. तसें न केल्यास आकोला बाजारांत अथवा इतर ठिकाणीं बाजारभाव जिनसा विकून जी रकम येईल ती विक्रीचा खर्च वजा होऊन जी बचीत राहील ती तुमचे खात्यांत जमा करून निपूर पडल्यास तुमचे वर दिवाणी कोर्टांत दावा करून रकम भरून घेऊ. तुमचे कडून आळस झाल्यास तुम्हास कोर्टखर्चाचा बोजा या नोटिशीच्या खर्चासुद्धां सोसावा लागेल. ही नोटीस दिली. ता० ५।८।१० इ०

सही

रतनलाल बालचंद अ० पा० क० आई बनाबाई जवजे बालचंद साहु दुकान आकोला तर्फे मुखत्यार नारायण गोपाळ आंमले राहणार आकोला.

नो० नं० ड ८९

नोटीस

रा० रा० मुनीम नंदकिशोर बिन सदाशिव भट जहागिरदार नांद्रा़पुरा राहणार मुजालपूर प्रांत माळवा यांस:—

नोटीस देण्यांत येते कीं आम्ही तुम्हास तारीख २ जानेवारी १९०९ इसवी रोजीं बाळापुर सबरजिस्टर कोर्टांत कुलमुखत्यार पत्र नोंदून दिलें. त्याप्रमाणें तुम्ही आजपर्यंत मौजे बोहळदा येथील काम केलें. आणि मी ता० १९।७।१९१० इ० रोजीं मुजालपुरास येऊन आपणास कामावरून काढलें. आपले व इमराजग्वानचे पगार चुकविले. आणि आपणास मौजे बोहळदा येथील कागदपत्र मागितले असतां आपण दिले नाहींत तर या नोटिशीनें आपणास दिलेलें मुखत्यारपत्र रद्द केलें आहे. आणी मौजे बोहळदा येथील कागदपत्र जे मी तुम्हांस दिले ते, आणि आपण गांव संबंधीं जे कांहीं कागदपत्र केले असतील ते, आणि आसामीवर फिर्यादी वगैरे केलेल्या असतील त्याजबद्दलच्या नकला तारखेचे समन्स तसेंच बंदोबस्त सालचे कागदपत्र तसेंच पट्टे, रसिदा, किर्दी, खतावण्या वगैरे सर्व कागदपत्र आमचे हवाली करून आमची समक्ष सही घ्यावी. तसें न केल्यास रीती प्रमाणें तजवीज केली जाईल. या नोटीशीचा खर्च तुमचेवर आहे. कळावें. ता० ६।८।१९१० इ.

सही

प्रद्युम्नराव देशमुख रा० बाळापूर

नो. नं. ड ९७ दस्तुर खुद्द.

वर्तमानसार.

मिदनापूर येथील जोगूगिरी नांवाचे एक व्यापारी आपल्या दुकानासाठीं कांहीं माल खरेदी करण्याच्या उद्देशानें एका देशी बोटींतून मिदनापुराहून कलकत्यास येत असतां वाटेंत बजबजपासून १० मैल अंतरावर दरोडेखोरांनीं त्यांच्यावर दरवडा घातला. यावेळीं रात्रींचा एक वाजला होता. बोटीवरील इतर मंडळी गाढ झोंपेंत होती. इतक्यांत संधि साधून अदमासें, ५० दरवडेखोर ल्हान बोटींतून येऊन जागूगिरी नांवाचे व्यापारी ज्या बोटींत होते त्या बोटींत शिरले. व निजलेल्या सर्व लोकास त्यांनीं दोऱ्यांनीं बांधिलें व 'तुमच्याजवळ जो पैसा असेल तो दाखवा नाहीं तर ठार करूं' अशी त्यांनीं त्यांना धमकी दिली. या धमकीला बोटीवरील लोक दाद देत नाहींत असें पाहून दरवडेखोरांनीं त्यांना मारण्यास सुरवात केली. यानंतर एका मुलानें द्रव्यसंचय असलेलें ठिकाण दाखविलें. अदमासें ५ हजाराच्या नोटा व रोकड पैसे घेतल्यानंतर दरवडेखोर निघून गेले. वरील हकीकत गेल्या रविवारीं रात्रीं एक वाजतां घडली अशी बातमी आली आहे.

बादशहा पांचवे जार्ज व महाराणी मेरी यांनीं बडोद्याचे महाराज श्रीमंत सयाजीराव, महाराणी सौ. चिमणाबाईसाहेब व राजकुमारी इंदिराराजा यांची मुलाखत मर्लबरो हौसमध्यें कालरोजीं घेतली.

मुंबई शहर सुधारणा कमिटीच्या धर्तीवर डाका शहर सुधारणा कमिटीची घटना व्हावयाची आहे. रस्ते रुंद करणें नवीन शहरांशीं दळणवळणाचे रस्ते वाढविणें आणि गटारांची सुधारणा करणें इकडे लक्ष दिलें जाईल. अमेरिकेंतील मैला वाहून जाण्याच्या पद्धतीवर एक सुधारणा करण्यांत येऊन त्याकरितां १३,००,००० रु. ची मंजुरी सरकारांतून मिळणार आहे.

बंदुकीचे अपघात व हत्यारांचा बेकायदेशीर व्यापार यांना आळा घालण्यासाठीं बंदुका वगैरे हत्यारें वापरण्याच्या कामीं तरुण व्हॉलंटीयर्सना अनिर्बंध स्वतंत्र्य ठेवूं नये, अशी 'इंग्लिशमन्'ची सूचना आहे. एकवीस वर्षांखालील वयाच्या इसमास दारूगोळ्याचें सामान न देण्याविषयीं दुकानदारांना ताकीद द्यावी; त्याच प्रमाणें हत्यारें विकत घेणाराला आपल्या कमांडरकडून लेखी परवानगी घ्यावी; बॉय व्हॉलंटीयर्स कडून जरूरीचें काम झाल्याबरोबर हत्यारें काढून घ्यावीं; अशा 'इंग्लिशमन' च्या सूचना आहेत.

अलीपूर येथील कोर्टाच्या लायब्ररींत युरोपांत प्रसिद्ध होणारीं 'तलवार' आणि 'वंदेमातरम्' हीं पत्रें पोष्टांतून आलीं होतीं. लायब्ररीच्या सेक्रेटरीनें तावडतोब हीं पत्रें व त्या सोबतचे कागद अलीपूरच्या जिल्हा पोलिस सुपरिटेंडेंटकडे पाठऊन दिले.

पब्लिक वर्क्स डिपार्टमेंट आणि फायनान्समधील कारकुनी खातीं एकत्र करण्याच्या योजनेवर विचार करण्याकरितां कंट्रोलर आणि ऑडिटर जनरल मि. ग्लेन हॉल हे सिमला येथें आले आहे तर दोन्ही खटल्यांतील अधिकाऱ्यांचीं मतें ऐकून नंतर सरकारांत या गोष्टीचा विचार होईल. या प्रमाणें संयुक्त खात्यांवरील मुख्य जागेवर इंग्लंडमधून एक नवीन अधिकारी नेमला जाणार आहे.

आपलीं खरीं राहण्याचीं ठिकाणें न कळावीं व सतिरपारा येथील चोरीच्या खटल्यांतील आरोपी त्रैलोक्यनाथ चक्रवर्ती यांशीं गुप्तरीतीनें दळणवळण ठेवतां यावें याकरितां गरीब मुलास फुकट शिक्षण देण्याचे मिषानें एक शाळा काढली या आरोपावरून रूपगंगा येथील एका सब-इन्स्पेक्टरनें सुरेंद्रनाथ बसू व विजय रहराय या इसमांस पकडलें आहे. खटला नारायणगंज येथील डेप्युटी मजिस्ट्रेटकडे चालू आहे.

अलीपूर बॉंबच्या खटल्यासंबंधीं भामाभूषण मित्र नांवाच्या इसमावर १२१ अ कलमान्वयें खटला होता. त्याचा निकाल ता. ३० रोजीं अलीपूरच्या सेशन्स जज्जांनीं दिला. असेसराचें व ह्यांचें मत जुळलें नाहीं. आरोपीस दोषी ठरवून जज्जांनीं त्यास साडे पांच वर्षांची सक्तमजुरीची शिक्षा सांगितली.

ता. २ रोजीं तिसऱ्या प्रहरीं चीफ प्रे. मॅजि. मि. आस्टन यांनीं वर्णधर्ममंडळाच्या पुस्तकावरील खटल्याचा निकाल सांगितला. आरोपी नं. १ तांबेशास्त्री यांना बारा महिने सक्त मजुरीची शिक्षा सांगण्यांत येऊन बाकी दोघे आरोपी राणे व वर्तक यांना सोडून देण्यांत आलें.

लारखाना येथील उमेदअली नांवाचा एक मुसलमान सब इन्स्पेक्टर तेथून जवळच असलेल्या एका खेड्यांत वारंट बजावण्यास गेला होता. परंतु ज्या घरीं तो वारंट बजावणार त्या घरांतील लोकांनीं त्याच्यावर हल्ला केला म्हणून तो परत येऊन कांहीं वेळानें बंदुक घेऊन गेला व त्यानें ज्यावर वारंट बजावयाचें होतें त्या इसमाच्या भासन्यास गोळी मारून ठार केलें, असा सदरहू इन्स्पेक्टरावर आरोप आहे. याची चौकशी सब डिविजनल मॅजिस्ट्रेटपुढें होऊन खटला सेशन कमिट झाला आहे.

रोहरी येथें सुरुंग उडविण्याच्या कामावर असलेला एक मनुष्य हातांत जळती काकडा घेऊन रेल्वेच्या नव्या बंगल्यांत गेला असतां त्या काकड्याची ठिणगी उडून दारूच्या ढिगांत पडून तिचा स्फोट झाला आणि त्या मनुष्याच्या चिंधड्या चिंधड्या उडाल्या.

सिल्हा येथील सरकारी रेल्वे पोलिसांना अशी खबर लागली आहे कीं, पद्मा नदीस महापूर येऊन रुबंध पोलिस स्टेशन वाहून गेलें.

सरकार आणि सरकारी अधिकारी यांच्याकडून राजकीय अस्वस्थता बंद होत आहे आणि संशयास्पद लोकांच्या संस्थांना आळा घातला जात आहे, त्या कामास सर्व थिऑसॉफिस्टांनीं सहानुभूति दाखवून मदत करावी, अशी मिसेस आनिबिझांट बाईनीं, थिऑसॉफिकल सोसायटीच्या अध्यक्षत्वाच्या नात्यानें सूचना केली आहे. हिंदुस्थानांत थिऑसॉफिकल सोसायटीच्या ३०० पेक्षां अधिक शाखा आहेत. आणि जेथें अशा शाखा नाहींत तेथें सभासद आहेत व वरील काम त्यांनीं हातीं घेतल्यास शासितशास्त्यांत सख्य जोडण्याचें कृत्य फार कठीण जाणार नाहीं

एका शाळामास्तराचे पगाराच्या बाबतींत त्या संस्थेच्या सेक्रेटरीवर फिर्याद चालू होती. यांत हेडमास्तर हा साक्षीदार होता व त्यास कोर्टांत जगाखर्चाच्या वह्या घेऊन येण्यास बोलाविलें. परंतु हेडमास्तरानें त्या वह्या गड्याच्या हातीं पाठवून दिल्या. हें मुनसफ साहेबांना न आवडून त्यांनीं हेडमास्तरास वारंट सोडून पकडून आणलें व त्यास शिपायाच्या अटकेंत टेविलें. यावर त्या कुमुदिनीकांत रांगुली हेडमास्तरानें डि. जज कोर्टांत अपील केलें आहे.

फरुकाबाद येथील धार्मिक तंटेबखेड्या संबंधांत तीन इसमांपासून शांतता राखण्याबद्दल जामीन घेण्याविषयीं जाइंट मॅजिस्ट्रेटनें हुकूम केला होता. परंतु सेशन जज्जांनीं सुचविल्याप्रमाणें न्या. चामीर यांनीं हुकूम रद्द केला आहे.

तिनवेली जिल्ह्यांतील नानगुणेरी गांवचे मुख्य धर्मगुरु श्रीवनमाल्य झार यांनीं बंदुकीच्या परवान्याची मुदत संपल्यानंतर ती सरकारांत दाखल केली नाहीं या आरोपावरून त्यांना पकडून फिर्याद मांडली होती. परंतु श्रींच्या थोर पदाकडे पाहून व त्यांनीं मागितलेली माफी लक्षांत घेऊन जिल्हा मॅजिस्ट्रेटसाहेबांनीं त्यांच्यावरील फिर्याद काढून घेतली.

महाराष्ट्र साहित्यसंमेलनाचा रिपोर्ट.

गेल्या आक्टोबरांत बडोदें येथें भरलेल्या महाराष्ट्र साहित्यसंमेलनाची संपूर्ण हकीकत पुस्तकरूपानें बाहेर पडलेली आमच्या हातीं आली आहे. या पुस्तकांत संमेलनाच्या दोन्ही दिवशीं झालेलीं सगळीं भाषणें, संमेलनापुढें वाचण्यासाठीं आलेल्या निबंधांपैकीं चौदा निबंध, श्रीमत्सयाजी गुणवर्णननामक संस्कृत कविता, व महाराष्ट्र साहित्यपरिषदेचे नियम वगैरे विषय आहेत. या संमेलनाच्या वेळीं झालेल्या भाषणांवर आतां सात आठ महिन्यांनंतर टीका करणें रास्त होणार नाहीं, ह्मणून त्यासंबंधानें मौन्य स्वीकारणें भाग आहे. इतके दिवस साहित्यपरिषदेचें काम वर्षांतून दोन दिवस काय तें लोकांच्या डोळ्यांपुढें राही आणि बाकीच्या ३६३ दिवसांत त्या संस्थेचें स्मरण ही कोणास होत नसे. गेल्या सालच्या संमेलनाची हकीकत पुस्तकरूपानें प्रसिद्ध झाल्यानें साहित्यपरिषदेची कामगिरी लोकांच्या पुढें दृश्यरूपानें सतत राहील हा परिषदेस मोठा लाभ होईल यांत शंका नाहीं. या दृष्टीनें पाहतां रिपोर्ट प्रसिद्ध करण्याची योजना मोठी शहाणपणाची आहे. पण हें रिपोर्ट तयार करण्याचें काम अधिक त्वरेनें आणि व्यवस्थितपणानें व्हावयास पाहिजे आहे. संमेलनापुढें झालेलीं सगळीं लहानमोठीं भाषणें द्यावयाचीं पण स्वागत कमिटीच्या अध्यक्षाचें भाषण द्यावयाचें नाहीं ही अक्षम्य चूक आहे. सदर भाषण परिशिष्टांत दिलें आहे असें ह्मटलें आहे, पण तें आह्मांस तरी कोठें दिसलें नाहीं. मग आमच्या कडे आलेल्या प्रतींतच तेवढा फर्मा घालावयाचा राहिला कीं काय तें कळत नाहीं. तसेंच संमेलनाकडे आलेले सगळे निबंध ही पुस्तकांत घातलेले दिसत नाहींत. उदाहरणार्थ, रा. नरसिंह चिंतामण केळकर व रा. श्रीपाद कृष्ण कोल्हटकर यांचे निबंध दिलेले नाहींत. हे निबंध अन्यत्र प्रसिद्ध झाले होते हें त्याचें कारण असल्यास हें कारण सयुक्तिक नाहीं हें उघड आहे. असे दोष वजा केल्यास पुस्तक चांगलें झालें आहे. मराठी वाङ्मया संबंधाचे १४ निबंध व संमेलनाची संपूर्ण हकीकत एक रुपयांत घरीं बसल्या बसल्या वाचावयास मिळते हा कांहीं सामान्य लाभ नाहीं. पुस्तकें रा. दामोदर सावळाराम यंदे, इंदुप्रकाश छापखाना यांचे कडे मिळतात.

साहित्य परिषदेचे नियम.

कोणत्याही संस्थेचें आयुष्य व तिच्या हातून घडणारी कामगिरी ही पुष्कळ अंशीं तिच्यांतले घटकावयव जे सभासद त्यांची कळकळ, उत्साह, आणि कार्याविषयींची पात्रता यांच्यावर अवलंबून असते ही गोष्ट खरी आहे, तथापि सुव्यवस्थित घटना हीं ही ती संस्था चिरायु आणि फलप्रद होण्यास अवश्य असते. या दृष्टीनें पाहतां महाराष्ट्र साहित्यपरिषदेनें नियमबद्ध घटना करून घेऊन स्वतःचें आयुष्य व उपयुक्तता वर्धित केली आहे असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं. परिषदेनें आपले उद्देश व उपाय हे स्पष्ट शब्दांनीं मांडले आहेत, त्याचप्रमाणें त्या संस्थेची घटना राजकीय मतभेदावर केलेली नसून केवळ साहित्यविषयक तत्वावर केलेली आहे असें स्पष्ट सांगितलें आहे. यामुळें मवाळ, जहाल, सुधारक, कुधारक, दैववादी, उद्योगवादी, सर्व प्रकारच्या लोकांना सरस्वतीमंदिरांत एकत्र बसून विद्यादेवीची आराधना करतां येईल. परिषदेचे साधारण सभासद होण्यास फी फक्त वर्षाची दोन रुपये ठेविली आहे. यामुळें कोणाला साहित्यप्रेम कितीसें आहे याची परीक्षा परिषदेच्या सभासदांच्या यादीवरून कालांतरानें करतां येणारी आहे, मराठीभाषेविषयीं ज्यास्त कळकळ बाळगणारे व ज्यास्त मदत देणारांसाठीं उच्च प्रतीचे पांच चार वर्ग आहेत. ही व्यवस्था चांगली आहे. पण विशेष गोष्ट ह्मणजे विद्यार्थ्यांना सभासद होण्याची ठेविलेली सवलत आणि त्यांच्याकडे नेमून दिलेल्या कामाचें स्वरूप ही होय. विद्यार्थ्यांनीं राजकीय, व इतर पुष्कळ गोष्टींत मन घालूं नये असें ह्मणणारांना सुद्धां आक्षेप घेतां येऊं नये अशी तजवीज नियम करणारांनीं मोठ्या खुबीनें केली आहे. हायस्कुलांतल्या व कॉलेजांतल्या विद्यार्थ्यांना त्यांच्या हेडमास्तराच्या व प्रिन्सिपालच्या परवानगीनें सभासद करतां येईल व त्यांच्या कडे साहित्यविषयक कामें—ह्मणजे ठिकठिकाणच्या भाषेंतल्या शब्दांचा, ह्मणींचा, दंतकथांचा वगैरे संग्रह करण्याचें काम देण्यांत येईल असें ठरविण्यांत आलें आहे. सध्याच्या स्थितींत विद्यार्थ्यांच्या या कामावर सुद्धां उत्तम प्रकारची देखरेख करणारा मनुष्य असल्याशिवाय चालावयाचें नाहीं. असो. परिषदेनें गेल्या चार पांच वर्षांत आपली कार्यक्षमता सिद्ध करून दाखविली आहे, आणि तिच्या स्थिरतेची हमी नुकते प्रसिद्ध झालेल्या नियमावरून देतां येण्यासारखी आहे. तेव्हां अशा या उपयुक्त संस्थेस राजे, महाराजे, सरदार, वकील, शिक्षणाधिकारी व सामान्य वाचकवृंद या सर्वांकडून योग्य तो हातभार लागेल आणि महाराष्ट्र भाषेच्या उत्कर्षास त्याचें साह्य होईल अशी अपेक्षा करणें अयोग्य होणार नाहीं.

वऱ्हाडसमाचार.

श्रावण शुद्ध ३ शके १८३२ दुर्मतीनामसंवत्सरे

अल्पवयस्क गुन्हेगार.

अलीकडे गेल्या चार पांच वर्षांत स्वदेशी चळवळ, राजद्रोही लेख, बॉंब वगैरे संबंधाच्या खटल्यांत देशी संस्थानें व ब्रिटिश राज्य यांतून अनेक अल्पवयस्क तरुण गुन्हेगार ठरून कारागृहांत पाठविले गेले. यांत सरकारचा, न्यायाधिशाचा किंवा पोलिसाचा दोष आहे असें ह्मणण्यास आह्मी तयार नाहीं. त्यांच्या आईबापांनीं मुलांच्या वर्तनावर योग्य देखरेख ठेविली नाहीं, त्यांच्या शिक्षणांत कांहीं वैगुण्य राहिलें, किंवा त्यांच्या मनावर राजद्रोही लेखांचा व भाषणांचा परिणाम घडून त्यांचीं मनें बहकलीं, वगैरे गोष्टींपैकीं कोणत्या कारणानें त्यांच्या जन्माचें मातेरें झालें या गोष्टीचा शांतपणें व निर्विकार दृष्टीनें विचार होणें हें अत्यंत अवश्य आहे. कोणत्याही देशाच्या उत्कर्षाचा मुख्य आधार ह्मणजे त्या देशांतली होतकरू तरुणांची पिढी असते. आमच्या हिंदुस्थानची सध्याची तरुणपिढी आमच्या देशाच्या भावी उत्कर्षाविषयीं कितीशी खात्री पटविणारी आहे या गोष्टीचा तरुण गुन्हेगारांच्या वाढत्या संख्येबरोबर विचार केला तर तो नुसता विचारच अत्यंत भयप्रद होतो. जे गुन्हेगार ह्मणून कृतकर्माचीं फळें कारागृहांत भोगीत आहेत ते एखाद्या रामोशाच्या, लुटारूच्या किंवा कारागृह हेंच आपलें घर मानणाऱ्याच्या कुळांत जन्मलेले असते तर त्यांच्या बद्दल उष्णाश्रु ढाळण्याचें कांहीं कारण नव्हतें. ज्याप्रमाणें प्रत्येक घराला शौचकूप, किंवा गांवाला स्मशान असतें, त्याप्रमाणें कारागृह ही समाजाला अवश्यक अशी संस्था आहे ही गोष्ट आह्मांला कबूल आहे. पण त्या गृहाचें प्रवेशद्वार सदा सर्वदा मोकळें आणि निर्गम द्वार मात्र कडेकोट बंदोबस्तानें बंद केलेलें असावें हें चमत्कारिक आहे. सुशिक्षित तरुणाची कारागृहाकडे पाऊलवाट कां पडावी या गोष्टीचें कांहींतरी गूढ कारण असलें पाहिजे. जपानांतले तुरुंग राजवाड्यासारखे असतात; तेथें कैद्यांचीं स्नानगृहें संगमरवरी दगडांनीं बांधलेलीं, व अनुपम दृष्टिसुख देणारी शोभेनीं वेष्टित असतात; तेथें कैद्यांना आयतें शिजविलेलें उत्तम प्रतीचें अन्न, दूध वगैरे मिळतें; वाचनगृहाची सोय असते, व धूम्रपानही मिळतें वगैरे कादंबरी धाटाचें जपानी कारागृहाचें वर्णन आमच्या वाचण्यांत आहे. तशींच कारागृहें इकडे असतीं, आणि मग अशा रम्य गृहांतल्या वस्तीचा प्रत्यक्ष उपभोग घेण्याची लालसा तरुणांचे ठायीं उत्पन्न झाली असती तर गोष्ट निराळी होती. पण तसाही कांहीं प्रकार नाहीं. तुरुंगांतला आपला खडतर अनुभव अनेकांनीं फार हृदयद्रावक शब्दांनीं वर्णिलेला आहे व कित्येकांनीं तर त्याला ‘सजीव यमपुरी’ किंवा ‘इहलोकचा नरकवास’ असेंही ह्मटलें आहे. तेव्हां अशी स्थिति असतां चांगले शिकले सवरलेले तरुण जाणूनबुजून त्या यमपुरींत प्रवेश करून घेत आहेत, त्या अर्थी त्यांच्या मनाची स्थिति फार भयंकर असली पाहिजे हें उघड आहे. एखादी गोष्ट वाईट आहे हें ठाऊक असून सुद्धां तिकडे मनाची प्रवृत्ति होणें हा एक मानसिक रोग आहे असें डाक्तर लोक सांगतात. आतांपर्यंत जे अल्पवयस्क गुन्हेगार तुरुंगांत गेले आहेत त्यांच्यामध्यें अशा मानसिक रोगानें पीडित किती आहेत हें पाहणें अवश्य आहे; कित्येक जगाचा अनुभव नसल्यामुळें दुष्ट माणसांच्या जाळ्यांत सांपडून फसतात, अशांच्या मनाची प्रवृत्ति गुन्ह्यांकडे खरोखर नसते, पण वाईट संगतीच्या संसर्गदोषाचें प्रायश्चित्त त्यांना मिळालें असतें. अशा अल्पवयस्क गुन्हेगारांना निर्ढावलेल्या गुन्हेगारासारख्या कडक शिक्षा व्हाव्या, व शिक्षा झाल्यानंतर त्यांना बदमाषांच्या संगतींत कारागृहांत राहावें लागावें ही दुर्दैवाची गोष्ट ह्मटली पाहिजे. अशानें त्यांची सुधारणा होण्याची उमेद तर खुटतेच, पण भावी आयुष्याची सुद्धां माती होते ही गोष्ट लक्षांत घेऊन या बाबीकडे सरकारचें लक्ष वेधण्याची खटपट होणें अवश्य आहे असें आह्मांस वाटतें.

इस्पितळांत भिन्न भिन्न रोगांसाठीं भिन्न भिन्न शाखा असतात. विशेषतः एकाचा स्पर्शजन्य रोग दुसऱ्यास लागूं नये या विषयीं विशेष खबरदारी घेण्यांत येते. शारीरिक रोगांसंबंधानें इतकी खबरदारी जें सरकार सदयतेनें प्रेरित होऊन घेत असतें, त्याच सरकारला मानसिक रोग्यांच्या कल्याणार्थ अशी तजवीज करण्यास विनंती केली तर ती अगदीं फुकट जाईल असें आह्मांस वाटत नाहीं. आह्मी सुचविलेली व्यवस्था कल्पनासृष्टींतली नसून वस्तुसृष्टींतील आहे हें दाखविण्यासाठीं इतकी देशाचें उदाहरण आह्मी देत आहों. तेथें कैद्यांच्या स्थितीची सुधारणा करण्यासाठीं प्रोबेशन सोसायटी नांवाची संस्था स्थापन झाली असून मिस बार्टलेट नांवाची कुमारी त्या संस्थेचें काम अविश्रांत श्रम करून करीत आहे. या बाईनें हिबर्ट जर्नलमध्यें नुकताच लेख लिहून कैद्यांच्या व्यवस्थेसंबंधानें अमेरिकेंत कशी तजवीज आहे तें फार चांगल्या रीतीनें दाखविलें आहे. अमेरिकेंत प्रथमतःच अपराध करणारे व निर्ढावलेले गुन्हेगार यांच्यामध्यें नेहमीं भेद ठेवीत असतात. इतकेंच नाहीं तर अल्पवयस्क तरुण व सत्तर वर्षांच्या वरील वयाचे वृद्ध यांनीं गुन्हा केल्यास त्यांना एक वर्षाहून अधिक कैदेची शिक्षा देत नाहींत व एक वर्षानंतर त्यांना सोडून देऊन त्यांच्या वर्तनावर बारीक नजर ठेवतात; पण कोणत्याही प्रकारें त्यांना त्रास देत नाहींत. यामुळें अधिक गुन्हे बहुधा त्यांचे हातून घडत नाहींत. मिस बार्टलेट यांचें ह्मणणें असें आहे कीं नुसत्या तुरुंगांतल्या वागवणुकींतच नव्हे तर आरोपाची चौकशी करण्यांतसुद्धां अल्पवयस्कांच्या संबंधांत विशेष खबरदारी घ्यावयास पाहिजे आहे. अल्पवयस्क तरुणांची मनाची स्थिति, जगाच्या अनुभवाचा अभाव, त्यांच्या भावी उमेदीचा नायनाट होण्याची भीति वगैरे गोष्टी लक्षांत घेऊन सहानुभूतिपूर्वक आणि उदार मनानें त्यांच्या घरच्या आरोपाचा विचार न्यायाधिशानें करावयास पाहिजे. कायद्याचीं दृढ बंधनें अशा न्यायाधिशाला लागूं नसावी. सगळ्या गोष्टींचा विचार करून सर्वांत सौम्य शिक्षा करण्याकडे त्याच्या मनाचा स्वभावतःच कल असावा. शिक्षा ही कृतकर्माचें प्रायश्चित्त ह्मणून न देतां भावी सुधारणेचें साधन या दृष्टीनें देण्यांत यावी. असा सहानुभूतिप्र, विचारी, शांत मनाचा, आणि सहृदय न्यायाधीश हाच आदर्शन्यायाधीश होय. असे न्यायाधीश फार थोडे असतात. तेव्हां जे कोणी थोडे असे सांपडतील त्यांच्याचकडे अल्पवयी मुलांचे व तरुणांचे खटले चौकशीकरितां पाठवावे. इतर निर्ढावलेल्या अपराध्यांबरोबर कोंवळ्या मनाच्या मुलांची चौकशी होणें सुद्धां अनिष्ट आहे असें मिस बार्टलेट यांचें ह्मणणें आहे.

आमच्या इकडे प्रोबेशन सोसायटी सारख्या संस्था नाहींत किंवा जॉन हावर्ड अथवा मिस कार्टलेट यांच्या सारखे परोपकारी व कर्तृववान आणि प्रभावशाली स्त्रीपुरुष अगदी नाहींत असें नाहीं. पुण्यास बालसंरक्षक-मंडळी नांवाची एक मंडळी स्थापित झाली आहे. डा० भांडारकर, ना० गोखले, डॉ० मॅन प्रभृति मंडळी तिचे सभासद आहेत. या संस्थेनें खंडोबास मुरळ्या वाहण्याची दुष्ट चाल मोठ्या परिश्रमानें बरीच संपुष्टांत आणली आहे. तिनें जर हें काम हातीं घेतलें तर तें शक्य आहे. अपराधी मुलांविषयीं व तरुणांविषयीं सहानुभूतीचे व दुःखाचे नुसते शुष्क उद्गार काढण्यापेक्षां असें एखादें सत्कार्य करून दाखविण्यास इतरही पुष्कळ मंडळी पुढें येईल; अशा मंडळींत वकील, सरकारी अधिकारी, व जबाबदारीचीं कामें शिरावर घेऊन पार पाडणारे सुखवस्तु पेनशनर ही येऊन मिळण्यास हरकत नाहीं. या सर्वांच्या साह्यानें प्रोबेशन सोसायटीनें हातीं घेतल्यासारखें काम पुण्याची बाल-रक्षक मंडळी करून दाखवील तर ती सर्वांच्या आदरास व आश्रयास पात्र होईल.

माजी व्हाइसरायाचें रडगाणें.

—*·※·*·※—

हिंदुस्थानचे माजी व्हाइसराय लॉर्ड कर्झन यांनीं विलायतेंत सिव्हिल सर्विसच्या वार्षिक खान्याचे प्रसंगीं मुख्य भाषण केलें त्यांत त्यांच्या स्वभावाला अनुसरून अहंपणाची छाप तर होतीच, पण त्याबरोबर सिव्हिल सर्विस मधील लोकांच्या दुःखाकडे अधिकाऱ्यांचें जावें तसें लक्ष जात नाहीं अशी रडकथा ही गाईली होती. हिंदुस्थानांत सिव्हिल सर्विसच्या लोकांना कसल्या भयंकर दिव्यांतून जावें लागतें (व त्यांतल्या त्यांत स्वतःला तर अधिकच प्रखर दिव्यांतून जावें लागलें असें गर्भित होतेंच) नवीन व्हाइसरायासंबंधानें लोक कसकशीं अनुमानें करतात, आणि तीं खोटीं ठरलीं ह्मणजे त्यांची कशी निराशा होते, वगैरे गोष्टींचें उत्तम चित्र कर्झन साहेबांच्या भाषणांत होतें. आपली कारकीर्द लोकप्रिय झाली नाहीं हें त्यांना जसें पक्कें माहित आहे तसें सगळे अधिकार एकाकेंद्रांत आणून सोडण्याच्या खटपटीमुळें आपण सिव्हिल सर्विसमधल्या लोकांत ही प्रिय नाहीं हें ही ते जाणत आहेत. असें असून सिव्हिल सर्व्हिसची आपण यथेच्छ स्तुति केली तर मानसिक औदार्याचें तरी निदान सर्टिफिकीट मिळेल हें जाणण्या इतका धूर्तपणा कर्झन साहेबांच्या अंगीं खास होता. तेव्हां त्यांनीं आपल्या भाषणांत सिव्हिल सर्व्हंटावर स्तुतीचा वर्षाव केला यांत नवल नाहीं. युरोपियन अधिकारी देशी लोकांशीं संघट्टन ठेवीत नाहींत या ह्मणण्यांत त्यांना कांहीं अर्थ दिसला नाहीं; तसें करण्यास अडचणीही तशाच मोठ्या आहेत असें कर्झन साहेबांचें ह्मणणें आहे. कर्झन साहेबांच्या या मताचें कोणालीहा आश्चर्य वाटावयाला नको. वेडरबर्न कॉटन, प्रभृति युरोपियन अधिकाऱ्यांना जी गोष्ट करतां आली ती कर्झन सारख्या ताठ्यानें भरलेल्या आणि हिंदी नागरिकांस तुच्छ समजणाऱ्या अधिकाऱ्याला अशक्य वाटावी हें साहजिकच आहे. युरोपियन व देशी यांच्या मध्यें एक मोठी भिंत आहे असें त्यांचें ह्मणणें आहे. होय आहे. पण अलीकडे कर्झन सारख्यांनीं ती अधिक उंच करून ठेविली ही गोष्ट खोटी आहे काय? हिंदी राष्ट्रीय सभेच्या अध्यक्षाची भेट सुद्धां घ्यावयाची नाहीं अशा प्रकारचा ताठा धरणें हें ती भिंत उंच करण्याचें लक्षण आहे कीं ठेंगणी करण्याचें आहे? अलीकडे सरकारी अधिकाऱ्यांचा पुष्कळ वेळां रिपोर्ट लिहिण्या सारख्या कामांत निष्कारण वेळ जातो हें कर्झन साहेबांचें मत अगदीं योग्य आहे, पण हा वेळ कमी करून तो देशी लोकांच्या मुलाखती घेण्यांत व त्यांच्याशीं सुखदुःखाच्या गोष्टी बोलण्यांत खर्च करावा असें सुचविण्यास मात्र ते तयार नाहींत. युरोपियन व देशी यांच्या मधली भिंत कमी करण्याचा व इंडियन सिव्हिल सर्विस हल्लींच्या पेक्षां ज्यास्त कार्यकारी व उपयुक्त करावयाचा एकच उपाय ह्मणजे त्या सर्विसमध्यें हल्लींच्या पेक्षां ज्यास्त हिंदी गृहस्थांचा भरणा करणें हा आहे. पण अशी सूचना एखाद्या माजी व्हाइसरायानें केली तर त्याला सिव्हिल सर्विसच्या वार्षिक खान्याचे वेळीं आमंत्रण तरी येईल कीं नाहीं याची शंकाच आहे.

एक्स्ट्राडिशन आक्ट.

—:+※+:—

सध्या सावरकर प्रकरणामुळें एक्स्ट्राडिशन आक्ट हें काय प्रकरण आहे त्याच्या योगानें एका राष्ट्रांतून पळून गेलेला कैदी दुसऱ्या राष्ट्राच्या हवालीं करण्यास राष्ट्र कितीसें बांधलेलें आहे वगैरे गोष्टींचा खुलासा होण्यासारखा असल्यामुळें त्यांतील मुख्यमुख्य कलमांची माहिती येथें देत आहों.

एक मनुष्य एका देशांत गुन्हा करून दुसऱ्या देशांत पळून गेला तर पळून गेलेल्या देशाच्या सरकारनें त्याची चौकशी करावी कीं त्याला पूर्वीच्या देशांत परत पाठवावें या प्रश्नाचें समाधानकारक उत्तर सदर आक्टांत नाहीं. कांहीं कायदेपंडित या बाजूचे तर कांहीं त्या बाजूचे आहेत. रूढी अशी आहे कीं एका देशानें पळून गेलेले गुन्हेगार परत मागितले तर कांहीं शर्तींवर ते परत देण्यांत येतात. परत देण्याच्या संबंधांत ही दोन व्यावहारिक अडचणी आहेत. निरनिराळे देश गुन्ह्याची व्याख्या निरनिराळ्या तऱ्हेनें करतात ही पहिली अडचण; आणि दुसरी ह्मणजे राजकारणी गुन्हेगारांची मागणी या रूपानें करतां येते ही. सध्या इंग्लंडांत राजकारणी गुन्हेगारांना एक्स्ट्राडिशन आक्ट लागू नाहीं. कांहीं अटींवर गुन्हेगार परत मागण्याचा आक्ट इ. स. १८७० सालीं पास झाला. त्याच्या अगोदर इंग्लंडचा फ्रान्स व अमेरिका या दोनच देशांशीं अशा तऱ्हेचा करार झाला होता. या आक्टाचीं मुख्य कलमें हीं आहेत:—

(१) आश्रय घेणाऱ्या गुन्हेगाराला राजकीय कारणासाठीं किंवा (२) राजकीय गुन्ह्याची चौकशी करण्याच्या हेतूनें मागणी केली असेल तर त्याला परत दिलें जाणार नाहीं. (३) ज्या गुन्ह्याच्या चौकशीसाठीं गुन्हेगार मागितला असेल त्याच्याहून अन्य गुन्ह्यासंबंधानें त्याची चौकशी केली जाणार नाहीं. (४) ज्याला इंग्लंडांत गुन्हा केल्याबद्दल शिक्षा झाली असेल त्याची ती शिक्षा पुरी भोगल्याशिवाय त्याला परत दिलें जाणार नाहीं. (५) गुन्हेगार परत दिल्यापासून त्याला शिक्षा देईपर्यंत मध्यंतरीं निदान पंधरा दिवस तरी गेले पाहिजेत. मागणी करावयाची ती या आक्टाच्या कलमान्वयेंच केली पाहिजे. मागणीअर्ज त्या देशचा जो प्रतिनिधी परक्या देशांत असेल त्याच्या मार्फत आला पाहिजे, व तो स्टेट सेक्रेटरीकडे गेला पाहिजे. जर राजकारणाशीं अर्जाचा संबंध नसेल तर स्टेट सेक्रेटरीनें पोलिस माजिस्ट्रेटला कळवून गुन्हेगाराला पकडण्याविषयीं वारंट मागावें. म्याजिस्ट्रेट पुढें हा गुन्हा राजकारण संबंधाचा आहे, एक्स्ट्राडिशन आक्टाखालीं येणारा नाहीं. अशा तीन जबान्या झाल्यास त्या म्याजिस्ट्रेटानें स्वीकारल्या पाहिजेत. इंग्लंडमध्येंच चौकशी साठीं कमिट करण्यासारखा गुन्हा असेल तर माजिस्ट्रेट त्याला तुरुंगांत पाठवील आणि पंधरा दिवसांनीं किंवा कोर्टाच्या निकालानंतर हेबियस कॉर्पियस काढलें असल्यास स्टेटसेक्रेटरी वारंटाच्या आधारें त्या गुन्हेगाराला परकीय देशाच्या वकीलाच्या स्वाधीन करील. त्याला दोन महिन्यांचे आंत नेलें नाहीं तर त्याला सोडून द्यावेंच लागतें. हा आक्ट कांहीं फेरफार करून सगळ्या ब्रिटिश वसाहतींनाही लागू आहे.

ज्या गुन्ह्यांला एक्स्ट्राडिशन आक्ट लागू आहे ते गुन्हे येणें प्रमाणें— खून अथवा खुनाचा प्रयत्न, जाणूनबुजून हत्या, खोटीं नाणीं पाडणें, खोटी सही करणें, भामटेगिरी, फसवून माल किंवा पैसे काढणें, नादारी, ब्यांकर, एजंट वगैरेची फसवणूक, स्त्रीवर अत्याचार, मुलें पळविणें, घरफोडी, आगलावणें, लुटालूट व मारामारी, चांचेपणा इ० इ०

१८७३ पासून गैरकायदा अटक, शपथेवर खोटी साक्ष देणें, किंवा देवविणें वगैरे गुन्हेही सामील करण्यांत आले.

इंग्लंडचा एक्स्ट्राडिशनबद्दलचा करार पुढील देशांशीं पुढील सनांत झाला आहे:— आस्ट्रिया [१८७३], बेलज्यम (१८७६), डेनमार्क (१८७३), फ्रान्स (१८४३), जर्मनी [१८७२], हालंड [१८७४], अमेरिका [१८४२]. फ्रान्स व अमेरिका यांच्यांतला करार इंग्लिश एक्स्ट्राडिशन आक्ट होण्याच्या पूर्वीचा आहे. १८७५ सालीं इंग्लंडनें अमेरिकेला एक गुन्हेगार परत दिला, आणि अमेरिकेनें त्यावर निराळाच आरोप ठेवून चौकशी केली. अशी इंग्लंडनें तक्रार केली होती. तेव्हां अमेरिकेनें अशी सबब केली कीं ही शर्त १८४२ सालीं करार झाला तेव्हां नव्हती. हें अमेरिकेचें ह्मणणें इंग्लंडनें अखेर कबूल केलें असें दिसतें. कारण त्यानंतर बिलकुल तक्रार न करतां इंग्लंडनें ६ गुन्हेगार अमेरिकेला परत दिले.

जठार पेठ

आकोल्याच्या गर्दीच्या लोकवस्तीचा प्रश्न पुष्कळ जुना आहे पण त्याचा निकाल अंशतः करण्याला सुरुवात कुमार श्री हरभानजी यांनीं प्रथम केली. हल्लींचे जिनींग कारखाने व आकोट फाईलचा विस्तृत फैलाव हीं लोकांच्या दृष्टी समोरच आहेत. उत्तर बाजू प्रमाणेंच पूर्व भागाला आकोला शहर वाढविण्याची गोष्ट रा. रा. काशीनाथ श्रीराम जठार यांनीं मनावर घेतली त्यांच्या परिश्रमानें उंबरी कडील शेताचा भाग इमारती साठीं सरकारांतून देण्यांत आला आणि तेथील भव्य पटांगणांत आतां श्रीमान वकील व व्यापारी मंडळी आपलीं गृहें बांधूं लागलीं आहे. या नव्या भागाला येथील मुनसिपालिटींतील युरोपिअन, मुसलमान व हिंदु सभासदांनीं एकदिलानें व कृतज्ञतेनें ‘जठार पेठ’ हें नांव देण्याचा जाहिर ठराव केला आहे. ‘जठार पेठ’ ही आकोल्याचें शोभागृह होईल असा पूर्ण भरंवसा आहे. राजश्री जठार हे इतके लोककल्याणकारी आहेत कीं त्यांच्या गोड आडनांवानें श्रीमान होणारी ही ‘जठार पेठ’ सदैव त्यांच्या वाडिलांच्या किर्तीचो ही स्थूल परंपरा आमच्या नगरांत कायम ठेवील.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— पाऊस अगदीं सोन्या सारखा झाला आणि सर्व प्रांतभर अबादानी आहे. एकंदर पाणी १९ इंच झालें. सध्यां मधून मधून उघाडी चांगली असते. लोकांच्या आरोग्यसंपदा समाधानकारक आहेत.

रा. रा. बाळकृष्ण नरहर मूलकर बी. ए. मुनसफ, मलकापूर यांस १ महिन्याची हक्काची रजा मिळून त्यांच्या जागीं रा. रा. रघुनाथ कृष्ण पराडकर यांस मुनसफ नेमण्यांत आलें.

आह्मास लिहिण्यास दुःख वाटतें कीं रा. रा. विनायक महादेव फडके, पटवारी, आकोट यांस गेल्या शुक्रवारीं शहानूरच्या नाल्यांत जलप्रवाहाच्या जोरानें गाडी उलथून देवाज्ञा झाली. हे आकोल्यास साक्षी साठीं येत होते हे महान् ईश्वरभक्त असून भजनी सांप्रदायाचे होते. त्यांचें वय सुमारें ६५ वर्षांचें असावें. त्यांच्या सारख्या योगी गृहस्थाच्या अपमृत्यूमुळें सर्वांस मोठी हळहळ वाटते. ईश्वरी नेमानेमापुढें कोणाचें चालतें?

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००=॥
मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्याचे		२४॥२०॥६
चांदी		७३
जवस		१९०
जवारी नवी	६२	६७॥
गहूं काठे		१०९
गहूं खांडवा पीवळा		१२९
गहूं बनशी		१२९
चणे	४	४=
तुरी		३॥
उडीद	४	४।
मुग		४
टोळी मोहाचे बीज		२३॥
तेल		७॥
सरकी		१०—११
तुप		१३
कापूस	६०	६
आकोला रुई जीन		८

ॐ

सत्यमेव जयते.

(सत्यशोधक समाजाचे पुस्तकांची जाहिरात)

शास्त्री नारो बाबाजी महाघट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे ह्यांनीं वेदाचे व शास्त्राचे व पुराणाचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचे मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरताल, काव्रत, शमिपूजन, तुलसीविवाह, होळीपूजा सोमवतीपूजा शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायाश्चि-त्ताचा विधि, दिपवाळीचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची माहिती, गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिची माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांती, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रांसह भाग ४ यांत लग्नसंबंधीं ह्मणजे साक्षगंध, साखरपुडा, शालमुदि, देवकुंडी, साहित्यविडा, जन्नाका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सतवर्णे, कन्यादान, कंकणबंधन, लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा साडे, वगैरे प्रकारचे विधीची तपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसुक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्माकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधीची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईश्वरप्रार्थना, स्वास्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगर वेदोक्त मंत्रासहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अंत्योष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दशक्रिया दाहा दिवसांच्या दाहा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसाची क्रिया ह्या सर्वत्र कर्माची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत जोतिषासंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजीयन मंडळींनीं केलेलीं पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें, समाजाचे नियम. पुस्तकांची जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें याप्रमाणें एकंदर माहिती देऊन दहा भाग पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविला असतां हव्यकव्य कर्म करण्यासंबंधी ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकांची जरूर पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व हिंदुधर्माचें खरें ज्ञान, ब्राह्मणांचा हक्क कांहीं नाहीं अशा बद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, वादीचे अर्जाचे नकलेसह, इशारा श्रीजोती गोविंदराव फुलकृत, ब्राह्मणेतर बंधूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोंवाडा, देशीचळवळीचा पोंवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोंवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोंवाडा, भीमराव महामुनिकृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम, व प्रतिज्ञापत्र, व उत्तम ग्लेझ कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र, हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्यकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत. व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत, अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फार्मे, व उत्तम कागदावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. रोख पैसे पाठविले असतां किंवा व्ही. पी. ने मागाविली असतां खालीं लिहिलेल्या पत्यावर मिळतील. पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप.

नित्य संध्या समयीं होम, हवन करण्यास अथवा पूजा, पाठ करण्याचे वेळीं अत्यंत उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधीत वस्तु, केशर, कस्तुरी, इ० किंमतीचे पदार्थ हरतऱ्हेचीं औषधें मिश्र केलेलीं असून ती थोडा विस्तवावर टाकिला ह्मणजे उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधांत विषारी हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेदविद्येचें नियमानें नित्य जपहोमादी पठण होतें त्या ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, व्याधीरोग, अकालमृत्यू इत्यादी आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपाया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस
पोष्ट हिवरखेड रूपरावाचे ता० आकोट
जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड

नो. नं. ड ७९

जाहिरात.

सर्वत्र सावकार लोकांस या नोटीसीनें खालीं सही करणार याजकडून जाहिर करण्यांत येतें कीं, खालील जिनगी ३ मौजे वाघोळ येथील शेत सर्वे नंबर २५।४०।३८ २ मौजे ह्मैसवाडी येथील शेत सर्वे नंबर ५५ २ मौजे तालसवाडी येथील शेत सर्वे नंबर ९।४६ १ मौजे तेलखेडे येथलि शेत सर्वे नंबर ४८ ३ तांदुळवाडी येथील शेत सर्वे नंबर ११ पैकीं १ व २० व २६ पैकीं १

मौजे तांदुळवाडी येथील धावें खांब २४, दुसरें धावें खांब १५, तिसरें धावें खांब १६, बैठक खांब ६, या शिवाय वरकड जाग्यांत छपर आहे.

वरील सर्व जिनगीं मलकापूर तालुक्यांत वरील गांवीं आहे. ती माझे पूर्ण मालकीची व मीच संपादन केली आहेत. या जिनगीवर माझे शिवाय कोणाचा हक्क नाहीं.

अलीकडे माझा मुलगा नामें माधव हा हल्लीं वाईट लोकांच्या नादीं लागून बिघडला आहे. तो माझी जिनगी कदाचित् कोणास लिहून देईल. तरी अशा रीतीनें कोणी फसूं नये ह्मणून सर्वत्र लोकांस जाहिर करण्यांत येतें कीं वरील जिनगी त्याचेपासून कोणी घेऊं नये. व त्यास कर्ज कोणी देऊं नये. त्या जिनगीवर त्याची मुळींच मालकी नाहीं. कर्ज दिलें असेल तर तें बातल असे. कळावें. तारीख १।८।१९१०

सही
मुन्हा वल्लद कानजी राणे राहणार
तांदुळवाडी तालुका मलकापूर. द. खु.
नो. नं. ड ८९

नोटीस

तीर्थ० विठोबा वल्लद लक्ष्मण सोनार तर्फे मु० हरी विठोबा सोनार राहणार पातूर-शेखबाबू ता० बाळापूर यांस:—

खालीं सही करणार नोटीस देतो कीं तुह्मी वडील बंधूंनीं वडीलोपार्जीत ठेव खेरीज करून माझा हिस्सा वांटून दिला तो स्थावरजंगम तुह्मी व आह्मी मिळविलेली इस्टेट ती येणें प्रमाणें:- चांदीचे डागीने वजन तोळे २७०० दोन हजार सातशें व सोन्याचे डागीने वजन तोळे ५०० पांचशें, चांदीसोन्याचे गहाण १५३० रुपयाचे मोती व खडे हिऱ्याचे पल्या पन्ना ७०० रुपयाचे, तांब्यापितळेचीं भांडीं वजन शेर २००० हजार व काशाचीं ताटें व वाट्या वगैरे शेर १०० व सोनारकाम करण्याचें लोखंडी अवजार, चांदीसोनें तोलण्याचीं वजनें, काटा व ठपे व इतर सामान व पातूरचीं शेतें ५ पांच सर्वे नंबर १५६ एकर गुंठें ४८९, नंबर १५७ एकर गुंठे ४८३५ हीं दोन शेतें वडीलोपार्जीत नं० १३८ पैकी एकर गुंठे ८८२७ नं० १३८ पैकीं एकर गुंठे ४८२२ नं० १६० एकर गुंठे ६८२३ दिगरस बुजरूक येथील शेतें ३, सर्वे नं० ६३ एकर गुंठे १५८२७ नं० १३ पैकीं एकर गुंठे ८८८ नं० ४ एकर गुंठे ९८३६ पातूरची वडीलोपार्जीत राहण्याची दोन मजली माडी खांब ४८ दुकानचे खांब ६ व दुसरी बखळ जागा व दिगरस बुज० येथील बखळ जागा व छपरी घर व देण्याघेण्याचे दस्तैवज ४४, बिनदस्तैवजी घेणें एकंदर रुपये ४६८४॥ सर्व समाईक इस्टेट तारीख १७ माहे डिसेंबर सन १८९१ इसवी रोजीं तुह्मी पंच बोलाविले व पंचास उभयतांनीं येक येक रुपयाचे स्टांपावर दोघांनीं दोन करारनामे पंचास लिहून दिले त्या प्रमाणें पंचानीं व तुह्मी मला आपसांत सर्व समाईक जिनगी वरील तारखेस सारखी वांटणी करून दिली तुमचा व आमचा समाईक वगैरेचा तंटा राहिला नाहीं. फक्त तुह्मी वडिलोपार्जित ठेव वांटून दिली नाहीं. वांटणी झाल्यानंतर तुमचे स्वतंत्र नांवचे देवघेवचे दस्तऐवज गहाणखतें, खरेदीखतें, कर्जरोखे कोणते प्रकारचे समाईक देवघेव संबंधीं तुमचे कुळास फितुर देऊन खोटी पावती देण्यास घेण्यास माझा कांहींच हक्क संबंध अधिकार नाहीं. याच प्रमाणें तुह्मासही माझे स्वतंत्र नांवचे देवघेवचे दस्तऐवज गहाणखतें खरेदीखतें कर्जरोखे कोणतेंही प्रकारचे समाईक देवघेव संबंधीं माझे कुळास फितूर देऊन समाईक खोटी पावती देण्यास तुमचा कांहींच हक्कसंबंध अधिकार नाहीं. तुह्मी नोटीस दिली असें ऐकिलें तुह्मी व मी वांटणी नंतर अठरा वर्षें सात महिने झाले विभक्त राहिलों तुह्मी विभक्त झाल्यानंतर कांहीं दिवाणी दावे तुमचे तुह्मी केले व पुढेंही कराल व करावेत व मीं विभक्त झाल्यानंतर आजपावेतों दिवाणी दावे दाहा १० केले व पुढेंही करीन व करतों तुह्मी माझे कुळास फितूर देऊन खोटा लेख व पावती देऊं नये असें अनेक वेळां मीं तुह्मांस सांगितलें व तारीख ५ माहे डिसेंबर सन १९०४ व जाहीर नोटीसीनें व तारीख १३।७।१९०५ इ० व टपाल रजीस्टर नोटीसीनेंही कळविलें व अखेरचे नोटीसीनें कळवितों तुह्मी दावा केल्यास तो खोटा ठरला जाईल तो मला कबूल नाहीं कळावें. तारीख २९।७।१९१० इसवी.

सही
भवानसा लक्ष्मणसा सोनार रा०
पातुर दस्तुर खुद.
नो. नं. ड ९०

नोटीस

नोटीस बेशमी सल्या वल्लद पुंज्या जात डोहोर वस्ती कुरणखेड ता. आकोला यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून कळविण्यांत येतें कीं, मी तुमची लग्नाची बायको असून लग्नाला आज १५।१६ वर्षें झालीं. इतक्या वर्षांत तुह्मी मजला कधींच नेलें नाहीं आणि त्यामुळें मी माझी आत नामें तुळसी मर्द श्रावण वस्ती बाळापूर इच्या संगोपना खालीं काळ कंठीत आहे. मी शहाणी झाल्यानंतर मला घेऊन जाण्या संबंधानें माझे आतेनें पुष्कळदा तुह्मांकडेस समक्ष जाऊन विनंती केली. तुह्मी एक महिनाभर बाळापूरास येऊन राहीला होता पण तुमच्या हातून माझ्याशीं संसार होत नाहीं आणि ह्मणूनच तुह्मी माझी आत अंजनगांवाला गेली असतांना परभारें आपले गांवाला तुह्मी पळून गेले. या गोष्टीला सुमारें आठ महिने होऊन गेले. यापुढें माझ्या आतेलाही वागविण्याचें सामर्थ्य नाहीं आणि तुह्माला माझी गरज नाहीं त्याअर्थी ही तुमची वर्तणूक फारकती दाखल समजून निरुपानें मजला दुसरा घरठाव करावा लागेल तेव्हां ही नोटीस पोचल्यापासून पंधरा दिवसांचे आंत माझ्या संबंधाची आज पर्यंतची खावटी चुकती करून द्यावी आणि चार पंचाचीं खात्री करून देऊन मजला संसार करण्यासाठीं घेऊन जावें. असें करण्यास चुकाल तर यापुढें मी तुमची वाट न पाहातां जातीच्या चार पंचाच्या सल्ल्यानें दुसरा घरठाव करीन. मग तुमचा मजवर कोणत्याही प्रकारचा हक्क राहणार नाहीं कळावें. ता. १ माहे आगष्ट सन १९१०

सही
तुकी मर्द सल्या डोहोर. वस्ती
बाळापूर तर्फे मुखत्यार तुळसी मर्द
श्रावण डोहोर वस्ती बाळापूर इचे
हातची निशाणी.

नो० नं० ड ९१

नोटीस

नोटीस बेशमी व्यंकटराव लक्ष्मणराव देशमुख व रावज्या वा। दिन्या महार रा. हिवरखेड ता. आकोट यांस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं आमचे मालकीची जागा निशाणी पजाब्याची तुमचे बापास ह्मणजे नंबर १ चे बापाला गुरें वगैरे बांधण्या करितां दिली होती परंतु त्या जागेंत हल्लीं नंबर २ हा वापर करीत आहे त्यांस खालीं करून मागितली असतां तो आज देतों उद्यां खालीं करून देतों परंतु देत नाहीं. करितां कळविण्यांत येतें कीं ही नोटीस पावल्या पासून १५ दिवसांचे आंत आमची जागा खालीं करून आह्मास द्यावी न दिल्यास कोर्ट मार्फत दावा करून तुह्मास या दाव्याचा व नोटीसीचा खर्च देणें भाग पडेल कळावें २७।७।१०

सही
राममुख दुयाराम त. मु. बळीरामजी
रावजी द. खु रा. हिवरखेड.

नो. नं. ड ९२

आर्यवनौषधालय मुर्डी

व्हाइसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन माजी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधे बारिक हल्लीं वर्तमानपत्रांतुन ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकिट आह्मास दिलें आहे. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्य भ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजिवनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक,
रक्तशोधक; मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षिक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जो धातु तो शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें तो दोषी असेल तर शरीरांत नाना प्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरीक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्याकरितां या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदा तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुगत उष्णतेनें इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मी वगैरे मुळचे विकार मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सड क्षय त्रमांत. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडुरोग मुळाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याध. वातरोग, निद्रानाश पित्तावर. बाळंतरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मुठमैथूननें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्ध वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोत्तेजक होते व मनास उत्साह देतात दुध व अन्न पचून लागते त्यांत उत्कृष्ट वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळीच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर किंमती घेणारांस टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आत वेगळा टपालखर्च ६ आणे पडेल अनुपानखर्च सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्त्यावर मिळेल.

दर:—एकदम ३६ गो० १ रु०, ७२ गो० २ रु० १०९ गो० ३ रु० १२९ गो० ४ रु० २७६ गो० ६ रु० ५५० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजनः—यानें पडळ. साहर, फुल, धुरळा. बिंदु, काच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. २॥ तोळयाच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः—कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाही, संकोच पुत्स्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ ११ भार बाटलीस रु० २

३ दंतवज्रवर्धक चूर्णः—दंत संबंधी सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूनें विषः—औषध लावतांच उतरतें पुडया ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः—औषध घेतांच कसाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषधः—आजपर्यंत आमचे औषधांनें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, वात चढू नये ह्मणून बाटलीवर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ब० शि०

९ सामानांचा मोठा कयाटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगावर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्मे खाक, गुटीका, आसवें, तेलें. सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्च सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोकीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाची निदान चिकीत्सा करूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरू केला त्यांचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावा आमचे जाहिरीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजर्ले वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आह्मास प्रात्काप सुचविणें हेच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १९।२० वर्षे अव्याहत पुढें असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें. ज्यांच्या औषधांनें कित्येक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आपली जाहिरात न वाढवितां व कोणाचीही निंदा न करता अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलें। व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उन्नतावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आजपर्यंत आमचे खटपटीनें यशाहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्यबंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं. रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरावीं, एकवार अनुभवानंतर खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हे लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्त्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses forms and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur.

हे पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

वऱ्हाडसमाचार

BERAR SAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख १५ माहे आगस्ट १९१० इ० [अंक ३०

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. ....२ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिल्ल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यांपैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट

नं ७३

* इकडे लक्ष द्या *

त्वरा करा ! त्वरा करा !

आह्मी येथें विक्रीकरितां पिठोरी, पाठोडा दर शेंकडा एक १ रुपया, तुळशीचें लग्न ०।१२ आणे शेंकडा, शिवाय टपाल खर्च निराळा पडेल.

पत्ताः—

बाळकृष्ण अनोबा दलाल,
(विठोबाचे देऊळ अकोला शहर)

नोटीस

नोटीस बेझमी राघो वल्लद श्रावण अ० पा० करणार गिरजाई मर्द श्रावण रा० मौजे वाघ बु॥ ता० आकोला यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मौजे वाघ बु॥ येथील शेत सर्वे नंबर ९० एकर गुंठे २७।२० आकार रुपये ३२ या शेतापैकीं एक द्वितियांश हिस्सा येसाई मर्द भगवान जात गवळी पाटील रा० वाघ बु॥ हिजकडून ता० २८।७।१० इसवी रोजीं मी आपलें नांवानें बक्षीस करून घेतला आहे. वास्तविक पाहतां बक्षीस देणार येसाई मर्द भगवान ही विधवा असून शेत वडीलोपार्जितची मिळकत आहे. तिला बक्षीस किंवा खरेदी देण्याचा मुळींच कायद्या प्रमाणें अकत्यार नाहीं. ती वयोवृद्ध असून तिची बुद्धी शाश्वत नाहीं. तुह्मी तिला थाप देऊन तिजपासून बक्षीसपत्र करून घेतलें आहे. हें तुमचें कृत्य अगदीं बेकायदेशीर आहे कारण आह्मी खालीं सह्या करणार लोक ती वडीलोपार्जीत मिळकत असल्या कारणानें बिरादर या नात्यानें हक्कदार आहोंत. करितां या नोटीसीनें आपणास पंधरा दिवसांची मुदत दिली आहे. मुदतीचे आंत नोटीसीचा जबाब द्यावा. न दिल्यास कायद्याप्रमाणें व्यवस्था केली जाईल कळावें ता. ६।८।१०

सह्या

१ उदेभान वा नारायण स०
१ महादजी वा हिराजी नि०
हातची रेघ —
१ राघोजी वा कृष्णाजी नि० हातची रेघ
१ पुंजाजी वा सैनाजी नि० हातची रेघ

नो० नं० ड ९९

नोटीस

विद्यमान स० ज० सा० कोर्ट अकोला यांचे कोर्टांतून.

जाहिर करण्यांत येत आहे कीं आर्जदार मंभाई मर्द जानजी माळी रा० चातारी ता० बाळापूर इनें मैयत जानजी वा भीता माळी याचें कर्ज वसूल करण्या करितां स० स०फिकीट मिळण्याबद्दल दिलेला अर्ज आमचे कोर्टांत ता० १३।९।१० रोजीं नेमला आहे. त्या तारखेस ज्यांची कांहीं तक्रार असेल त्यांनीं सकाळीं १० वाजतां आमचे कोर्टांत हजर व्हावें. हजर न झाल्यास कोणतेच प्रकारची तक्रार ऐकली जाणार नाहीं.

आमचे सहीनिशीं व कोर्टाचे शिक्यानिशीं दिली आहे

V. M. KHARE.
स० ज० कोर्ट आकोला

नो. नं. ड १००

नोटीस

चिरंजिव रा. रा. गोविंदा वल्लद राघोजी वानखेडे भिल्वाडी तालुका मल्कापूर यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून कळविण्यांत येतें कीं तू माझा दत्तक मुलगा असून तुला दत्तक घेतलें तेव्हांच असा करार ठरला होता कीं सर्व जिन्नगीची व्यवस्था मरे पर्यंत मीच करावी आणि माझ्या मरणानंतर तू स्थावरजंगम जिन्नगीची वहिवाट चालवावी. अशा शर्तीवर तुला दत्तक घेऊन दोन महिने होत नाहींत तोंच तूं वाईट मार्गाला लागून कर्ज वगैरे काढूं पहात आहेस. माझ्या हयातींत तुला जिन्नगीवर कर्ज वगैरे काढण्याचा अधिकार नाहीं; आणि जर तू जिन्नगी संबंधानें कांहीं व्यवहार करशील तर तो कायद्या अन्वयें बातल व रद्द आहे. कळावें. ता. ८।८।१९१० इसवी.

सही

पन्यानबाई मर्द राघोजी वानखेडे राहणार भिल्वाडी तालुका मलकापूर निशाणी खु.

नो० नं० ड. १

जाहिरात.

सर्वत्र साहुकार वगैरे लोकांस या जाहिर लेखानें कळविण्यात येतें कीं माझा दत्तक मुलगा नामें गोविंदा हा वाईट मार्गाला लागला असून त्याला स्थावरजंगम जिन्नगीची वहिवाट करण्याचा अधिकार नाहीं. आणि माझ्या हयातींत जिन्नगीची देवघेव त्याच्या बरोबर कोणी करूं नये आणि त्या योगानें फसूं नये ह्मणून ही जाहिर सूचना मुद्दाम दिली आहे. तारीख ८।८।१९१० इ.

सही

पन्यानबाई मर्द राघोजी वानखेडे राहणार भिल्वाडी तालुका मल्कापूर निशाणी खु:द

नो० नं० ड २

जाहिर नोटीस.

सर्वत्र शेट, सावकार व इतर लोक यांसः—

रामा शिवराम फुके कुणबी रा० रामखेड परगणें हातगांव ता० मुर्तिजापूर नोटीस देतो कीं माझी चुलती मुक्ताबाई मर्द मारुती ही व मी माझ्या बापापासून एकत्र असून तिला खाण्यापिण्यास मीच देत असतो. तिचा नवरा मरण्यास अजमासें ४।५ वर्षें झालीं. तिला मुलबाळ नाहीं. ती वडील असल्यानें तिच्या नांवें शेतांची खातीं झालीं. तिचा ओढा आपल्या भावास आमची स्थावरजंगम इस्टेट विकून मला नुकसान देऊन श्रीमंत करण्याचा आहे. वरील मुक्तानें मला ता० २१।५।१९०६ रोजीं करारनामा करून दिला आहे. त्या अन्वयें ती फक्त अन्नवस्त्राची मालकीण आहे. सबब सर्व लोकांस जाहिर करण्यांत येत आहे कीं माझे सल्ल्याशिवाय सदरहू मुक्ताशीं या पुढें कोणताही व्यवहार घेण्यादेण्याचा माझी वडिलोपार्जित स्थावरजंगम इस्टेट खरेदी, गहाण, पट्यानें किंवा बक्षीस मांडून घेऊन करूं नये. केल्यास तो मला कबूल नसून रद्द समजला जाईल व त्याची जबाबदारी माझ्यावर अगर माझ्या वडिलोपार्जित स्थावरजंगम मालमत्तेवर राहणार नाहीं. तिला मुखत्यार ठेवण्याचा अधिकार नसून त्याचे मार्फत झालेला कारभारही मला पसंत नाहीं. कोणी फसूं नये ह्मणून नोटीस दिला आहे.

सही

रामा शिवराम फुके नि० खु० आंगठा.

नो० नं० ड ३

नोटीस.

खुशाल भगवंत व वामन भगवंत, गोपाळ भगवंत देशपांडे राहणार कारंजा यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी अलीकडे वरचेवर आह्मांकडे येऊन आमचे जवळ तुमच्या कोणच्याही तऱ्हेचा हक्क नसतांना १००० हजार ५०० पांचशें रुपयांच्या रकमा मागतां त्रास देतां आह्मास मारहाण करण्याच्या धमक्या देता व जबरदस्तीनें आमचीं जनावरें वगैरे घेऊन जाता तुह्मी आमचे पुतणे असल्यामुळें व तुमचे पोरपण असल्यामुळें आज पर्यंत आह्मी तुमच्या ह्या बेकायदेशीर दांडगाई बद्दल व जबरदस्ती बद्दल कानाडोळा करून तुह्मास चार हिताच्या गोष्टी सांगून परावृत्त करण्याचा प्रयत्न केला परंतु तुमच्या वर्तनांत कोणच्या ही तऱ्हेचा फरक न पडतां अलीकडे तर तुह्मी बेकायदेशीर दांडगाईचें वर्तन करीत जाऊन आह्माला आमचे घरीं येऊन फार उपद्रव देऊं लागला आहां. तुमच्या जबरदस्तीच्या उपद्रवापासून आमच्या जीवितावर व संपत्तीवर धोका पोंचण्याचा रंग दिसतो सबब आपल्याला नोटीस देण्यांत येत आहे कीं आपण जर या पुढें आमची अन्यायाची आगळीक केली अगर धमक्या देऊन व दांडगाई करून आह्मांस उपद्रव दिला तर आमच्या स्वतःच्या संरक्षणार्थ कायदेशीर उपाय योजावे लागतील. कळावें. ता० ८।८।१० इ०

सही

शामराव अमृत देशपांडे पाटील रा. मालेगांव द० खु०

नो० नं० ड ४

वर्तमानसार.

गेल्या शनिवारीं रात्रीं कराचीपासून १३ मैलांच्या अंतरावर मालेर येथें मिसेस् दोस्त महंमद नांवाच्या एका ऑस्ट्रेलियन स्त्रीचा खून झाला. या बाईचा नवरा ऑस्ट्रेलियांत सुमारें १८ महिन्यांपूर्वी मरण पावला; व ही आपली मालमिळकतीची व्यवस्था लावण्याकरितां इकडे मालेर येथें आली होती. या बाईस २ मुलगे आणि ४ मुली आहेत. पैकीं ११ वर्षांच्या एका मुलीचें लग्न ठरविण्यासंबंधांत कांहीं लढा उत्पन्न होऊन तिचा खून झाला असें ह्मणतात. सदर्हू पांच लहान मुलांना कराचीस आणून लेडी डफरीन इस्पितळांत ठेविलें आहे.

शिराझ शहराहून दोन मैलांचे अंतरावर ता. २१ जुलै रोजीं दावडेखोरांनीं टपालाचा टांगा लुटला. टांग्यांत जें काय होतें तें सर्व नेलें. टांगेवाल्यास जबरदस्त मारहाण केली. लूटमार, दरवडे वगैरेमुळें जी बेबंदशाही माजली आहे तिचा बंदोबस्त करण्याकरितां सध्याचे गव्हर्नर निरुपयोगी आहेत असें शिराझचा एक बातमीदार कळवितो.

'न्यूज ऑफ इंडिया' पत्रास अशी बातमी कळली आहे कीं ना. एस. पी. सिंह यांनीं लीगल मेम्बर ऑफ हिज एक्सलेन्सीज् कौन्सिल या जागेचा राजीनामा दिला असून लॉर्ड मिंटो हे ज्या दिवशीं विलायतेस रवाना होतील त्या दिवशीं ना. सिंह तें काम सोडतील. त्यांच्या नंतर या जागेवर कोणी हिंदी गृहस्थ घेतील व बंगालमधील सय्यद अली इमाम व मुंबई हायकोर्टांत मि. जस्टिस दावर यांपैकीं कोणास तरी पसंत करण्यांत यावें असें या पत्राचें ह्मणणें असून तें ना. सिंह यांच्या कामगिरीबद्दल त्यांची प्रशंसा करीत आहे.

गेल्या शुक्रवारीं मधुविश्वास नांवाचा एक तरुण बंगाली संन्याशाचा वेष घेऊन खुलना येथील कोर्टाचे दरवाजांत हातांत काठी घेऊन मॅजिस्ट्रेट हरिपद भट्टाचार्य यांस मारहाण करण्याचे उद्देशानें त्यांची वाट पहात उभा होता. मॅ. हरिपद आपल्या जागेवर येऊन बसतांच त्या तरुणानें जोरानें त्याजकडे काठी फेंकली. पोलिसनें त्यास पकडलें व कोंडून ठेविलें. नंतर मॅजिस्ट्रेटनीं या प्रकरणाची चौकशी केली. चार साक्षीदारांची जबानी घेतली. पैकीं एकानें सांगितलें कीं, 'माझ्या खटल्या बाबतींत मॅजिस्ट्रेटनें अन्याय केला सबब मी त्यांस चांगली अद्दल घडविण्याकरितां आलों आहे,' असें आरोपी ह्मणाला.

मैमनसिंगचे सेशन्स जज्ज मि. वाल्मस्ली हे तंगैल येथील राजकीय खटल्यांतील आरोपीस दोषमुक्त करतांना ह्मणाले 'या खटल्यास सर्व आधार कायतो गणेश या संकेत साक्षीदाराच्या जबानीचा आहे पण त्या जबानीस पुष्टीकरण नसल्यामुळें तिजवर नजला विश्वास ठेवितां येत नाहीं.' शेवटीं ते ह्मणाले, त्याच्यो राजकीय स्वरूपा विषयीं मला कांहीं कर्तव्य नाहीं. चोर न बनतां विषारी वाङ्मयाचें तरुणांनीं वाचन करणें शक्य आहे. आरोपीस दोष मुक्त केल्यानंतर लाईट ब्रिगेड पलटणीच्या आरोपावरून त्यास पुनः पकडण्यांत आलें.

सान फ्रान्सिस्कोहून डेली क्रॉनिकल पत्राचा बातमीदार कळवितो कीं, कॅलिफोर्निया येथें एकदम दहा हजार हिंदु लोक आल्यामुळें पॅसिफिक किनाऱ्यावर हिंदी लोकांविरुद्ध तेथल्या लोकांचीं मनें जास्त खवळलीं आहेत. अति थंडीमुळें हे हिंदु कॅनेडांतून परत फिरले. चिनी आणि जपानी लोकांपेक्षांही हे लोक जास्त तिरस्करणीय झाले आहेत याचें कारण असें कीं, ते इंग्रजी शिकण्याचें नाकारतात ते ह्मणतात कीं आह्मी ब्रिटिश प्रजाजन ह्मणून हिंदुस्थानांत इंग्रजी शिकण्याची आह्मांस गरज पडली नाहीं.

✓ ॲडव्होकेट पत्राचा शिमला येथील बातमीदार कळवितो कीं, "सावरकराच्या खटल्यांत परराष्ट्रीय सरकाराकडून चौकशीकरितां मागविण्याच्या संबंधांत हिंदुस्थान सरकारास विलायतसरकाराकडून अजून कांहींच लिहून आलें नाहीं. राष्ट्राराष्ट्रांतील कायद्याच्या संबंधानें उलगडा होईपर्यंत रा. सावरकर यांस नाशिक येथें अटकेंत ठेविलें आहे. त्यांच्या खटल्याची चौकशी लांबणीवर टाकली आहे. ही चौकशी मार्सेलीस येथील त्याच्या पळून जाण्याचा मानमर्यादेचा टलगडा झाल्यानंतर व्हावयाची आहे.

पेशावर येथील दंग्याच्या वेळीं बंदूक झाडल्याबद्दल सनातनधर्मसभेचे सेक्रेटरी जीवनमल यांजवर खटला चालून त्यांस सोडून देण्यांत आलें, हल्लीं असें समजतें कीं, जीवनमल यांस पेशावर मधून हद्दपार करण्यांत आलें असून हल्लीं ते रावळपिंडी येथें राहत आहेत.

✓ डाका येथील धरपकडीसंबंधानें अशी एक सूचना करण्यांत आली आहे कीं, अनुशीलन समितीशीं संबंध असणाऱ्या लोकांस शिक्षा देण्याचा सरकारचा विचार आहे. अनुशीलन समितीस सरकारनें गैरकायदेशीर संस्था ठरविल्याबरोबर ती आपोआप बंद पडली. 'इंग्लिशमन' पत्र असें ह्मणतें कीं, अनुशीलन समिती ही संस्था मृत झालेली नाहीं. ही संस्था एका बंगाली बाईनें काढलेली असून तींत मुसलमानांकडून पैलवान कसरतबाज लोक आहेत. हे कसरतबाज लोक सर्व बंगाल, पूर्व बंगालभर झपाट्यानें पसरत गेले. त्यांच्यापासून राष्ट्रीय स्वयंसेवक उत्पन्न झाले. या स्वयंसेवकांस 'वंदेमातरम्' 'संध्या' व 'युगांतर' वगैरेसारख्यांचें पाठबळ आहे. राष्ट्रीय स्वयंसेवकांपासून निरनिराळ्या समिती व छात्रभांडारे यांचे समासद उत्पन्न झाले. याप्रमाणें राष्ट्रीय स्वयंसेवक व समिती यांची पूर्णपणें झालेली रचना सरकारानें नुसती संस्था बेकायदेशीर ठरविल्यामुळें अजीबात नाहींशी होईल असें मानतां येत नाहीं.

कलकत्ता येथील नॅशनल मेडिकल कॉलेज मधील एक विद्यार्थी नलिनीकिशोर गुह याच्या घराची झडती घेऊन व बरेच कागदपत्र जप्त करून त्यांस डाका येथें गुप्त कटाच्या खटल्यासंबंधांत पाठवून दिलें. यामकट एकंदर ४० आरोपी पोलिसांच्या हातीं लागले तरी अजून बरेच जण पळून गेले अशी वदंता आहे. गुप्त कटाच्या खटल्यांची चौकशी डाका येथें ता. १९ रोजीं सुरू व्हावयाची आहे. त्यावेळीं एका खास मॅजिस्ट्रेटाची योजना व्हावयाची आहे. आरोपी पुलिनदास याचेतर्फे कोणी वकील दिला जाणार नाहीं. व सरकारतर्फे पी. एल. राय व सस्त घोस हे काम चालवितील असें ह्मणतात.

ता. ८ रोजीं कलकत्ता येथील हायकोर्टांत न्या. चतर्जी आणि रिचर्डसन यांच्यापुढें नारायणगंज येथील अमूल्यकृष्ण दत्त या १६ वर्षांच्या मुलाच्या बिछान्यांत दोन बंदुका सांपडल्याच्या खटल्याची चौकशी चालू होती. सदर्हू बंदुका आरोपीनें एका जमीनदाराच्या घरांतून चोरल्याचा व परवान्याशिवाय जवळ बाळगल्याचा असे दोन आरोप त्याच्यावर होते. या अपराधाबद्दल खालील कोर्टानें त्यास अनुक्रमें ३ व १८ महिने सक्त मजुरीची शिक्षा सांगितली होती. एकाच अपराधाबद्दल दोन शिक्षा बेकायदेशीर आहेत, सबब त्या कमी करण्यात याव्या देऊं नयेत अशाबद्दल न्यायमूर्तींनीं हुकूम दिला.

श्री दत्तात्रय प्रसन्न

रा. रा. राजाराम दौलत गडकरी विरचित

संगीत

भक्तिवात्सल्य नाटक.

अंक पहिला

नान्दी (श्री दत्ताचें देवालय)

(दोन स्त्रिया देवळात बसल्या आहेत. व कांहीं स्त्रिया गात येतात.)

स्त्रिया०— पद

कळे न ही ॥ तुझी कुणा लव लीला ॥
कुंठित करि जगताला ॥ धृ० ॥
जगमंडपि या नभछत्र लावुनि ॥
रविशशि उङुतति दीपक उजळुनि ॥
नाना वेषानें मग नटुनि ॥
करिसि कां ॥ गुणनाटक जगपाला ॥ १ ॥

माता०— (आंतील स्त्रियांस) मुलींनो देवावर एवढा भार कसला घालतां तो.

आंतील स्त्रिया०— पद.

तुज सगुण ह्मणूं तरि माइक तत्वा रता ॥
जरि निर्गुण मानूं तरि जग सूत्रा धरिता ॥
तूं अन्वय रूपें व्यापुनि जगतां असतां ॥
परि भिन्न राहशी व्यतिरेकें लय करितां ॥
मग शून्य ह्मणावें कसें तुला भगवंता ॥
कधी अंत कळे ना तुझा कि रे अनंता ॥ १ ॥

माता०—छे, छे, एवढ्यासाठीं चिंताक्रांत होऊन हताश होऊं नका. ज्यांनीं देवाला देवपण आणिलें, व देवही ज्यांचे करितां सगुण रूपानें जगांत प्रगट झाला. त्याच संताला अनन्यभावानें शरण जा. ह्मणजे तुह्माला चित्स्वरूपाची ओळख पटेल.

म० स्त्रि०— पद

हो संत दयाळ जनीं ॥ तया चरणीं ॥
कुणि शरण रिघति तयां दावितो ॥
अवाठेत निज करणीं ॥ धृ० ॥

भक्तीच्या पथि लावोनी ॥ हृदीं ज्ञानदीप उजळोनी ॥ षड्वैरींचा तम नाशोनी ॥ मन संस्कृत करुनी ॥ तया अर्वनीं ॥ नर्णव छेदुनी कारिति तयाची ॥ निजरूपीं मिळणी ॥ २ ॥

जगपाल०—(पडद्यांत) झंपा

अष्ट दिग्पाल गण यक्ष किन्नर तसे ॥
सुरवरा नरवरा सार्थ गणुनी ॥
स्पष्ट कार्यें वाधि मी ॥ भ्रष्ट मति नष्ट ते ॥
नष्ट करितों जगीं कष्टवोनी ॥
कोप शिखिकुहिं मम दाहि देईन मी ॥ दिसे
सर्प सत्रांतरीं सर्प जैसे ॥ १ ॥

माता०—(घाबरून) अगबाई ! हा कोण सत्पुरुषांचा शत्रु इकडेच येत आहे. तर त्याला न दिसतां आपण घरीं जाऊं चला.] जातात.]

पुढें चालू.

औरंगजेब बादशहाविषयींच्या गोष्टी.

—:*:—

लग्नसमारंभ बायको, वगैरे— औरंगजेबाचें लग्न दिलरासबानु बेगमशीं ठरलें तेव्हां लग्नाला येण्या विषयीं शहाजहान बादशहानें त्याला कविताबद्ध पत्र पाठविलें होतें. लग्नाच्या आदले दिवशीं हेनाबंदी नांवाचा विधि झाला. हिंदु लोकांत जशी उष्टी हळद नवरीकडून नवरदेवाकडे जाते, त्याप्रमाणें मोठ्या थाटाची मिरवणूक निघून हातापायाला लावण्याची मेंदी औरंगजेबाकडे आली. त्याबरोबर अर्थात उंची पोशाख, अलंकार, सुगंधि द्रव्यें, उटणीं, खडीसाखर, मिठाई, फळफळावळ, विडे, वगैरे जिन्नस होत्याच. दारूकाम ही सोडण्यांत आलें. राजपुत्राच्या पायाला मेंदी लावण्यांत आली; पोषाख दिला; खडीसाखर तोंडांत घातली. मग दरबार झाला. पडद्यांतून बायका तो थाट पाहत होत्या. नवरदेवाला देण्याच्या वस्तु सोन्याच्या ताटांतून मांडून ठेविल्या होत्या. दारूकाम सुटत होतें; वाद्यांचा गजर चालला होता. नाच सुरू होता. रात्रीं खाना झाला. दुसरे दिवशीं रात्रीं लग्न लागलें. सूर्योदयापूर्वी १० घटकांचा मुहूर्त होता. त्याच्यापूर्वी एक ताम औरंजेबाचा मामा वजीर असफखान व कुमार मुरादबक्ष औरंगजेबाच्या महालांत गेले आणि त्याला थाटानें बादशहाच्या भेटीस घेऊन आले. बादशहाला मुजरा केल्यावर त्यानें त्याला पोषाख, रत्नांचे अलंकार वगैरे दिले, व आपल्या हातानें हिऱ्यामोत्यांची मुंडावळ त्याच्या पागोट्याला बांधली. मग लग्नाला जाण्यासाठीं मिरवणूक निघाली. थाट अवर्णनीय होता. बादशहाची स्वारी नालेंत बसून मागून आली. काजीनें हातांत हात घालून लग्न लाविलें. नवरदेवानें नवरीला चार लक्ष रुपये स्त्रीधन देऊं केलें. मुलीचा नवरा मुसलमानांच्या विवाहपद्धती प्रमाणें अगदीं दूर राहिला होता. नंतर औरंगजेबाच्या घरीं थाटाचा खाना झाला. सरदारांना पोशाख दिले. नवरदेवानें आपल्या सासऱ्याचे घरीं तीन महिने सुखांत काढले. बायकांचीं नावें— १ दिलरासबानू. औरंगाबादेस तिचें थडगें आहे. २ रहमत— उन्नीसा उर्फ नबाबा बाई [बहादुरशहाची आई.]

हीं काश्मीरांतल्या एका रजपूत संस्थानिकाची मुलगी होती. ३ औरंगाबादी महाल— ही विजापूर येथें हेरगें मेली. ४ उदेपुरी महाल— ही कामबक्षाची आई. इटालियन प्रवासी मुनिची ह्मणतो कीं ही मूळची दाराच्या जनानखान्यांतली युरोपियन दासी होती. ती औरंगजेबाची राख ह्मणून राहिली. तिला दारूचें व्यसन फार होतें. पण तिच्या सौंदर्याला भुलून बादशहा त्याकडे दुर्लक्ष करी. ५ हिराबाई उर्फ झैनाबादी— ही ही औरंगजेबाच्या मावशीपाशीं दासी होती. एकदां औरंगजेब बऱ्हाणपुरास आपल्या मावशीला भेटण्यासाठीं गेला असतां तिला एका झाडाखालीं गात उभी असलेली त्यानें पाहिली. औरंगजेबानें धाडदिशी अंग टाकून मूर्च्छा आल्याचें सोंग केलें. त्याची मावशी लागलीच धावून आली, आणि त्याला पोटाशीं धरून 'काय झालें? असें तुला कधीं होत असतें काय?' वगैरे प्रश्न विचारूं लागली. तो त्यावेळीं कांहीं बोलला नाहीं. चार घटकांनंतर शुद्धीवर आल्या सारखें दाखवून ह्मणाला, 'याला एक उपाय आहे- पण तो तूं करशील असें वचन दे.' तिनें तें दिल्यावर त्यानें हिराबाईला दे अशी गोष्ट काढली. पण त्याच्या मावशीचा नवरा त्या गोष्टीला विरुद्ध होता, ह्मणून औरंगजेबानें तुला ठार मारण्याचा विचार केला अशी बातमी त्याच्या कानावर जाईल असें करून त्याला घाबरून सोडलें, तेव्हां तो हिराबाईला देण्यास कबूल झाला.

वऱ्हाडसमाचार.

श्रावण शुद्ध १० शके १८३२ दुर्मतीनामसंवत्सरे.

सभाबंदीचा कायदा.

—*-*-*-*—

" कालाच्या गती पुढें कोणाच्यानें जाववणार नाहीं; मनुष्याच्या विचारांना लगाम घालवणार नाहीं. इंग्लंडच्या कॅन्यूट राजाचा समुद्राच्या लाटा थांबविण्याचा प्रयत्न जसा निष्फळ तसाच आपल्या भोंवतालच्या वाढत्या शक्तींचा जोर कमी करूं पाहणें व्यर्थ आहे "—ना. मि. भूपेंद्रनाथ बसु.

गेल्या आठवड्यांत वरिष्ठ कायदे कौंसिलांत सभाबंदीच्या कायद्यावर मोठा जंगी वादविवाद झाला. सध्या सदरहू कायदा कांहीं प्रांतांतून जारी आहे; पण त्याची मुदत संपत आल्यामुळें आणखी पांच महिने ती मुदत वाढवावी अशी सूचना प्रथम पुढें आली. इतक्यांत बिनसरकारी कौंसिलरांना अशी खबर लागली कीं हा कायदा कायमचा करून ठेवण्याचा सरकारचा इरादा आहे. यामुळें या कायद्याच्या प्रश्नाच्या मुळाशींच कुठार घालणें त्यांना प्रशस्त वाटून त्यांनीं सदर कायदा अजीबात रद्द करणेंच वाजवी आहे असें जोरानें प्रतिपादिलें. कांहीं थोड्याशा फितुरी व माथेफिरू लोकांच्या तिरस्कारार्ह अशा कृत्यांबद्दल सरसकट सगळ्या राजनिष्ठ, शांततेनें राहणाऱ्या नागरिकांचीं मुस्कुटें दाबावयाचीं असली राजनीति परिणामीं राजा व प्रजा या उभयतांनाही अहितावह होणार हें निश्चित असल्यामुळें अशा राजनीतीविरुद्ध जोराची तक्रार करण्यांत ना० गोखले यांनीं व त्यांच्या सारख्या इतर सभासदांनीं प्रजानियुक्त सभासदांचें योग्य जें कर्तव्य तेंच केलें यांत शंका नाहीं. अलीकडे हिंदुस्थानांत पुनः शांतता प्रस्थापित झाली आहे असें सरकारी रीतीनें नुकतेंच प्रसिद्धपणें सांगण्यांत आलें असतां कागदावरचीं तीं अक्षरें वाळलीं नाहींत तोंच हा सभाबंदीचा कायदा कायम करून हिंदुस्थानच्या विसाव्या शतकांतल्या मनुस्मृतीला अक्षयीं कलंक लावण्याची सूचना पुढें यावी यापेक्षां अधिक आश्चर्याची दुसरी गोष्ट क्वचितच असेल. अशा कायद्यानें राजनिष्ठ प्रजा अधिक संतुष्ट होईल किंवा सरकारचा आपल्याविषयीं विश्वास आहे अशी त्यांची समजूत होईल या गोष्टीचा विचार सरकारी अधिकाऱ्यांनीं मुळींच केलेला दिसत नाहीं ही मोठी दुर्दैवाची गोष्ट ह्मटली पाहिजे.

हा कायदा कायमचा करण्याच्या सूचनेच्या समर्थनार्थ जीं कारणें पुढें आणण्यांत आलीं त्यांतलीं कित्येक फार गमतीचीं आहेत. हा कायदा लोकांचीं मनें दुखविणारा आहे ही गोष्ट सरकारला मान्य आहे, आणि ह्मणूनच वारंवार त्याची मुदत वाढविण्याच्या खटपटीपेक्षां त्याला एकदम अमरत्वाचा पट्टा देऊन टाकणें श्रेयस्कर आहे असें त्या कायद्याच्या पुरस्कर्त्यांकडून [illegible] आणण्यांत आलें! पण कायदा जर त्याच्या अंमलबजावणीलातर आहे, आणि [illegible] जर प्रत्येक सभेच्या वेळीं व्हावयाची [illegible] ठरलेलें आहे तर कायदा करण्याचे वेळीं तेवढें लोकांना वाईट वाटेल, पण पुढें ते तें दुःख विसरतील या ह्मणण्यांत काय अर्थ आहे तें आह्मांस कळत नाहीं. लोकांना जेव्हां जेव्हां सभा भरविण्याला मनाई होईल तेव्हां तेव्हां आपला वाक्स्वातंत्र्याचा हक्क हिरावून घेतल्याबद्दल ते चरफडत राहतीलच. कायदा वारंवार केलेला नसून एकदांच रामरट्टा मारून लोकांचा हक्क ठार केला आहे असें सांगण्यानें लोकांच्या मनाचें समाधान होणार आहे असें आह्मांला वाटत नाहीं. सरकारच्या मनांत हा कायदा कायमचा करावयाचा आहे ही बातमी खोटी आहे असें आश्वासन गेल्या कौंसिलच्या बैठकींत सरकारकडून मिळालें असतें तर कायद्याच्या तत्त्वाच्या मुळावरच जो जोराचा आघात करण्यांत आला तो कदाचित् आला नसता. पण तसेंही घडलें नाहीं.

असो. जो कायदा पुढें आलेला आहे तो किती अनर्थावह आहे याचें उत्कृष्ट चित्र ना० गोखले यांचे भाषणांत आहे. कोणतीही भरावयाची किंवा भरलेली सभा बंद ठेवणें, व त्या प्रमाणें अमकेच ठराव येऊं देणें किंवा न देणें असली अमर्याद सत्ता अधिकाऱ्यांना देण्यांत सरकारचा हेतु तरी काय असा प्रश्न उद्भवणें साहजिक आहे. लोकांत झालेली जागृति अशा उपायांनीं बंद होईल असें सरकारास वाटत असलें तर तो भ्रम आहे असें मा० बसु यांनीं ह्मटलें तें यथार्थ आहे. ज्या प्रांतांत, ज्या प्रकारच्या लोकांत राजद्रोही सभा भरून राजद्रोही भाषणें होत असतील त्या प्रांतांत त्या लोकांपुरता बंदोबस्त ठेवणें वाजवी आहे. पण सगळ्या देशासाठीं असा भयंकर कायदा करून एकंदर देशाचें नांव बदनाम करणें हें दूरदर्शीपणाचें कृत्य नाहीं. या कायद्याची मुदत वाढविण्यासंबंधानें सगळ्या प्रांताधिकाऱ्यांकडून शिफारशी आल्या आहेत असें सांगण्यांत आलें आहे. पण सदर कायदा कायम करण्याबद्दल ही या शिफारशी आहेत कीं काय या बद्दल सरकारानें खुलासा अवश्य करावयास पाहिजे आहे. ना. मि. जेंकेन्स व खुद्द मा० व्हाइसराय साहेब यांच्या भाषणावरून असा प्रकार वस्तुतः असेल असें आह्मांस वाटत नाहीं. सभाबंदीचा कायदा अजीबात काढून टाकण्यानें किंवा कायम करण्यानें आपल्या मागून कामावर येणाऱ्या लॉर्ड हार्डिंज साहेबांचे हात बांधल्यासारखे होतील; तसें करण्यास आपण तयार नाहीं असें लार्ड मिंटोसाहेब ह्मणाले. त्याप्रमाणें कायद्याच्याविरुद्ध जोराचीं भाषणें करणाऱ्या सभासदांच्या कळकळीची, प्रांजळपणाची, धैर्यदपणाची व दक्षतेची त्यांनीं प्रशंसा ही केली, आणि आपला मनोभेद आहे येवढेंच दर्शविलें. पाहून स्पष्टपणें बोलण्याची संधी त्यांनी घेतली नाहीं ही मोठी दुर्दैवाची गोष्ट आहे.

ना० मि० जेंकिन्स यांच्या भाषणांत एक गोष्ट मोठी महत्वाची आहे त्यावरून सध्याच्या कायद्याची जरूरी सरकारला कां दिसते तें कळून येतें. हिंदुस्थानांत मोठा धोक्याचा राजकीय कट आहे किंवा निदान कांहीं गुप्तमंडळ्या असून इंग्रजी राज्य उलथून पाडण्याची त्यांची खटपट चालली आहे वगैरे माहिती सरकारला मिळाली आहे असें नामदार साहेबांचें ह्मणणें आहे. गेल्या दोन वर्षांत जे प्रकार उघडकीस आले त्यावरून सरकारी बातमी अगदीं निराधार असेल असें ह्मणण्यास आह्मी तयार नाहीं. पण प्रश्न येवढाच आहे कीं अशा थोड्याशा समाजशत्रूंचें निर्दालन करण्यासाठीं एकंदर प्रजेला कायद्याच्या चिमट्यांत धरणें योग्य होईल कीं काय? प्रसंग पोलिसाशिवाय सरकारच्या विश्वासांतले कोणी आहे कीं नाहीं! आह्मांला वाटतें ठळक ठळक लोकनायकांना आपल्या विश्वासांत घेऊन सरकारनें जर राजद्रोही लोकांवरची आपली मोहीम सुरू ठेविली तर सभाबंदीसारखे त्रासदायक कायदे न करावे लागतां सरकारला त्यांच्या मोहिमेंत पूर्ण यश येईल.

या कायद्यासंबंधानें तोडजोड ह्मणून ना. मि. गोखले यांनीं असें सुचविलें होतें कीं ज्या त्या प्रांताच्या सरकारानें आपल्या प्रांताची स्थिति पाहून सभाबंदीचा कायदा पाहिजे कीं नको तें ठरवावें. हा कायदा कायम करण्याचा प्रश्न येत्या मार्चमध्यें जेव्हां पुनः कौंसिलपुढें येईल तेव्हां तरी निदान या तोडजोडीच्या सूचनेचा पूर्ण निर्विकार दृष्टीनें विचार होईल अशी आह्मी आशा करतों.

मोफत प्राथमिक शिक्षण

—:+*+:—

सरकारी प्राथमिक शाळांतून मोफत शिक्षण सुरू करण्याबद्दलचा प्रश्न आज कित्येक दिवस सरकारपुढें आहे आणि त्याचा निकाल काय होतो याकडे लोकांचे डोळे लागले होते. तो निकाल सरकारी रिपोर्टानें नुकताच लागला आहे हिंदुस्थान सरकारानें सर्व प्रांतिक सरकारांचे अभिप्राय मागविले होते. त्यांतून जाहेर करण्यासारखा भाग सरकारानें रिपोर्टाच्या रूपानें प्रसिद्ध केला आहे. त्यावरून शाळांतून फी बंद करून मोफत शिक्षण सुरू करण्याचा काळ हिंदुस्थानांत अद्याप आला नाहीं असें सर्व प्रांतिक सरकारांचें मत पडलें आहे असें दिसतें. मागसलेल्या लोकांत शिक्षणाची गोडी फारशी नसल्यामुळें फी भरून मुलांना शिकण्यास पाठविण्यास ते मुळींच तयार नाहींत. अशा वेळीं उत्तम मार्ग ह्मणजे फी अजीबात बंद करून शिक्षण मोफत देणें हा आहे पण ही सूचना सर्व प्रांतिक सरकारानीं नापसंत केली आहे. नापसंतीच्या कारणांची मीमांसा करण्यांत अर्थ नाहीं. मुख्यतः द्रव्याभाव ही अडचण सर्वत्र आहे. प्राथमिक शिक्षणाचा प्रसार व्हावा ही सर्वांची इच्छा आहे. पण ही इच्छा पुरविण्यांत जो पैसा खर्च होईल तो आणावयाचा कोठून हा पहिला प्रश्न आहे व हा पैसा खर्च करून ही त्या मानानें खरोखर फायदा कितीसा होईल हा दुसरा प्रश्न आहे. दोन्ही गोष्टींचें नकारार्थी उत्तर द्यावें लागेल असें मुंबई सरकारचें ह्मणणें आहे, आणि त्याच सारखें उत्तर बहुतेक इतर प्रांतिक सरकारांनीं दिलें आहे. कित्येक ठिकाणीं शिक्षणप्रसाराच्या इतक्याच महत्वाच्या अशा दुसऱ्या ह्मणजे आरोग्य, व्यापारी दळणवळणाच्या सोयींची अवश्यकता आहे व तिकडे पैसा खर्च करणें जरूर आहे असें दाखवून मोफत शिक्षणाच्या प्रतिकूळ मत देण्यांत आलें आहे. आह्मी प्राथमिक शिक्षण मोफत देण्याच्या सूचनेला यत्किंचित् ही विरुद्ध नाहीं. तितका भरपूर पैसा सरकारजवळ असेल तर प्राथमिकच काय पण दुय्यम प्रतीचें किंवा धंदे शिक्षण सुद्धां सरकारनें मोफत अगर स्वल्प खर्चानें द्यावें असें आह्मी ह्मणतों. पण तें शक्य नसेल तर शिक्षण मोफत करून त्याचबरोबर त्या शिक्षणाची प्रत कमी करण्यापेक्षा तोच पैसा शाळांची संख्या वाढविण्याकडे व त्यांची स्थिति सुधारण्याकडे खर्चल्यास तें अधिक श्रेयस्कर होईल असें आह्मांस वाटतें. शाळांची स्थिति सुधारणें ह्मणजे इन्स्पेक्टरांचा पगार वाढविणें नव्हे [illegible] मात्र आह्मी बजावून ठेवतों. शिक्षक अधिक हुषार व आपल्या कर्तव्यांत तत्पर पाहिजेत; शाळेंत पुस्तकांची व नकाशे, ग्लोब व शास्त्रीय उपकरणें यांची सोय पाहिजे; मुलांना खेळण्याला मोकळी जागा व खेळण्याचीं साधनें पाहिजेत. चित्रें, तसबिरी, पदार्थसंग्रहालयें वगैरे हीं अवश्य आहेत. दहा भिकार शाळा असण्यापेक्षा एखादीच पण चांगली शाळा दहा[n] च

कोसाच्या अंतराने असण्यापासून … अधिक फायदा होईल. या दृष्टीनें पाहिलें ह्मणजे सरकारी अधिकाऱ्यांनीं मोफत शिक्षणाच्या विरुद्ध मत दिलें असलें तरी त्याबद्दल वाईट वाटावयास नको. मात्र शिक्षणाची स्थिति सुधारण्याकडे त्यांच्या कडून अधिक रकम मंजूर होईल व तिचा विनियोग नुसते आफिसर लोकांचे पगार वाढविण्याकडे न होतां वर सांगितलेल्या कामाकडे होईल अशा विषयीं पुढाऱ्यांनीं दक्षता ठेविली पाहिजे या विषया संबंधानें अधिक विस्तारानें आह्मांला लवकरच लिहावयाचें असल्यामुळें आज येथेंच थांबतों.

कौंसिलांतील प्रश्नोत्तरें

वरिष्ठ कौंसिलांतील निरनिराळ्या विषयांवर जीं प्रश्नोत्तरें झालीं तीं वाचून कोणाची ही निराशाच होईल. कौंसिलांत प्रश्न विचारल्याबरोबर त्याचीं लागलीच तोंडीं उत्तरें होत नसतात. कौंसिलाच्या बैठकीचे अगोदर सुमारें एक पंधरवडा प्रश्न सरकारि अधिकाऱ्याचे हातांत जातात. अर्थात कोणत्याही गोष्टीची पूर्ण चौकशी होऊन व विचार ठरून उत्तरें देण्यास हवी तेवढी सवड असते. ही मुदत थोडी वाटत असेल तर सरकारी अधिकाऱ्यांनीं पाहिजे तर ती वाढवून घ्यावी. पण बेजबाबदार माणसासारखीं उत्तरें देण्यास तयार होऊं नये अशी सर्वांची इच्छा असणें स्वाभाविक आहे. कौंसिलच्या गेल्या बैठकींत पूर्व बंगाल्यांतल्या नेमस्त पुढाऱ्यांनीं भरविण्याच्या योजलेल्या कित्येक सभांना तेथील अधिकाऱ्यांकडून जी मनाई करण्यांत आली तिच्या संबंधानें व मि. म्याकार्नेस यांच्या चोपड्या संबंधानें विचारलेल्या प्रश्नांस देण्यांत आलेलीं उत्तरें हीं अत्यंत असमाधानकारक होतीं. बंद केलेल्या सभांत जे ठराव येणार होते ते कांहीं नवीन नव्हते. पूर्वीच्या तशा सभांतून ते आलेले होते, व राष्ट्रीय सभेसारख्या जबाबदार सभांनीं त्या संबंधाचे जे ठराव केले होते त्यांचीच पुनरावृत्ति व्हावयाची होती. असें असतां मूळचे ठराव नव्हेत तर त्यांची पुनरावृत्ति तेथील सरकारला भयावह व लोकहिताला विघातक कां वाटावी तें कळत नाहीं. लोकहित कशांत आहे हें लोकांच्या सुशिक्षित पुढाऱ्यांपेक्षां सरकारी अधिकाऱ्यांना जास्त कळतें असें सूचित करण्याचा उत्तर देणाराचा हेतु खचित नसेल; मग लोकहिताला विघातक असे ठराव सभेपुढें येणार होते या शब्दांचा अर्थ काय? शिवाय सरकार विषयीं अप्रीति उत्पन्न होण्यासारखें कांहीं भाषण येथें होऊं देणार नाहीं अशी हमी मागतांना 'सरकारविषयीं अप्रीति' हे शब्द किती लवचीक आहेत व त्या शब्दांचा कोर्टांत होणारा अर्थ व अंमलबजावणी करणारे अंमलदार करीत असलेला अर्थ यांच्या व्याप्तींतलें महदंतर लक्षांत घ्यावयास नको होतें काय या ही गोष्टीचा विचार करून उत्तर द्यावयास पाहिजे होतें. पण तसा विचार झालेला दिसत नाहीं.

मि० म्याकर्नेस यांच्या चोपड्यासंबंधानें पार्लमेंट सभेमध्यें मि० मांटेग्यु यांनीं मि० कीरहार्डी यांना दिलेलें उत्तर व परवा मि० अर्ल यांनीं दिलेलें उत्तर यांच्या मथला मत लक्षात घेण्याजोगा आहे. पार्लमेंटांतलीं उत्तरें किती विस्तृत व मित्रत्वाच्या नात्याचीं असतात आणि तींच कौंसिलांतलीं उत्तरें कशीं त्रोटक आणि फटकून वागण्याच्या तऱ्हेचीं असतात तें ही त्यावरून चांगलें दिसून येतें. दोघांचाही विषय एकच—मि० म्याकर्नेस यांचें चोपडें—हा असतां मि० मॅांटेग्यु हे त्यांतला आक्षिप्त भाग कोणता आहे हें आपल्या उत्तरांत सूचित करतात, इतकेंच नाहीं तर खाजगी वेळात त्याचें विस्तृत विवेचन करून मि० कीर हार्डी यांची खात्री करून देण्याचें अभिवचन देतात. पण मि० अर्ल हे आक्षिप्त चोपड्यांतलीं विधानें फार व्यापक आणि हिंदुस्थान सरकारावर ठपका आणणारीं आहेत येवढें सांगून मोकळे होतात! मि० मॅांटेग्यु ह्मणतात कीं त्यांत चुकीचीं विधानें आहेत. मि० अर्ल ह्मणतात कीं त्यांतली टीका व उतारे घेण्याची पद्धति दोन्हीं सरकारविषयीं अप्रीति व तिरस्कार उत्पन्न करणारी आहेत. सध्यां हिंदुस्थानचे सरकारी वातावरण कोणत्या विचारांनीं भरलेलं आहे याची बरोबर कल्पना या उत्तरानें करतां येईल.

बहिष्कारोत्सवास मनाई.

बंगालचे ले० गव्हर्नर सर ए. बेकर यांनीं वार्षिक बहिष्कारोत्सवास यंदा मनाई केल्याबद्दल त्यांचेवर प्रतिकूळ टीकेचा जो वर्षाव होत आहे तो आह्मांस बिलकुल संमत नाहीं. जो बहिष्कार तरुण बंगाली लोकांच्या डोक्यांत भलभलत्या कल्पना भरवून देऊन त्यांना दरवडयासारखे भयंकर गुन्हे करण्यास प्रवृत्त करणारा झाला; व्यक्तींचे हक्काचे आड येऊन समाजबंधनें जुलमानें आवळण्याकडे ज्याचा स्पष्ट रोख होता; जे बहिष्काराला विरुद्ध असतील त्यांच्या संबंधानें भलभलतीं विधानें करून समाजांत त्यांची नाचक्की करण्याचें नीच कृत्य ज्या बहिष्कारानें घडवून आणिलें; सारांश, सरकार, नेमस्तपक्ष वडील व पूज्य माणसें यांच्या विरुद्ध बंड करण्यास चिथावणी देऊन पुनः कायद्याच्या तडाख्यांत न सांपडणारा असा बहिष्कार देशाच्या एकंदर आहिताच्या मुळाशीं असतां त्याचा उत्सव उघडपणें होऊं देणें हें सर एडवर्ड बेकर यांना रास्त वाटलें नाहीं, व त्यांनीं आपल्या हातांतल्या सत्तेचा उपयोग सरकार, समाज, व लोकनायक यांच्या विरुद्ध असलेल्या गोष्टीचा नायनाट करण्याचे कामीं केला याबद्दल कोणाला ही संतोषच वाटला पाहिजे.

बहिष्कार या शब्दांत स्वदेशाभिमानाच्या अर्थाबरोबर परकीयांचा द्वेष हा ही अर्थ आहे, आणि पहिल्यापेक्षां दुसराच अर्थ तरुणांच्या मनावर बिंबविण्याचा जारीनें प्रयत्न बंगाल्यांतील अनेक वक्त्यांनीं व लेखकांनीं आजपर्यंत केला आहे. तरुणांच्या मनांत हें विषवृक्षाचें बीजारोपण राजरोसपणें होऊं द्यावें असें कोणी ही विचारी माणूस कधीं ह्मणणार नाहीं. या दृष्टीनें पाहिलें ह्मणजे सर ए. बेकर यांचा हुकुम गैर होता असें कोणालाही वाटणार नाहीं. सर ए. बेकर यांनीं हा हुकुम फर्मावतांना एक चूक केली असें आह्मांस वाटतें. शस्त्रक्रिया करतांना ती कमी दुःसह होईल अशा रीतीनें करावयास पाहिजे. लोकांच्या मर्जी विरुद्ध मनाईचा हुकुम करताना त्यांनीं लोकांच्या पुढाऱ्यांना बोलावून त्यांच्याशीं चर्चा करून आणि त्यांना विश्वासांत घेऊन मग जर हा मनाई हुकुम काढला असतां, तर फार चांगलें झालें असतें असें आह्मांस वाटतें. सध्याच्या काळीं सरकारच्या हातून चूक होते ती येथेंच. नेमस्तपक्षांत सरकारचे सद्हेतु ओळखणारे आणि योग्य, न्यायाच्या, आणि देशहिताच्या कामांत सरकारी अधिकाऱ्यांना भरपूर पाठबळ देण्यास तयार असे बरेच गृहस्थ आहेत. सरकारी अधिकारी जर आपल्या अंगचा ताठा कमी करून त्यांच्यांत मिसळतील त्यांच्यावर विश्वास ठेवतील, आपलें मन मोकळें करून त्यांच्याशीं बोलतील व त्यांचें साह्य मागतील, तर सरकार व प्रजा यांचे विषयींचें योग्य कर्तव्य राजनिष्ठपणें करण्यास ते कधीं माघार घेणार नाहींत. अशा लोकांचा विचार अगोदर घेऊन मग अशा तऱ्हेच्या शस्त्रक्रिया केल्यास सरकारी अधिकाऱ्यांविषयीं विनाकारण जो गैरसमज कधीं कधीं होत असतो तो होण्याचें बिलकुल कारण राहणार नाहीं.

ठराव मागें घेतला,

आमचे मध्यप्रांतातर्फेचे वरिष्ठ कौंसिलांतले प्रतिनिधि ना. मि. दादाभाई हे एक्साइज डयुटी ह्मणजे देशांतल्या देशांत तयार होणाऱ्या मालावरील जकात बंद करण्याबद्दलचा ठराव कौंसिलपुढें आणणार होते, पण याच विषयावर लॉर्ड मोर्ले साहेब विचार करीत असल्यामुळें या विषयावर सरकारी रीतीनें मतें तूर्त देतां येणार नाहींत असें सरकारी अधिकाऱ्यांनीं सांगितल्यावरून तो ठराव मागें घेण्यांत आला आहे असें कळतें. आमच्या मतें या विषयावर मतें न घेतां नुसती चर्चा जरी कौन्सिलांत झाली असती तरी तिचा लॉर्ड मोर्ले साहेबांना फार उपयोग झाला असता. हिंदुस्थानच्या जबाबदार पुढाऱ्यांचें या विषयावरचें मत स्टेटसेक्रेटरी साहेबांना कळल्यानें जो फायदा झाला असता त्याला आतां आह्मी मुकत आहों ही दुर्दैवाची गोष्ट ह्मटली पाहिजे. ना. मि. दादाभाई यांना या विषयावर पूर्ण चर्चा झाल्यानंतर मतें घेण्याच्या अगोदर आपला ठराव माघारा घेतां आला असता. सरकारच्या व रयतेच्या हिताच्या दृष्टीनें त्यांनीं हाच मार्ग स्वीकारणें योग्य होतें असें आह्मांस वाटतें. आतां कौन्सिलांत नाहीं तरी निदान पत्रव्यवहाराचे रूपानें तरी लोकनियुक्त सभासदांनीं या विषयावरील आपलें मत स्टेटसेक्रेटरी पुढें निर्भीडपणें मांडण्याची तजवीज करावी अशी आमची त्यांस सूचना आहे.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— पाऊस पुष्कळच झाला. एकंदर पर्जन्य २२ इंच झाला. आतां सूर्यप्रकाशाचा जीवनरस व तेज हीं वनस्पतींना अवश्य पाहिजे आहेत ह्मणजे त्यांच्या योगानें पिकें चांगलीं ओमदार वाढीला लागतील. खिरपुरी, महान इत्यादि ठिकाणीं प्लेग उद्भवला आहे. तुरळक पटकीचा आढळ होतो.

रा. रा. बहमनजी मेचरजी एक्स्ट्रा असि. कमि० यवतमाळ यांची बदली नागपुरास झाली.

रा रा. महमद सरवर डिपुटी पोलीस सुपरिनटेंडेंट, यवतमाळ यांस ६ महिन्यांची फर्लो रजा मिळाली असून त्यांच्या जागीं रा. रा. खाजा महमद आक्रम खान नेमाड यांस यवतमाळास बदलण्यांत आलें.

प्रांतिक स्मारक.

(गेल्या ६ वे तारखेस नागपूरच्या टाऊनहालांत आलिशान नामदार क्रॅडाक चीफ कमिशनर यांच्या अध्यक्षतेखालीं मध्यप्रांत व वऱ्हाड मिळून एक टोलेजंग जाहिरसभा भरली होती आणि त्या सभेंत सर्वानुमतें असा संयुक्त विचार ठरला कीं कैलासवासी एडवर्ड बादशहाची चिरस्मरणीय आठवण ह्मणून एक प्रांतिक स्मारक करण्यांत यावें. स्मारक कोणत्या प्रकारचें असावें अशा संबंधाचा विचार एका व्यवस्थापक कमिटीकडे दिली असून तिचे अध्यक्ष नामदार चिटणीस आणि सेक्रेटरी रावबहादूर पंडित व रा. रा. मोरेश्वर राजाराम दिक्षीत हे उभयतां बारिस्टर राहतील. या कमिटीमध्यें वऱ्हाडातर्फे खालील सुप्रसिद्ध गृहस्थ निवडण्यांत आले आहेत:—

रा. रा. रुस्तुमजी फर्दूनजी आफि० कमिशनर, नामदार राव बहादूर मुधोळकर, रा. रा. मोरो विश्वनाथ जोशी, रा. रा. नबाब सलामुल्लाखान बुलढाणा, रावबहादूर देवराव विनायक व रा. रा. विष्णु मोरेश्वर महाजनी. शांतताप्रिय त्या चक्रवर्ती एडवर्ड बादशहाच्या प्रांतिक स्मारकाचा प्रश्न लोकांपुढें इतक्या उत्तम प्रकारें आला आहे तेव्हां) असा पक्का भरंवसा आहे कीं नामदार दादाभाई यांच्या ह्मणण्या प्रमाणें प्रस्तुतच्या पिढीच्या हृदयमंदिरांतून हें स्मारक बाहिःस्फूट होऊन अशा रंगारूपाला येईल कीं (भावी पिढ्या या बादशहाच्या गोड नांवानें त्या स्मारकाचा चिरकाल लाभ घेत राहतील.)

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००८=
मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळयास		२४८४००६
चांदी		७३
जवस		१८
जवारी नवी		६०
गहूं काठे		१००
गहूं खांडवा पीवडा	१२०	१२५
गहूं बनशी		१३०
चणे		३॥
तुरी	३	३।
उडीद	४	४॥
मुग		४=
टोळी मोहाचे बीज		२५
तेल		७॥=
सरकी		११॥—११॥=
तुप		१२॥
कापूस	६०	६५
आकोला रुई जीन		८५

जेव्हां डाक्टर व वैद्य यांची
हीं निराशा होत, तेव्हां सुद्धा
सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिंधु

पासून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षी पासून, लाखों मनुष्या कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्राच्या संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतूनही या औषधाची रजिस्टरी झाली आहे. या औषधानें कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (कॉलरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, वांत्या, मळमळ, दांत व कंबर दुखणें, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, आणि खोकला सर्वांस गुण येतो किंमत प्रत्येक बाटलीस ॥- आणे. सर्व औषधें विकणारां जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत व; प्रथम तेथें च शोध करावे अर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावें. चालू वर्षाचे पंचांग हरीस फुकट मिळेल लहान गावांत ही एजंट पाहिजेत; नियम मागवून पहावें.

मांगविण्याचा पत्ताः—
क्षेमचंद शर्मा मालक
सुख संचारक कंपनी मथुरा

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत !!

इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वेदशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कल्पतरुगुड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही वनस्पती ह्मणजे झाडपाला क्वचित् क्वचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा "जायफळार्कमधु" यंत्र साधनानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित् पातळ असून खाण्यांस अमृताप्रमाणें गोड व सुवासिक आहे. हा मधु खात गेल्यास प्राप्त होणारे गुण सदरहू जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते—रतिकाळीं स्त्रीपुरुषांत फार वेळ टिकणारी कामास्थिति अनुभवास येती. हा मधु खाल्यानंतर एक दोन दिवसांतच गुणांश समजूं लागतो. जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्षां अंशमानानें अधिक वाटते. अंगांतील नासलेली आणि कारणांखेरीज निघून जाणारी धातू पाऱ्यासारखी तेजस्वी व घट्ट बनून संततीधारणांस योग्य अशी होते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रंग, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरतो. शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते. हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्तकांतच शरीराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते. या औषधास पथ्य नाहीं वर्ज्य करण्याचें कारण नाहीं. कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो. व जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो. १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १॥४, तीन बाटल्यांस २॥१०, दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं; ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी० नें पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स.

एम्. जी. आर.

नो॰ नं. ड ९३ श्रीजिनेंद्रप्रसादिक कंपनी,
हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचनाः—कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरूं होते. परंतु नांवाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं आमचें येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर काढूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

ॐ

सत्यमेव जयते.

(सत्यशोधक समाजाचे पुस्तकांची जाहिरात)

शास्त्री नारो बाबाजी महाघट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे ह्यांनीं वेदाचे व शास्त्राचे व पुराणाचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचे मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरतालि, कावत, शमिपूजन, तुलसीविवाह, होळीपूजा, सोमवतीपूजा, शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायश्चित्ताचा विधि, दिपवाळींचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची माहिती, गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिची माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांती, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रासह भाग ४ यांत लग्नसंबंधीं ह्मणजे साक्षगंध, साखरपुडा, शालमुंदि, देवकुंडी, साहित्यविडा, जन्मांका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सतवर्णे, कन्यादान, कंकणबंधन, लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा साडे, वगैरे प्रकारचे विधीची तपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसुक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्मांकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधीची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईश्वरप्रार्थना, स्वस्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगैरे वेदोक्त मंत्रासहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अंत्येष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दशक्रिया दाहा दिवसांच्या दाहा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसाची क्रिया हा सर्वत्र कर्माची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत ज्योतिषासंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजीयन मंडळींनीं केलेली पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माची दहा लक्षणें, समाजाचे नियम. पुस्तकांची जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें यांप्रमाणें एकंदर माहिती देऊन दहा भाग पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविला असतां हव्यकव्य कर्म करण्यासंबंधीं ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकाची जरूर पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व हिंदुधर्माचें खरें ज्ञान, ब्राह्मणांना हक्क कांहीं नाहीं. अशाबद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, वादीचे अर्जाचे नकलेसह, इशारा श्रीजोती गोविंदराव फुलेकृत, ब्राह्मणेतर बंधूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोवाडा, देशीचळवळीचा पोवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोवाडा, भीमराव महाडिककृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम. व प्रतिज्ञापत्र, व उत्तम ग्लेझ कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र, हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्येकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत. व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत, अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फार्म, व उत्तम कागदावर सोनेरीं अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. रोख पैसे पाठविले असतां किंवा व्ही. पी. नें मागविली असतां खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मिळतील. पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप.

नित्य संध्या समयीं होम, हवन करण्यास अथवा पूजा, पाठ करण्याचे वेळीं अत्यंत उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधीत वस्तु, केशर, कस्तुरी, इ० किंमतीचे पदार्थ हरतऱ्हेचीं औषधें मिश्र केलेलीं असून तो थोडा विस्तवावर टाकिला ह्मणजे उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधात विषारी हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेदविद्येचें नियमानें नित्य जपहोमादी पठण होतें त्या ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, व्याधीरोग, अकालमृत्यू इत्यादी आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपाया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस
पोष्ट हिवरखेड रुपरावाचे ता० आकोट
जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड
नो. नं. ड ७९

जाहिर नोटीस.

सर्वत्र लोकांस खालीं सही करणार याजकडून जाहिर करण्यांत येतें कीं माझा वडील मुलगा मुकुंदराव हा कधीं शुद्धीवर असतो व केव्हां बेशुद्ध होतो येवढ्याकरितां याला कोणी कर्ज गहाण खरेदी व रोखा व पटा वगैरे लिहून घेऊन देऊं नये. दिल्यास आह्मी व आमची स्थावरजंगम इस्टेट त्या कर्जाची जबाबदार होणार नाहीं कळावें तारीख ४।७।१०

सही
जैराम मोहनाजी दस्तुर खुद्द
राहणार गोर्धे तालुके आकोट

नो० नं० ड ९८

विनंती पत्र.

सप्रेम वि. वि. अलीकडे या दोन वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नांगरांचा खप फारच झपाट्यानें वाढल्यामुळें व विशेषकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आउतें फारच खपल्यामुळें आह्मी आमचा बेळगांव येथील शेतकीचीं आउतें करण्याचा कारखाना सदरहु प्रांताच्या मध्यभागीं ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुंडलरोड रेल्वे स्टेशनानजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे. सबब आपल्यास एवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळीस आमचीं जीं आउतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावां हे विनंती.

आपला आश्रय इच्छिणारे,
किर्लोस्कर बंधु,
किर्लोस्कर वाडी, पोष्ट कुंडल,
नो. नं. ड ६६ जिल्हा सातारा.

आर्यवनौषधालय मुर्डी

व्हाइसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन माजी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधें तारीक करून वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्यांहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आम्हास दिलें आहे. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अस्सल खात्रीच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यांस कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक,

रक्तशोधक, मनोल्हादक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक

मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें ती दोषी असेल तर शरीरांत नानाप्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदा तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्भासंबंधी मुलेंहि विकोप मुत्रसंकोच, वातुळ्या पाणकळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सर्व पाय त्रमांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय. पंडुरोग मुलाची ताप, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी, वातरोग, निद्रानाश रिताबर. वाकतरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मुठीविधुननें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. मनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्ध वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व मसाला पथ्य लागते. त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकेटें मिळाली आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर किंमती घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत घेणारा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनुपानसर्व सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्त्यावर मिळतील.

दर:-एकदम ३१ गो० १ रु०; ७१ गो० २ रु० ११२ गो० ३ रु० १३९ गो० ४ रु० २७६ गो० ६ रु० ५९० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजन:-यानें वडस. साहर, फुल, कुरप्या. बिंदु, कोत इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीक्ष्ण व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळयाच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रण:-कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम वहा तिडीक मुत्राची आग, संकोच पुत्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसतां सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेत जाते असें रामबाण औषध कोठें मिळत नाहीं. बा० किं० १ ।। चार बाटलीस रु० ३

३ दंतबळवर्धक पूड:-दंत संबंधीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विष:-औषध लावतांच उतरतें पुडा १ तो० ८ आणे

६ गजकर्ण:-खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिवज्वर:-औषध घेतांच कसाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहीत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषध:--आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरू होतांच सर्वांनी संग्रही तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, वात लवू नये लागून बाताबर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे रु० शि०

९ साधारणाचा मोठा कपाटभाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकेटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म लोह, गुटीका, आसवें, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्च सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचें निदान चिकित्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरू असून प्रत्येक जाहिराती सुशोभित करून जो तो पुढे येऊ पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरू केला त्याचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावी आमचे जाहिरातीस कोंकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत उत्तम आलो असून आमच्या औषधें वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेत घेऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांची आम्हास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आम्हास ग्राहकांस सुचविणें हेच कीं ज्यांचा कारखाना, आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरू असून ज्यांच्या औषधांस हजारो डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधानें कोट्यावधी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधें नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आपली जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां सभ्य रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीस यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्यबंधूस व ग्राहकांस हातजोडून प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरावीं, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातीशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हे लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्त्यावर बिनचूक मागवावी म्हणजे खरी गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल. मं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur.

हें पत्र आकोला येथें केशवशास्त्री खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

BERAR SAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख २२ मांह आगस्ट १९१० इ० [अंक ३१

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक
आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट

नं ७३

* इकडे लक्ष द्या *

त्वरा करा ! त्वरा करा

आह्मी येथें विक्रीकरितां पिठोरी, पाठोडा, दर शेंकडा एक १ रुपया, तुळशीचें लग्न ०१२ आणे शेंकडा, शिवाय टपाल खर्च निराळा पडेल.

पत्ताः—

वाळकृष्ण अनोवा दलाल,
(वऱ्हाडसमाचार छापखाना)

नोटीस

नोटीस बेशमी— दगडू वलद गंघोजी वारीक भोयाळ राहणार तालुके वाशीम जि० आकोला यांसः—

बायजु मर्द दगडुजी वारीक राहणार हल्लीं मौजे पार्डी परगणें व ता० पुसद जि० यवतमाळ इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं. मी तुमची लग्नाची बायको असून तुह्मी आजवर मजला वागविलें हल्लीं दोन वर्षे होऊन गेलीं तेव्हांपासून तुह्मी मजला आपले घरीं नेत नसून वागवीत नाहींत. तुह्मास घेऊन जाण्याविषयीं दोन चार वेळां सांगून पाठविले असून तुह्मी घेऊन जात नाहीं व मजला वयांत येऊन चार ४ वर्षे झालीं आहेत तेव्हां मी आतां आपले माहेरीं किती दिवस राहावें. जाणून तुह्मास मुद्दाम नोटिशीनें कळवीत आहे कीं हल्लीं माझा बाप मयत झाला असून माझें पालनपोषण करण्यास अडचण झाली आहे. हल्लीं मी आपले चुलत्याचे घरीं राहत आहे. तेव्हां या दोन वर्षांत माझे खर्चाबद्दल चुलत्यास विनाकारण खर्च होत आहे. तर दोन वर्षांचें खर्चाबद्दल दरमहा पांच रुपये प्रमाणें रु० १२० एकशेंवीस तुह्मीं देऊन मजला घेऊन जाण्याचें करावें. तुह्मी मजला घेऊन न गेल्यास व माझे खर्चाचे झालेले रु० न दिल्यास मी दुसरा घरठाव करीन व झालेले खर्चाबद्दल योग्य कोर्टांत तुमचेवर दावा करीन व नोटिशीचा खर्च तुह्मांस सर्व द्यावा लागेल. तुह्मास ही नोटीस पा॰ त्यापासून १९ दिवसांचे आंत मजला घेऊन न गेल्यास व खर्चाचे रुपये न दिल्यास व सदर्हू नोटिशीचा जबाब न दिल्यास तुह्मी माझे वरील लग्नाचा हक्क सोडला असें समजून मी दुसरा घरठाव करीन. मग तुमची कांहीं एक तक्रार ऐकिली जाणार नाहीं. ही नोटीस दिली. ता० ८ माहे आगष्ट सन १९१० इ०

सही

सहीची नि० बायजु मर्द दगडु वारीक
रा० पार्डी ता० पुसद इची असे
द० गोविंद रघुजी वारीक पुसद.

नो. नं. द ६

जाहिर नोटीस.

नोटीस बेशमी— मौजे वाडी, नायगांव, पोटली, माहळुंगी येथील व सर्वत्र लोक यांसः....

मी खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, मौजे वाडी येथील शेत व घर शिवाय जंगम माल सागवानी नाटा वगैरे लांकडें, टिनचे पत्रे, भांडीं वगैरे शिवाय पोटली येथील विटाचा आवा माझे मालकीचा आहे. त्याचप्रमाणें वाडी, पोटली, नायगांव येथील भिक्षकी वाडिलोपार्जीत चालत आलेली जोशीपणाची वृत्ती अशी सर्व इस्टेटीची मालकीण मी असून माझें व माझी सासू नामें चंद्रभागा जवजे बापुजी इचें जमत नसून तिजला मी अन्नवस्त्र देण्यास कबूल आहे असें असून ती माझे परोक्ष सदर्हू इस्टेटीची अफरातफरा करीत आहे. तरी तिजपासून तिजला फूस लावून अगर भुलथाप देऊन कोणी कांहीं सामान अगर खरेदी अथवा वृत्ती करील तर त्याजबद्दल ते जबाबदार होऊन त्यांना दिलेले मालाचे पैसे परत न मिळतां आह्मी दावा करून त्याजपासून नोटिशीचे खर्चासमेत माल वगैरे भरून घेऊं. करितां कोणी या कामांत पडूं नये पडल्यास त्याचे जबाबदार तुह्मी व्हाल. करितां या नोटिशीनें मुद्दास कळविलें. कळावें. ता० ८-८-१० इ०

सही

सारजा जवजे नाना भटजी जोशी वस्ती
वाडी, ता० मलकापूर जि०
बुलढाणा निशाणी० हातची
बांगडी.

द० रामचंद्र गंगाराम भट वस्ती दहिगांव.

नो० नं० द ७

नोटीस.

नोटीस बेशमी चंद्रभागा जवजे बापु भटजी वस्ती वाडी हीसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी माझ्या प्रत्यक्ष सासू असून तुमचें वय ७९ वर्षांचें आहे. घराची मुख्य मालकीण मी आहे. तुमचा अन्नवस्त्राचा हक्क आहे तुमचें व माझें जमत नसल्यानें घरांतील मालाची तुह्मी अफरातफर करून मजला बुडविण्याचा विचार लोकाचे सांगण्या वरून करित आहा, हें बरोबर नाहीं. करितां तुह्मी कोणास जंगम अगर स्थावरमाल अगर जोशीपणाची वृत्ती, वाडी, नायगाव, पोटली, येथील विकूं नये. अगर माल वगैरे कोणास देऊं नये. वृत्ती माझा गुमास्ता करील. त्यास हरकत न करितां तुह्मी तुमचे वतीचा गुमास्ता लावूं नये. तुमचे खाण्यापिण्या करितां ८ रुपये दरमहा मौजे नायगाव येथील कान्हू पाटील याजपासून परभारें घेऊन माझे नांवची पावती त्यास देत जावी. याप्रमाणें न केल्यास कायद्या प्रमाणें तजवीज केली जाईल. करितां नोटिशीनें मुद्दाम कळविलें आहे. कळावें. ता० ८-८-१० इ०

सही

सारजा जवजे नाना भट नि०
खुद्द बांगडी.

द० रामचंद्र गंगाराम वस्ती दहिगांव.

नो० नं० द ८

नोटिसीचें उत्तर.

राधी मर्द मारुती माळी रा० व पोष्ट राहीत इसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तूं मला वतनदार प्रेसमधून ता० २९।७।१९१० इ० ची नोटीस दिली. ती मला १६।८।१० इ० रोजीं पावली. अजमासें दोन वर्षे झालीं मी मजूरीस गेलों असतां तूं मला न विचारतां माझ्या घरचा दागदागीना म्यां केलेला व माझ्या पोटचे मुलीसह बापाचे घरीं निघून गेलीस. तुला मी वागविण्यास तयार आहे. तुझें मत मला भिकारडा करून आपल्या बापास श्रीमान करण्याचें आहे. सबब माझ्या चीजवस्ता तुझ्या अंगावरच्या अजमासें किं० रुपये ९० च्या व मुलीच्या अंगावरच्या अंदाजा किं० रुपये १० च्या अशा मला नकळत घेऊन गेलीस. आजपैर त्या मोडून तोडून खाल्ल्या. आतां जवळ पैसा राहिला नसल्यानें तूं लबाडकीनें मला नोटीस खावटी वगैरे बाबतींत पैसा मिळण्या बद्दल दिली आहे. परंतु अशानें मी भिणारा नाहीं. तुला मी आणण्यास १।२ वेळां आलों असतां मला तुझ्या बापानें मारहाण करून घालवून लाविलें. त्यानंतर तूं बाहेर गांवीं आपल्या बापासह पाट लावण्यास गेलीस. तेथें न जमल्यामुळें आतां मला धमकावणीच्या गोष्टी सांगूं पाहतेस. हल्लीं ही नोटीस पावतांच ८ दिवसांत माझ्या घरच्या सर्व चीजवस्तासुद्धां मुलीसह यावें. नाहीं तर मी तुजवर कोर्टांत दावा मांडून तुझा ताबा मिळवीन. मी तुला फारकत नांदविण्यास कबूल असतां देऊं शकत नाहीं. या पुढें तूं अडदांड मतानें मोहतीर माझी लेखी फारकती न घेतां लावल्यास पाट लावणारा कडून माझ्या सर्व नुकसानीची रक्कम वसुल करण्यांत येऊन तुझा ताबाहि पण घेईन. तूं वेळींच समजावें ह्मणून मी तुला ही नोटीस दिली आहे. तूं आपण होऊन माहेरी राहिली असल्यामुळें अन्नवस्त्राचा खर्च कांहीं एक मिळणार नाहीं. वरील मुदतींत तूं न आल्यास मला दुसरा संसार करण्यास लागणारा खर्च तुला व तुझ्या बापास द्यावा लागेल. कळावें. ता. १७।८।१०

सही

मारुती वो। महादू माळी नि० खु०
आंगठा रा० व पोष्ट राहित ता.
आकोला.

नो० नं० द ९

नोटीस.

रा० रा० शिवनाथ रामचंद्र मारवाडी राहणार आकोला यांस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुझी आपलीं घरें दोन धाब्याचीं एकाला एक लागलेलीं मला ता० १२ आगष्ट सन १९१० इ. रोजीं १३०० रुपयांस खरेदी देण्याचा करार करून विसारही घेतला व दुसरे दिवशीं खरेदी रजिस्टर करून देण्याचा व घरें ताब्यांत देण्याचा तोंडी करार करून केला. आपल्याकडे घरें ताब्यांत घेण्यास आलों असतां थापा देतां. असो, आजपर्यंत वाट पाहिली. इतक्या दिवसांच्या थापा वरून आपण आह्मास फसविणारसें दिसतें. सबब नोटीस देण्यांत येते कीं ही नोटीस पावल्या पासून ९ दिवसांच्या आंत घर खालीं करून द्यावें व खरेदी रजिस्टर करून द्यावें. असें जर मुदतींत केलें नाहीं तर योग्य रीतीनें व्यवस्था करण्यांत येईल. व आज तारखेपासून घर ताब्यांत येईपर्यंत दरमहा रुपये २९ प्रमाणें भाडें आकरण्यांत येईल. कळावें. ता० २०।८।१९१० इ०

सही

महमद नजिरुद्दीन वल्लद मौलवी
महमद अबदूल कादर द. खु.

नो० नं० ६१७

जाहिरात.

सर्वत्र लोक व शेट सावकार यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून जाहिरातीनें कळविण्यांत येतें की मी रा. शिवनाथ रामचंद्र मारवाडी राहणार आकोले यांचीं घरें दोन धाब्याचीं एकालाएक लागलेलीं मी ता. १२ आगष्ट १९१० रोजीं १३०० रुपयांस खरेदी घेतलीं आहेत व त्याबद्दल इसाराही त्यांनीं घेतला आहे. त्यांचें खरेदीखत तो दुसरे दिवशींच करून देण्याचा करार होता पण दुसऱ्याच्या सांगण्यावरून तो आतां खरेदी देण्याचें नाकारतो सबब कळविण्यांत येतें कीं सदर्हू इसमाजवळून वरील दोन्ही घरें कोणी खरेदी गहाण बक्षीस अगर अन्य कोणत्याही प्रकारें लिहून घेऊं नये या उपर जर कोणी त्याशीं वरील घरासंबंधीं व्यवहार करील तर त्याबद्दल तीं घरें जोखमदार होणार नाहींत तर त्याची जोखम व्यवहार करणारावर राहिल. कोणी फसू नये सबब कळविलें आहे कळावें ता. २०।८।१९१०

सही

महमद नजिरुद्दीन वा मौलवी
महमद अबदुल कादर द. खु.

नो. नं. ६. १८

वर्तमानसार.

मॉंटाना, इडाहो, वॉशिंगटन, ओरेगॉन व कॅलिफोर्निया येथील वणव्यांना भयंकर स्वरूप आलें आहे. पसतीस माणसांचा पत्ता लागत नसून, स्का क्रीक येथें कांहीं पुरुष, बायका व मुलें आगीच्या वेढ्यांत सांपडलीं आहेत. त्यांना मदत मिळण्याची शक्यता दिसत नाहीं.

पालच्या बागेंत तीन रिव्हॉल्व्हर, कांहीं काडतुसें, व नैट्रिक व सलफ्युरिक ॲसिड या वस्तु सांपडल्या. त्याबद्दल अवनीमोहोन गंगोली, त्रिकमोहोन व राजेंद्रराय बसु यांस पकडण्यांत आलें होतें. पहिला व दुसरा आरोपी यांजवर गुन्ह्याची शाबिती झाल्यामळें त्यांस प्रत्येकीं १ वर्ष व दोन वर्षें सक्त मजुरीची शिक्षा करण्यांत आली. तिसऱ्या आरोपीस सोडून देण्यांत आलें. खटला डे. मॅ. मि. सुरेशचंद्र सिंह यांजकडें चालू होता. खटला संपल्यावर अवनीमोहोन यास क्रांतीकारक टोळीच्या खटल्याबद्दल रमणा येथील स्पेशल कोर्टांत नेण्यांत आलें. चतुओऊला येथें शचीन्द्रमोहोन वंद्योपाध्याय यासहि क्रांतिकारक टोळीच्या खटल्यासंबंधीं पकडण्यांत आलें आहे.

यादियाब्रुझ जवळील बेलपूकर गांवीं वाहिबक्ष मोंदल नांवाच्या श्रीमान् शिंप्याच्या घरावर भयंकर दरवडा पडला अशी बातमी आज अलीपूर डि. पोलीसला कळली. मध्यरात्रीं घरांतील सर्व मंडळी निजली असतां चोविस सशस्त्र परदेशी दरवडेखोर घरांत शिरले. दोघां बायकांस त्यांनीं अतिशय त्रास दिला व घरांतील मालमत्ता कोठें ठेविली आहे ह्मणून ते विचारूं लागले. लुटारूंनीं सर्व घर लुटलें व मग ते पळाले. अजून कोणीही पकडण्यात आला नाहीं.

मि. सिंह यांचे पूर्वी व्यवसायबंधू मि. ए. एम. डन यांनीं टाइम्समध्यें पत्र लिहून असें प्रसिद्ध केलें आहे कीं, 'मि. सिंह हे त्यांच्या असंतुष्ट ज्ञातिबांधवांच्या आग्रहास्तव लीगल मेम्बरशिपचा राजीनामा देत आहेत ही बातमी अगदीं निराधार आहे. वास्तविक पाहतां या जागेचा स्वीकार करण्याचें पूर्वींपासूनच त्यांच्या मनांत नव्हतें. पण असल्या बड्या जागेचा अव्हेर करूं नये, असा त्यांच्या मित्रमंडळीचा आग्रह पडल्यामुळें त्यांस ती जागा पत्करावी लागली. परंतु ही आपली चूक झाली, असें त्यांस वाटत असून व केव्हां आपण आपला पूर्वीचा व्यवसाय स्वीकारूं असें त्यांस झालें आहें.

खांडिआरो आणि दाद्रो यांच्या दरम्यानच्या रस्त्यावर दिवसा ढवळ्या लूट मार चोऱ्या झाल्याची बातमी आली आहे. व हैद्राबाद [सिंध] जिल्ह्यांत गेल्या गुरुवारीं दुपारीं बाबो येथें एक मोठा दंगा झाला. नऊ हिंदू जखमी झाले. दरेबलो येथील गांव पंचायतीकडून हिंदु कुटुंबांचें रक्षण करण्याकरितां कांहीं व्यवस्था व्हावी अशा आशयाच्या डि. पोलिस सुपरिंटेंडंट, हैद्राबादचे डि. मॅजिस्ट्रेट व सब डिव्हिजनल मॅजिस्ट्रेट यांस तारा गेल्या आहेत. त्यांस प्राणहानि होण्याची भीति वाटत असून एक यूरोपियन पोलिस ऑफिसर बंदोबस्ताकरितां धाडावा असें त्यांचें ह्मणणें आहे.

भक्तिवात्सल्य नाटक.

(मागील अंकावरून पुढें चालूं.)

अंक पहिला

प्रवेश पहिला.

स्थल— जगपालाचें घर- पात्रें मानाजीराव व जगपाल येतात.

जगपाल.— (संतापानें) झंपा.

अष्ट दिग्पाल गणयक्ष किन्नर तसे ॥
सुरवरा नरवरा साक्ष गणुनी ॥ धृ० ॥
स्पष्ट कार्थि वाणि मी श्रद्धमति नष्टते ॥
नष्ट करितों जगीं कष्टवीनी ॥
कोपशिखिकुडिं मम दंडि दंडीन ते ॥
सर्प सत्रांतरीं सर्प जैसे ॥ १ ॥

जन्मेजयानें सर्पसत्र करून सर्प मारिले. पराशरानें राक्षससत्रांत राक्षसकुलांचा निर्वंस केला. भार्गव रामानें पृथ्वी निःक्षत्रीय केली. त्याच प्रमाणें जगतांत यति, संन्याशी, ढोंगी या नीच पंथांचें नांवही राहूं न देण्याची मी प्रतिज्ञा करतों. कारण अशाच एका वेषधारी स्वार्थसाधूनें माझ्या वृद्ध मातापित्याचा खून करून माझ्य प्रीयतमेचा घात केला! नीचा, त्या वृद्धांना स्वर्गांत आद्य पदच मिळेल. पण अधमा! एका श्रेष्ठ वेषाची विटंबना केल्यामुळें तुला मात्र अंतीं रौरवांतही जागा मिळणें कठिण पडेल. मानाजीराव अखेर त्या ढोंगी यतीनें माझ्या मागें डाव साधला आँ!!!

मानाजीराव.— होय सरकार हूजूर हुकमाप्रमाणें सरकार मोहिमेवर रवाना होतांच, त्या दुष्टाची वृत्ती एकदम पालटली. लागलीच महाराजांचे चर्येत आज फरक दिसतो; असें मी आपल्या वडिलांना सांगितलें असतां, ते ह्मणाले सत्पुरुषाच्या मुद्रेची आपणा अज्ञ मानवांना काय पारख? ते ब्रह्मानदीं लीन आहेत. तेथील तरंग आपण काय जाणणार? या उत्तरानें माझें समाधान झालें नाहीं. तरी निरुपायानें स्वामींची मुद्रा कावरली आहे. चिन्ह ठीक नाहीं. दगा आहे खास ह्मणून माईसाहेबास सावध राहण्यास सांगून मी घरीं चालतां झालों.

जगपाल.— तरी मी बाबांना सांगत होतोंच. हें सत्ययुग नव्हे कलियुग आहे. या युगांत ईश्वरी अंश संतांचा—विभुतींच, अभाव अलीकडील गुरु केवळ पोट भरूं त्यांचा निवृत्ती मार्गाचा बोध ह्मणजे पोटाची खळगी भरण्याची कला. मानभावी भाषणांच्या पेंचांत भाविकांना गोवून आपला विशिष्ट कार्यभाग साधण्यांत मोठे कुशल हे.

पद

हे सु-खल सोंग नटुनि सकल कार्य साधिती ॥
वरि वरि जरि मधु वदले ॥ अंतरिं तरि विष भरलें ॥
फणि-वर अति मृदु असले ॥ संगतींत चावती ॥ १ ॥

मानाजीराव.— नित्य नियमा प्रमाणें मी दुसऱ्या दिवशीं प्रात:कालीं आपल्या घरीं गेलों. तों काय! जिकडे तिकडे घर शून्य आणि उदास! दार उघडून धैर्यानें आंत शिरलों, तोंच राक्षसाचेंहि हृदय दुभंग करणारा देखावा दृग्गोचर झाला. सर्व खोलीभर रक्ताचें तळें सांचून त्यांत त्यांत त्या भाविक वृद्ध दंपत्यांची—आपल्या मातापित्याचीं प्रेतें पडलीं होतीं. घरांतील चीजवस्त अस्ताव्यस्त पसरली असून जवाहिरांच्या फुटलेल्या पेट्या रिकाम्या दिसत होत्या. भीतीनें व आश्चर्यानें निमिषमात्र तटस्थ झालों, मी लागलीच माजघर उघडून माईसाहेबांचा आणि ताईसाहेबांचा तपास केला. स्वामीला हाका मारल्या. इतक्यांत वाड्याच्या मागील बाजूस काहीं तरी फरफर ओढीत नेल्याच्या खुणा जमीनीवर दिसतांच कालची आठवण होऊन स्वामीची ती कावरीबावरी मूर्ति नेत्रापुढें दत्त ह्मणून उभी राहिली. लख्ख उजेड पडला मस्तकात त्या वेषधारी अधमानेंच कनक कांतीच्या मोहानें हा घात करून दोन अबलांना बलात्कारानें ओढून नेलें असावें. असा विचार करून, मीं सांडणीस्वार तावडतोब रवाना केला सरकारकडे.

जगपाल.— मातपित्याच्या खुनाचा सूड घेण्याकारितां आतां मी प्रत्येक संन्याशाला तोफेच्या तोंडीं देणार. वाड्या समार रोज तोफ ठासून जय्यत तयार ठेवण्या करितां, तोफखान्यांतील कांहीं गोलंदाजांची योजना करा. आणि तुझी स्वत: लोकगींतील निवडक स्वार घेऊन चौफेर हिंदुस्थानाचा प्रत्येक भाग शोधून संन्यासी आढळतांच त्याला खोड्यांत अडकवून माझकडे रवाना करा. रानें, वनें, पहाड, डोंगर वगैरे कोणतीहि जागा तपासाविना राहूं देऊं नका. कारण त्यांत माझा अंतीम हेतु वहिणीचा व पत्नीचा लवकर शोध लावून त्यांना लवकर दु:ख विमोचित करण्याचा आहे. वेदाचा पत्ता लावण्या करितां देवादिकांनीं समुद्रमंथन केलें. तद्वत या दोन युवतीचा शोध लावण्या करितां हा ढोंगी संन्यासीरूप भगवा समुद्र घुसळून टाकिला पाहिजे. मात्र विलंब लावूं नका. कारण तो अधम त्यांचा अमानुष छल करीत असेल. तलावांतील पाणी आटतांच आंतील जलचरें ज्या प्रमाणें पक्षांदिकांच्या भक्षस्थानीं पडतात, वा वणव्यानें जमीन तप्त झाल्यावर भूगर्भांतील कीटकादि प्राणी भूपृष्ठावर येऊन ज्वालेंत भस्म होतात. किंवा शिकारी करितां जागृत करून हुसकावलेलीं श्वापदें प्राण रक्षणाकरितां सैरावैरा पळत सुटून अंतीं पारध्यांनीं चहूंकडे पसरलेल्या जाळ्यांत पडतात. तद्वत अनन्वित कृत्यें करून लपून बसणाऱ्या या मनुष्यरूपी श्वापदांना गिरिकंदरांतून बाहेर काढा. कीं माझ्या क्रोधाग्नींत त्यांची आहूती पडूं द्या. त्या चांडाळाला आपली वांच्छा पुरविण्या करतां असलें नीच-तर कृत्य करून कृत कृत्य झालों असें वाटत असेल पण:—

पद

विनतासुत छळता मग पावें ॥
उरग नितांता मुखता कैसा ॥ धृ० ॥
हरि गव्हरी जरि ओतु गिधे तरि ॥
ओढावितो संकट प्राणावरि ॥
जागृत करुनी हा तद्वरी ॥
होसी लवायु नीचा तैसा ॥ १ ॥

—0—

पुढें चालू.

वऱ्हाडसमाचार.

श्रावण वद्य २ शके १८३२ दुर्मतीनामसंवत्सरे

गतवर्षीचा सांपत्तिक दृष्ट्या विचार.

कोणत्याही देशाच्या खऱ्या खऱ्या सांपत्तिक स्थितीचा अजमास त्यांतील नाणें बाजाराच्या स्थितीवरून करतां येतो. कारण देशांतले उद्योग व व्यापार वगैरेंचा परिणाम प्रथम तेथील नाणें बाजारावर होत असतो. मोसमाच्या वेळीं व्यापार जोरानें सुरू असला ह्मणजे व्यांकांतून कर्जाऊ रकमा घेण्याचा धूमधडाका सुरू असतो; आणि मोसम संपून व्यापार मंदावला ह्मणजे व्यापारी रकमा परत देतात, व पैशाला मागणी नसते. अर्थात् मागणीच्या वेळीं व्याजाचा दर चढवावयाचा, आणि मंदीचे वेळीं उतरावयाचा या घालमेलींतच व्यांका नफा करून घेतात. गेल्या सालीं आपल्या देशांत व्यापार एकंदरीनें चांगला झाला; विशेषतः मालाची निकास चांगली झाली. तथापि मुंबई व्यांकेचे प्रमुख यांनीं वार्षिक सभेच्या प्रसंगीं आपल्या भाषणांत सांगितल्याप्रमाणें नाणें बाजारची तेजी नव्हती. प्रथम दर्शनीं हा विरोधाभास दिसतो-खरा, पण त्याच्या कारणांचा विचार केला असतां त्याचें सत्य प्रतीतीस येतें. गेल्या वर्षाचे सरकारी रिपोर्टांतले आंकडे पाहिले तर असें दिसून येतें कीं त्यावर्षी आपल्या देशांतून गहूं, कापूस व वीं वगैरे कच्चा माल फार त्वरेनें बाहेर देशीं गेला, व त्या बदलचे पैसे ताबडतोब बाजारांत आले. त्यामुळें व्यापाऱ्यांना व्यांकेचा उंबरठाच ओलांडावा लागला नाहीं. त्याचप्रमाणें आयात मालाचा व्यापार त्या मानानें फारसा न वाढल्यामुळें व्यांकांचा व्यवहार व्हावा तसा झाला नाहीं. याचा परिणाम मुंबई व्यांकेसारख्या संस्थेवर सुद्धां फार घडला. मुंबई व्यांकेची व्यवस्था उत्तम, व व्यवस्थापक अर्थशास्त्र व व्यापारशास्त्र यांत निष्णात असल्यामुळें ते आपल्या भागीदारांना दरसाल शेंकडा ८ टके प्रमाणें व्याज देतात; पण गेल्या सालीं ७ टके व्याज देतां देतां त्यांना मुष्कील झालें. नाणें बाजारांत व्यापाराच्या मंदीमुळ पैसा तुंबून राहिला तर तो उद्योगधंद्यांत व कारखान्यांत गुंतविण्याची सोय पाहिजे. पण हिंदुस्थानच्या कमनशिबानें गेल्या सालांत विशेष जोरानें असा कोणताही उद्योगधंदा किंवा कारखाना चालला नाहीं. नाणें बाजाराच्या मंदीचा फायदा स्वदेशी कारखानदारांना घेतां आला नाहीं यावरून काय अनुमान निघतें तें ज्याचें त्यानें काढावें. देशी उद्योगधंद्याचें पाऊल गेल्यासालीं बिलकुल पुढें पडलें नाहीं हें दाखविण्यास येवढें सांपत्तिक प्रमाण बस आहे. परदेशाशीं आमच्या देशाचा जो सांपत्तिक व्यवहार आहे त्याच्या दृष्टीनें पाहतां गेलें वर्ष चांगलें गेलें असें ह्मटलें पाहिजे. गेल्याच्या मागल्या सालीं स्टेट सेक्रेटरी साहेबांची तिजोरी रिकामी झाली होती, ती गेल्या सालीं बहुतेक पुनः भरून तुडुंब भरली. कर्ज फिटलें; आणि सोन्याचा अमानत फंड ही चांगल्या स्थितींत राहिला. हा सोन्याचा अमानत फंड शक्य तेवढा मोठा व्हावा अशी इलाख्यांतील व्यांकांची स्वाभाविक इच्छा असते. कारण कीं त्यांच्या हुंडीच्या व्यापाराचा तो मुख्य आधार असतो. अर्थात् स्टेट सेक्रेटरींनीं या फंडांतल्या रकमा हिंदुस्थानच्या हितासाठीं काढल्या बरोबर त्यांच्यावर व्यांकवाले डोळे वटारतात. पण त्यांच्या डोळे वटारण्याला स्टेटसेक्रेटरींनीं भिणें योग्य नाहीं. हा सोन्याचा अमानत फंड कसा अस्तित्वांत आला त्याचा इतिहास देण्याचें हें स्थळ नव्हे. तथापि येवढें येथें सांगणें अवश्य आहे कीं चांदीचें नाणें पाडण्यापासून जो नफा आजपर्यंत सालोसाल सांचत गेला, तो एकत्र करून हा फंड झालेला आहे. तेव्हां अर्थांत त्या चलनाच्या फायद्याच्या गोष्टीकडे या फंडाचा विनियोग होणें रास्त आहे. पण त्यासाठीं हुंड्यांचा व्यापार करणाऱ्या व्यांकाच्या मर्जीप्रमाणें त्याचा उपयोग करणें हें कोणी रास्त ह्मणणार नाहीं. हा फंड विलायतेंत ठेवावा कीं हिंदुस्थानांत, सोन्याच्या नाण्यांत किंवा चांदीच्या नाण्यात वगैरे प्रश्नांचा अद्याप निर्णय झालेला नाहीं, जो तो आपल्या मतलबाचा मार्ग सुचवीत आहे. तथापि हिंदुस्थानच्या लोकांपासून घेतलेल्या द्रव्याचा हा फंड ही गोष्ट लक्षांत घेतली ह्मणजे कोणाच्या हितार्थ तो खर्ची पडणें रास्त आहे हें निराळें सांगण्याचें कारण नाहीं.

हिंदुस्थानच्या सांपत्तिक स्थितीचा निकटचा संबंध सोन्यारुप्याच्या नाण्याच्या प्रश्नाशीं असल्यामुळें हिंदुस्थानच्या लोकांच्या हिताकडे दृष्टि देऊन सध्याच्या चलनसंबंधीं राजनीतींत कांहीं फेरफार करणें इष्ट आहे काय हा मोठा प्रश्न आहे. मुंबई व्यांकेचे अध्यक्ष मि० अहमदभाई यांना सरकारची सध्याची राजनीति असंतोषकारक वाटत आहे, आणि ही अशीच पुढें चालू ठेविली तर लवकरच चांदीचा भाव आणखी उतरेल अशी भीती त्यांना वाटत आहे. यासंबंधानें दोन पक्षांचीं दोन तऱ्हांचीं मतें आहेत. एका पक्षाचें ह्मणणें आहे कीं सरकार आतां हिंदुस्थानांत सोन्याचें नाणें सुरू करण्याविषयीं वचनानें बद्ध झालें आहे. आतां त्यांना माघार घेतां येत नाहीं. आतां त्यांनीं येवढेंच करावें कीं लहानसान उद्योगांत देवघेव करण्यासाठीं चांदीचीं टोकन करन्सी ठेवावी दुसरा पक्ष ह्मणतो कीं या सोन्याच्या नाण्याच्या पायीं हिंदुस्थान आजपर्यंत बुडत आलें आहे, आणि सध्याच्या महर्घतेचें तरी कारण तेंच आहे. यासाठीं सरकारनें सोन्याचें नाणं बंद करून चांदीच्या नाण्याला त्याची वाजवी किंमत देववावी. हा प्रश्न अत्यंत वादग्रस्त आहे. पण येवढी गोष्ट निर्विवाद आहे कीं सध्याचें सरकारचें धोरण हुंडीच्या दरांत जी उलथापालथ होते तिला अटकाव करण्याकरितां स्वीकारण्यांत आलें होतें. तो एक अनर्थ ह्मणून टाळण्यास सरकार गेलें तर दुसरे अनेक अनर्थ ह्मणून त्यांचे पुढें दत्त ह्मणून उभे राहिले. सध्यांची महर्घता हा या अनर्थांपैकीं एक आहे. हिच्या कारणांचा शोध करण्याचें सरकारनें मनावर घेतलें तेव्हां या चलनी नाण्याच्या प्रश्नाचा महागाईशीं कांहीं संबंध आहे कीं काय या प्रश्नाचा ही त्यांतच सरकार अंतर्भाव करील असें वाटलें होतें. पण हिंदुस्थान सरकारनें तो प्रश्न अगदींच बाजूला टाकून दिला. टाकून दिला तरी सालोसालचे सरकारी रिपोर्टांतले आंकडे या प्रश्नाच्या तपासणीची अवश्यकता दिवसें दिवस ज्यास्त ज्यास्त जोरानें प्रकट करीत आहेत, आणि त्यांना प्रतिबंध करणें हें सरकारच्या हातचें नाहीं.

अलाहाबाद कांग्रेस.

—*-*-*-*—

येत्या दिसेंबर महिन्यात अलाहाबादेस होणाऱ्या कांग्रेसला फार बिकट पण अतिशय महत्वाचें कार्य करावयाचें आहे आणि तें ती सभा पूर्ण हुशारीनें, जोरानें, आणि दूरदृष्टीनें करील अशी आह्मांस उमेद आहे. राजद्रोही सभाबंदीचा कायदा, प्रेस आक्ट, बंगा मधली अशांतता, मि. ग्याकार्नेस यांचें चोपडें मुफत प्राथमिक शिक्षणसंबंधानें प्रांतिक सरकारकडून आलेले अभिप्राय, ट्रान्सवालांतील हिंदीरहिवाशांना वागविण्याची रीत, त्यासंबंधानें हिंदुस्थान सरकारचें कर्तव्य, तंबाखूवर बसूं पाहणारी एक्साईज अक्ट, वगैरे अनेक महत्वाच्या विषयांची चर्चा होऊन राष्ट्रीय सभेच्या नावलौकिकाला शोभेल व तिची प्रतिष्ठा राजदरबारीं वाढेल अशा तऱ्हेचीं, माहितीनें व सुविचारानें, भरलेलीं, आणि दूरदृष्टीनें युक्त अशीं भाषणें व्हावयास पाहिजेत. आयत्यावेळीं कोणीं तरी उठावें, आणि हव्या त्या विषयावर हवें तें बोलावें असें न होतां अधिकारी माणसानेंच अधिकारयुक्त रीतीनें एखाद्या विषयावर चर्चा करून सरकारास राष्ट्राच्या तर्फेनें सल्ला द्यावी, अशा प्रत्येक विषयासंबंधाची तजवीज आतां पासून करण्याची जबाबदारी अलहाबाद कमिटीवर आहे. यंदाची स्थिति बरीच नाजूक आहे. राष्ट्रीयसभा सरकारच्या कृत्यांवर टीका करून त्याच्य विषयीं लोकांत भलभलता गैरसमज करून देत असते असा आंग्लोइंडियन लोकाचा तिच्यावर आरोप आहे. हिंदुस्थानांतून इंग्लंडकडे वळणारा द्रव्यौघ [ड्रेन थिअरी] हा राष्ट्रसभेचा एक विषय आहे. पण या विषयींची राष्ट्रसभेची समजूत चुकीची आहे. इतकेंच नाहीं तर तशा प्रकारचे विचार फार हानिकारक असले मुळें लोकांचे डोक्यातून ते लवकरच काढून टाकण्याविषयीं हिंदुस्थान सरकारानें स्थानिक अधिकाऱ्यांना आपल्या सर्क्युलरांत इशारा केलेला आहे. इकडे पोलिसांच्या संबंधांत कोणी ब्र काढला कीं सरकारी अधिकारी डोळे वटारीत आहेत व पार्लमेंटच्या मेंबराचा अधिकारही अशा वेळीं त्या माणसाला तारण देण्यास उपयोगीं पडत नाहीं. निर्भीडपणाची टीका या शब्दाचा अर्थ राजद्रोही टीका असा करण्यास कित्येक लोक अगदीं उतावीळ झाले आहेत. राजद्रोही सभाचा कायदा लहान लहान सभांना लावण्यापेक्षां मोठमोठ्या [अर्थात राष्ट्रीयसभेसारख्या] सभांना लागू केल्यानें अधिक शांतता स्थापित होईल अशा तऱ्हेचे उद्गार मि. कीर हार्डी साहेबानीं ह्मटल्याप्रमाणें अगडबंब कौंसिलराकडून भरकौंसिलांत निघत आहेत. अशा वेळीं राष्ट्रीय सभेसारख्या संस्थांनीं आपलें काम फार जपून आणि स्वतःवरची जबाबदारी पूर्णपणें ओळखून करावयास पाहिजे आहे. एखादा शब्द कमी जास्त वक्त्याच्या तोंडून निघाला तर त्या वक्त्याच्या आणि राष्ट्रीय सभेच्या मागें सरकारचें सुदर्शन लागेल; आणि राष्ट्रीय सभेनें आजपर्यंत मिळविलेला नांवलौकिक व केलेलें कार्य फुकट जाईल. सुदैवानें यंदाचे अध्यक्ष सर विल्यम वेडरबर्न हे अनुभवी, पूर्ण माहितगार, थंडप्रकृतीचे, आणि विचारी आहेत. ते आपलें काम चोखपणानें पार पाडतील यांत आह्मांला शंका नाहीं. पण इतर डेलिगेटांच्या हातून ही योग्यप्रकारें काम व्हावें ह्मणून वर सांगितल्या प्रमाणें आतां वक्त्यांची निवड करून विषय सोपवून दिलें असतां भाषणें तयार करण्यास पुरेशी वेळ दिल्यासारखें होईल.

बंगालकमिटी व कांग्रेसच्या नियमांत फेरफार.

कांग्रेससभा नियमबद्ध झाल्यापासून कित्येकांना चैन पडेनासें झालें आहे. ज्यांनीं स्वतःवरची जबाबदारी न ओळखतां बेसुमारपणें सुरतेस धुमाकूळ घातला व राष्ट्रसभेचा खेळखंडोबा केला. सरकारचें प्रत्येक कृत्य लोकांत अप्रिय करून ठेवून, सरकारी अधिकाऱ्यांना चीड आणणारी भाषा वापरून व तरुण लोकांच्या डोक्यांत भलभलत्या कल्पना भरवून त्यांचें अंग राष्ट्रसभेवर घातलें त्यांना राष्ट्रसभेपासून दूर ठेवण्याची तजवीज पूर्वींच करावयास पाहिजे होती. ती उशीरानें कां होईना पण अलाहाबाद कन्व्हेन्शननें केली याबद्दल तिच्यावर कित्येकांचा सगळा राग आहे, आणि रुसलेल्या मंडळींत बंगालचे पुढारी प्रमुख आहेत. या बंगाली पुढाऱ्यांत कित्येकांनीं स्वतः ते नियम मान्य केले आहेत तथापि आपल्या सोबत्यांस ही उगळमाथ्यानें राष्ट्रीयसभेंत घुसतां यावें ह्मणून राष्ट्रसभेच्या नियमांत कांहीं फेरफार सुचविले आहेत. ते फेरफार असे आहेत कीं ते केले असतां राष्ट्रसभेची नुकतीच बसलेली घडी पुनः उकलून सगळा गोंधळ व्हावा आणि सुरतेची पुनरावृत्ति काढण्याचें कोणी मनांत आणिल्यास त्याला तें सहज करतां यावें. उदाहरणार्थ, एकदोन सूचना घेऊं. कांग्रेसचें क्रीड ह्मटलें ह्मणजे हें आहे कीं कायदेशीर चळवळ राजनिष्ठापूर्वक व सभेच्या ठरलेल्या नियमाप्रमाणें करण्यास मी तयार आहे असें सभासदांनीं लिहून द्यावें. बंगाल कमिटी ह्मणते कीं तुमचा हा नियम आह्मांस मान्य आहे, पण ही संमति लेखी घेण्याचें कारण नाहीं. राष्ट्रसभेचें हें तत्व तुह्मांस जर मान्य आहे

तर तें लेखी देण्यास कां नयार नसावें ? हवें त्या वेळीं वखेडा घालतां येना ह्मणून काय ? यापेक्षां बेजबाबदारपणाच वर्तन ठेवण्याच्या हौशीचा दुसरा पुरावा कोणता पाहिजे ! जर तुमचें तत्व ठरलें आहे तर तें लेखी देण्यानें तुह्मांस कमीपणा येईल कीं तुह्मांला आपली जबाबदारी ओळखण्यास शिकविण्यास तुमचा लेख उपयोगीं पडेल ? पण जबाबदारी ओळखून काम करण्यास हवें आहे कोणाला ? येथेंच सगळी मख्खी आहे. ह्मणून हा नियम रद्द करण्याची सूचना ' नाशनॅलिस्टां 'नीं बंगाली कमिटीच्या मार्फत केली आहे.

दुसरी सूचना ही तशीच अविचाराची किंबहुना मतलबाची आहे. ज्या संस्था प्रांतिक कांग्रेस कमिटीला कोणत्याही प्रकारें वर्गणी देत नाहींत व द्रव्यसाह्य करीत नाहीं, तिला कांग्रेसला प्रतिनिधि पाठविण्याचा आधिकार नसावा हें अगदीं रास्त आहे. पण हा नियम काढून टाकावा अशी बंगाल कामिटीची सूचना आहे ! हा फेरफार केला तर पूर्वीचा गोंधळ पुनः कायम होऊन बसणार ! ह्मणजे कांग्रेसच्या कामाला अंगमेहनतीनें किंवा द्रव्याच्या रूपानें साह्य करण्याची जबाबदारी स्वतःवर न घेतां तिच्या कामांत वखेडा करण्यापुरते प्रतिनिधि वाटेल त्या संस्थेला पाठवितां यावे असा त्या फेरफाराचा परिणाम होणार ! बंगाल कामिटीनें असे खुळचटसारखे फेरफार कसे सुचविले याचेंच आह्मांस राहून राहून आश्चर्य वाटतें. बंगाली लोक मोठे कुशाग्रबुद्धीचे व ज्ञानी ह्मणवितात, आणि राष्ट्रसभेचा नाश करणाऱ्या लोकांच्या नादीं लागून सुव्यवस्थेच्या मुळाशींच कुठारप्रहार करण्यासारखे फेरफार तेच लोक सुचवितात, तेव्हां ' हे बंगाला, तुझी अक्कल गेली कोठें ? ' असें विचारणें प्राप्त होतें.

प्रख्यात परोपकारी स्त्री.

इंग्लंडांतील सुप्रसिद्ध परोपकारी स्त्री मिस फ्लॉरेन्स नायटिंगेल यांस त्यांच्या वयाच्या ९० व्या वर्षी गेल्या सोमवारीं देवाज्ञा झाल्याचें वर्तमान आलें आहे. या बाईनें आपल्या वयाचीं ७५ वर्षे रोग्यांची सुश्रूषा व दुसरीं मायाळूपणाचीं कृत्यें करण्यांत घालविलीं, ह्मणून ब्रिटिशराज्यांतलीं सगळीं माणसें तिला प्रेमानें ' आई ' ह्मणत. क्रिमिया बरोबर झालेल्या लढाईत इंग्रजांच्या लष्करी इस्पितळांची व्यवस्था असावी तशी नाहीं ह्मणून ओरड झाली होती. त्या वेळीं मिस नायटिंगेल यांनीं शुश्रूषा करण्याच्या कामांत तयार केलेल्या ३० दाया बरोबर नेऊन जखमी झालेल्या वीस हजार शिपायांना औषधपाणी देणें, त्यांच्याशीं गोड बोलून त्यांचें दुःख हलकें करणें वगैरे कामें अगदीं बिनबोभाट केलीं, आणि या मोलवान् देशसेवेबद्दल कांहीं एक मोबदला मिळण्याची अपेक्षा न धरता कर्तव्यसंपादन तेंच सुखसंपादन मानलें. याहून थोरपणा तो आणखी काय असतो? लढाईहून परत स्वदेशी आल्यानंतर देखील मृत शिपायांच्या स्त्रीपुत्रांस भेटून त्यांचें समाधान करणें, लोकांचीं पत्रें लिहून देणें, स्त्रियांना शुश्रूषेची कला शिकविणें वगैरे लोकोपयोगी कृत्यांतच तिनें आपला सारा जन्म घालविला, आणि त्यांतच तिनें स्वतःस कृतार्थ मानलें. अशी परोपकारपरता, इतकी निःस्वार्थता, व अशा तऱ्हेचें लोकोपयोगी चरित्र लक्षावधि लोकांच्या समूहांत एखादें दुसरेंच असणार. ह्मणूनच अशांना रत्नांची उपमा देण्यांत येत असते. हिंदुस्थानच्या स्त्रीवर्गांत मिस फ्लारेन्स नायटिंगेल सारखें रत्न निर्माण झाल्यास त्याला अनेक जन्में पुरतील इतकीं कामें करण्यास आहेत.

सिव्हिल सर्विस परीक्षा.

जे सिव्हिलसर्विसची परीक्षा पास होऊन इकडे आसि० कलेक्टरच्या वगैरे जागावर येतात त्यांना इकडच्या देशी भाषा येत नसल्यामुळें प्रथम मोठी अडचण पडते, सबब त्यांच्या नेमणुका होण्याच्या अगोदरचा उमेदवारीचा हल्लींचा एक वर्षाचा काळ वाढवून दोन वर्षांचा करावा आणि त्या वाढविलेल्या मुदतींत उमेदवारानें इंग्लंडांत राहून देशी भाषांचा अभ्यास करावा असें लॉर्ड मॉर्ले व हिंदुस्थान सरकार यांनीं ठरविलें असल्याची टाइम्सला खबर लागली आहे. ह्या सुचनांच्या मुळाशीं असलेल्या सद्धेतू विषयीं कोणी ही शंका घेणार नाहीं. पण या योजलेल्या फेरफारामुळें तो सद्धेत कितपत पार पडणार आहे त्याविषयीं शंका आहे. कारण कीं, कोणत्याही देशची भाषा त्या लोकांत मिळून मिसळून जितकी लवकर शिकतां येते, तितका नुसत्या पुस्तकांतून दसपट काळांत सद्धां येत नाहीं. तेव्हां या उमेदवारांनीं हिंदुस्थानांत येऊन लोकांच्या पुढाऱ्यांत मिसळून त्यांची भाषा शिकावी व त्यांचे विचार समजून घ्यावे असें ठरविलें असतें तर अधिक चांगलें झालें असतें. ही एक वर्षाची जी मुदत वाढविली तिचा वचपा परीक्षेस लागणाऱ्या वयाच्या मुदतींतून काढणार असल्याची ही बातमी आहे ह्मणजे हल्लीं सिव्हिलसर्विसला २३ वर्षांची वयाची मुदत ठेविली आहे ती २२ करणार. हिंदुस्थानांतलें एकंदर लोकमत या सूचनेला विरुद्ध आहे अशी आमची खात्री आहे. हिंदु असो, पारशी असो, किंवा मुसलमान असो, परक्या भाषेंत अभ्यास करून मदींत उच्च प्रतीची परीक्षा बावीस वर्षांच्या आंत देणें ही सामान्य गोष्ट नाहीं. पण जर ही परीक्षा हिंदुस्थानांत घेण्याचें ठरेल तर आमचे लोक ही वयाची कमी केलेली इयत्ता ही कुरकुर न करतां पतकरतील कारण, बुद्धिमत्तेंत आमचे लोक कोणाला ही हार जाणारे नाहींत ही गोष्ट जगाला मशहूर आहे. सरकारनें योजिलेला हा फेरफार त्यांच्या हेतूविषयीं कित्येक टीकाकारांच्या मनांत भलभलते संशय भरवून देण्यास आणि नसते तर्क काढण्यास स्फूर्ति देणारा होईल अशी ही भीती आहे. दुसरी गोष्ट अशी कीं जर हें एक वर्ष देशी भाषा शिकण्यासाठीं ह्मणून ठेविलें आहे, तर हिंदुस्थानच्या लोकांना देशी भाषा येत असल्यानें त्यांना या वाढविलेल्या मुदतींतून मुक्त करण्यास व त्यांच्या पुरती वयाची २३ वर्षांची पूर्वीची इयत्ता कायम ठेवण्यास हरकत नसावी हे युक्तीला धरून आहे. जर हिंदुस्थानच्या लोकांना परकी भाषा शिकणें, परक्या देशांत दोन तीन वर्षे राहणें, वगैरे गैरसोयी काढाव्या लागतात, तर त्यांना एका गोष्टींत अनायासें सोयीचा फायदा मिळण्या सारखा असतां तो त्यांना सरकारानें कां मिळूं देऊं नये तें कळत नाहीं.

ना० मि० सिंह यांचा राजीनामा.

हिंदुस्थानसरकारच्या एक्झिक्युटिव्हकौन्सिलचे लीगल मेंबर ना. मि. सत्यप्रसन्न सिंह यांच्या राजीनाम्याबद्दल सध्या हिंदुस्थानांत व इंग्लंडांत जारीनें वाटाघाट चालली आहे. लॉर्ड मोर्ले यांच्या सुधारणेच्या पहिल्या हप्त्यांत हिंदुस्थानाला मोठा असा जो फायदा झाला तो एक्झिक्युटिव्हकौन्सिल मध्यें देशी गृहस्थाला जागा मिळाली हाच; आणि त्या जागेवर नेमिलेल्या गृहस्थास एक वर्ष दीड वर्षाच्या आंत आपल्या जागेचा राजीनामा देण्याचा प्रसंग यावा ही अत्यंत खेदाची गोष्ट ह्मटली पाहिजे. ही जागा ना० सिंह यांना द्रव्याच्या दृष्टीनें लाभदायक नव्हती. कारण की सध्याच्या त्यांच्या पगाराच्या दसपट त्यांची प्राप्ति होती. पण हिंदुस्थानच्या लोकांना युरोपियन लोकांच्या बरोबरीनें काम करून दाखवितां येणार नाहीं, अशी जी अधिकाऱ्यांत व आंग्लोइंडियन लोकांत सार्वत्रिक समजूत होती ती खोटी करून दाखवावी, व आपल्या देशाचें कल्याण करण्याचा सुयोग आल्यास तो साधतां यावा अशा उच्च प्रतीच्या देशाभिमानानें प्रेरित होऊन ना० सिंह यांनीं ती जागा लॉर्ड मिंटो यांच्या आग्रहाखातर दरमहा चाळीस हजार रुपयांचें नुकसान सोसून पतकरली ! पण या स्वार्थत्यागाचें सर्वांशीं चीज झालें नाहीं. एक्झिक्युटिव्ह कौन्सिलांतलें वातावरण आपल्या प्रकृतीस मानवणार नाहीं असें जाणून ह्मणा, किंवा लॉर्ड मिंटो यांच्या पश्चात् आपल्या गुणांची परीक्षा करता येईल असेच अधिकारी कौन्सिलांत राहतील अशी खात्री न वाटून ह्मणा, पण ना० सिंह यांनीं आपल्या जागेचा राजीनामा दिला असें जाहिर झालें आहे. त्यांच्या रिकाम्या होणाऱ्या जागेवर त्यांच्या इतका लायक इसम मिळणें थोडेंसें कठीण आहे. बुद्धिमत्तेंत व कायद्याच्या पांडित्यांत जस्टिस अमिरअली, मि. आशुतोष मुकरजी जस्टिस डावर किंवा मि. सय्यद अली इमाम हे त्यांची बरोबरी कदाचित् करतील. पण ना० सिंह यांच्या अंगची निःस्वार्थता, स्वतःच्या मताचा खंबीरपणा व निर्भीडपणा हे गुण बाकीच्या गृहस्थांच्या अंगीं कितीशा प्रमाणांत आढळतील हा प्रश्न आहे. जस्टिस अमिरअली यांच्या नेमणुकीनें एकंदर हिंदुवर्ग असंतुष्ट होईल अशा तऱ्हेचें अमीरअली साहेबांचें वर्तन गेल्या दोन वर्षांत झालेलें आहे. सय्यदअली इमाम हे हिंदुलोकांशीं मिळून मिसळून वागणारे व त्यांच्या विषयीं सहानुभूति बाळगणारे असून पुनः ते मॉस्लेम लीग मध्यें ही आहेत. तेव्हां त्यांची नेमणूक हिंदु व मुसलमान दोघानाही सारखी प्रिय होईल. पण ते अगदीं तरुण असून त्यांना अद्याप पुरेसा जगाचा अनुभव नाहीं. ना० सिंह यांच्या सारखे अलौकिक गुण आपल्या अंगीं आहेत असें जगाच्या निदर्शनास आणून द्यावयास त्यांना अद्याप पुष्कळ अवधि लागेल. जस्टिस डावर यांच्याविषयींही तसेंच ह्मणतां येईल. नवीन जागेवर नेमावयाचा मनुष्य ब्यारिस्टर पाहिजे असा नियम नसता तर डॉ. रास बिहारी घोष; यांच्या सारखीं सर्व प्रकारें लायक माणसें सरकारास मिळालीं असतीं. पण तो नियम बदलणें शक्य नसल्यामुळें ना. सिंह यांच्यामागून दुसऱ्या प्रतीचा कोणीतरी मनुष्य आतां नेमावा लागेल असा सुमार दिसतो.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— मध्यंतरी उघाडी चांगली मिळाली. आणि मघापंचकांतील पहिले नक्षत्राचा पर्जन्य थोडाबहूत सर्वत्र झाला. प्लेगाचा प्रादुर्भाव कोठें कोठें दृष्टीस पडतो.

रा० रा० प्रिडो साहेब डिस्ट्रिक्ट जज, उमरावती हे रजेवर विलायतेस जात असल्या कारणानें लेफ्टनंट कर्नल मॉरिस, डिस्ट्रिक्ट जज, आकोला यास उमरावतीस बदलण्यात येत आहे.

वकिलीची सनद रद्द:— रा० रा० अच्युत बळवंतराव कोल्हटकर, बी. ए., एल्. एल्. बी., यानीं सरकारच्या इच्छेप्रमाणें पश्चाताप न दर्शविल्या कारणानें त्यांचें नांव वकिलांचे यादींतून कमी करण्यांत आलें. त्यांची मानासिक स्थिति व वकिलीचा प्रतिष्ठितपणा हीं विसंगत होतीं.

आह्मांस लिहिण्यास दुःख वाटतें कीं रावसाहेब भोंडर्जी कोंडर्जी, पेन्शनर पोलिस इन्स्पेक्टर, यांस गेल्या सोमवारीं देवाज्ञा झाली. अगदीं सामान्य शिपायापासून ते एवढ्या मोठ्या हुद्यास आपल्या पराक्रमानें चढले. त्यांनीं आपल्या उरवील मराठे जातीची धर्मगुरूस आठवण देऊन आपले स्वकीय आप्तमित्रांस मराठे मंडळींत गणण्या विषयीं श्रींचें आज्ञापत्र संपादलें. त्यांनीं पेन्शनीचा काल ईश्वरभजनांत आनंदानें घालविला. हे आप्तमित्रांचे मोठे आधार असत ह्मणून सर्वजण त्यांच्या सद्गतीबद्दल परमेश्वरास प्रार्थतील.

अभिनंदन—रा. रा. रुस्तुमजी फर्डुनजी कमिशनर यांचा कारभार लोकांस इतका उत्कृष्ट वाटत आहे कीं गेल्या बुधवारीं त्यांच्या पहिल्या नेमणुकीच्या जागीं ह्मणजे मलकापूरास तेथील शिष्ट संभावित मंडळींनीं लायब्ररीच्या दिवाणखान्यांत मोठ्या प्रेमभावानें त्यांची मुलाखत घेतली.

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००८=
मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास		२४८४।८६
चांदी		७[illegible]
जवस		१८[illegible]
जवारी नवी	२३	६०
गहूं काठे		१००
गहूं खांडवा पीवळा	१२०	१२५
गहूं बनशी		१२५
चणे	३॥।	४
तुरी	३॥	३॥।
उडीद	४	४।
मुग		४।
टोळी मोहाचे बीज		२९
तेल		७॥।
सरकी		११—११।
तुप	१३	१३॥
कापूस	६०	६९
आकोळा रुई जीन		८९

जेंव्हां डाक्टर व वैद्य यांची हीनिराशाहोत, तेंव्हां सुद्धा सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिन्धु

पाखून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षां पासून, लाखों मनुष्या कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्राच्यां संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतून ही या औषधाची रजिष्टरी झाली आहे. या औषधानें कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (कालरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, उलट्या, मळमळ, हात पाय व कंबर दुखणें, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाव, आणि कांहीं सर्वांस गुण येतो किंमत प्रत्येक बाटलीस ॥- आणे. सर्व औषधें विकणारां जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत च; प्रथम तेथे व शोध करावे जर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावे. चालू घरोचे पंचांग सर्वांस फुकट मिळेल लहान गावांत ही एजंट पाहिजेत; नियम मागवून पहावे.

मांगविण्याचा पत्ताः—

क्षेत्रपाल शर्मा मालक

सुख संचारक कंपनी मथुरा

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत ! !

इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कप्पतगुड्ड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही वनस्पती ह्मणजे झाडपाला कचित् कचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा ''जायफळार्कमधु'' यंत्र साधनानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित् शीतळ असून खाण्यास अमृताप्रमाणें गोड व सुवासिक आहे. हा मधु खात गेल्यास प्राप्त होणारे गुण रुद्रहू जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते–रतिकाळीं स्त्रीपुरुषांत फार वेळ टिकणारी कामास्थिति अनुभवास येतो. हा मधु खाल्यानंतर एक दोन दिवसांतच गुणांश समजूं लागतो. जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्षां अंशमानानें अधिक वाढते. अंगांतील नासलेली आणि कारणांखेरीज निघून जाणारी धातू पाऱ्यासारखी तेजस्वी व घट्ट बनून संततीधारणास योग्य अशी होते शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रहे, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेला अशक्तपणा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरतो. शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्तकांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येतें. या औषधास पथ्य नाहीं स्त्रीवर्ज करण्याचें कारण नाहीं. कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो. व जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो. १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १८१४, तीन बाटल्यांस २८१०. दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं; ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी०-नें पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स.

एम्. जी. आर.

नो० नं. ड ९३ श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी,

हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचनाः—कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरूं होते. परंतु नांवाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं आमचें येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर करूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

ॐ

सत्यमेव जयते.

(सत्यशोधक समाजाचे पुस्तकांची जाहिरात)

शास्त्री नारो बाबाजी महाघट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे ह्यांनी वेदाचे व शास्त्राच व पुराणांचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचे मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरतालि, कात्रत, शमिपूजन, तुलसीविवाह, होळीपूजा, सोमवतीपूजा, शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायाश्चित्ताचा विधि. दिपवाळीचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची माहिती. गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिची माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांती, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रासह भाग ४ यांत लग्नसंबंधीं ह्मणजे साक्षगंध, साखरपुडा, शालमुदि, देवकुंडी, साहित्यविडा, जन्नाका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सप्तपदी, कन्यादान. कंकणबंधन. लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा सांड. वगैरे प्रकारचे विधीची सपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसुक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्माकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधींची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईशप्रार्थना, स्वास्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगैरे वेदोक्त मंत्रासहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अन्त्येष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दशक्रिया दाहा दिवसांच्या दाहा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसांची क्रिया ह्या सर्वत्र कर्मांची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत जातिधर्मसंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजीयन मंडळींनीं केलेलीं पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें, समाजाचे नियम. पुस्तकांची जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें याप्रमाणें एकंदर माहिती देऊन दहा भाग पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविला असतां हव्यकव्य कर्म करण्यासंबंधी ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकांची जरूर पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व हिंदुधर्माचें खरें ज्ञान, ब्राह्मणांचा हक्क कांहीं नाहीं अशा बद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, वादीचे अर्जाचे नकलेसह, इशारा श्रीजोती गोविंदराव फुलेकृत, ब्राह्मणेतर बंधूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोंवाडा, देशीचळवळीचा पोंवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोंवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोंवाडा, भीमराव महामुनिकृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम, व प्रतिज्ञापत्र, व उत्तम ग्लेझ कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र, हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्येकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत. व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत, अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फार्म, व उत्तम कागदावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. रोख पैसे पाठविले असतां किंवा व्ही. पी. नें मागविली असतां खालीं लिहिलेल्या पत्यावर मिळतील. पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप.

नित्य संध्या समयीं होम. हवन करण्यास अथवा पूजा, पाठ करण्याचे वेळीं अत्यंत उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधीत वस्तु, केशर, कस्तुरी, इ० किंमतीचे पदार्थ हरतऱ्हेचीं औषधें मिश्र केलेलीं असून तो थोडा विस्तवावर टाकिला ह्मणजे उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधात विषारी हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेदविद्येचें नियमानें नित्य जपहोमादी पठण होतें त्यां ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, व्याधीरोग, अकालमृत्यू इत्यादी आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपाया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस

पोष्ट हिवरखेड रूपरावाचे ता० आकोट

जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड

नो. नं. ड ७९

विनंती पत्र.

सप्रेम वि. वि. अशीकडे या दोन वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नांगरांचा खप फारच झाल्यानें त्याबद्दलपुढें व विशेषेंकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आउतें फारच खपल्यामुळें आह्मी आमचा बेळगांव येथील शेतकीचीं आउतें करण्याचा कारखाना सदरहू प्रांताच्या मध्यभागीं ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुंडलरोड रेल्वे स्टेशननजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे. सबब आपल्यास एवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळीस आमचीं जीं आउतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावा हे विनंती.

आपला आश्रय इच्छिणारे,

किर्लोस्कर बंधु,

किर्लोस्कर वाडी, पोष्ट कुंडल,

नो' नं. ड ६६ जिल्हा सातारा.

नोटीस

सखाराम रामजी सदार रा० शेलू यास:—

खालीं सही करणारा कडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, आमचे नोकरीस तुह्मी मुखत्यार या नात्यानें होते. कोर्टाचें काम करण्याकरितां होता. सुमारें १। महिना झाला आह्मी तुह्मास नोकरींतून कमी केलें आहे. करितां या नोटीसीनें कळविण्यांत येतें कीं तुह्मास दिलेल्या मुखत्यारपत्रावरून तुह्मी माझ्या वतीनें ह्मणून इत पर कोणत्याच प्रकारचें वर्तन करूं नये. तुह्मी सदरी बसण्यावेळे पासून माझे वतीनें जें कांहीं केलें असेल त्याची जबाबदारी सर्वस्वी तुमच्यावर आहे ता० १३—८—१० इ०

सही

तुकाराम त्रिंबकजी तिडके रा०

दुरगड ता० मुर्तिजापूर दस्तुर

खुद.

नो० नं० ड ९

आर्यवैद्य औषधालय मुर्डी

व्हाइसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन मार्जी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनी आमचीं औषधे वापरून हल्लीं वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टीफिकेट आम्हास दिलें आहे. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक,
रक्तशोधक प्रल्हादक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण मार्क्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें ती दोषी असेल तर शरीरांत नानाप्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरीक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे त्या दिवसांत एकदा तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मीसंबंधी मुरलेले त्रिदोष मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सठ पाय त्रसांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडुरोग मुलांचे ज्वर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, गुळव्याधी. वातरोग, निद्रानाश पित्तावर. बाळंतरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मुष्टीमैथुनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्ध वृद्धि, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दीपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व अडान्न पचूं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतीचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सार्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ९ आणे पडेल अनुपानखर्डे सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्यावर मिळतील.

दरः—एकदम ३९ गो० १ रु०, ७९ गो० २ रु० १५९ गो० ३ रु० १२९ गो० ४ रु० २७९ गो० ६ रु० ५१० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजनः-यानें वडस. सारा, फुल, लुसऱ्या. बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळयाच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः--कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ १। पार बाटलीस रु० २

३ दंतवज्रवर्धक पूडः—दंत संबंधी सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विषः—औषध लावतांच उतरतें मुळ्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात रु. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः—औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषधः--आजपर्यंत आमचे औषधांनं हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, दात चढू नये म्हणून धातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटीका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डे सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं. प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचो निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरूं केला त्यांचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावी आमचे जाहितीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजिले वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांची आम्हास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आम्हास ग्राहकांस सुचविणें हेच की ज्यांचा कारखाना आज सतत १९।२० वर्षें अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधांस झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधीनें कांख्यावधी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आपली जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याणकारीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आंणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटाटोपें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्यबंधूंस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरावीं, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी म्हणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Goverament Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur.

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

BERAR SAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला—सोमवार तारीख २९ मांह आगस्ट १९१० इ० [अंक ३२

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या शर्तीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।१२।०९ } G. A. Phillips. एजंट

नं ७३

नोटीस.

रा० रा० नरसिंग नारायण, बाळाजी रामकृष्ण व जानराव वामन नारायण गणेश, खंडो गणेश व यादव रामराव देशपांडे समस्त बिरादर मंडळी राहणार देऊळघाट तालुके चिखली जि० बुलढाणा यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं माझा नवरा नामें रामराव केशव देशपांडे हा मयत होऊन मुमारें ६ माहिने झाले आहेत सदहू मयत मौजे कोलवड परगणें देऊळघाट ता० चिखली येथील मालक पटवारी असून त्याचे मयताची चौकशी होऊन क्लास १२ पैकीं ४९ निकाल ता० २९-४-१० इ. रोजीं नरसिंग नारायण देशपांडे याजला मालक पटवारी नेमिलें. ते अशा शर्तीवर नेमलें कीं ज्याला काशीबाई दत्तक घेईल त्याचे आड हा ठराव येणार नाहीं. माझा नवरा जिवंत असतांना त्यांनीं दत्तक घेऊन वंश चालविण्या विषयीं एक लेखीपत्र लिहून ठेविलें आहे. त्याप्रमाणें माझे नवऱ्याचे हेतु पुरविण्या करितां कोणी तरी दत्तक घेऊन वंश चालवावा असा आहे. मी स्वतः बरेच वेळा रा० जानराव व नारायणराव देशपांडे रा० परगणें देऊळघाट यांस मागणी केली असतां मजला दत्तक देण्यास नाकारितात. करितां या नोटिशीनें सर्वत्र बिरादर लोकांस कळवितें कीं, मजला दत्तक घेणें आंहे तर तुह्मी मजला दत्तक देण्याचें करावें ह्मणजे मी आपले नवऱ्याचे जागीं काम करण्यास वारस करीन नाहीं तर मी घराण्याचे बाहेरचा वाटेल तो दत्तक घेऊन वारस उभा करीन मग तमचा कोणतेही प्रकारें हक्क वारसा अगर दावा चालणार नाहीं. नोटीस पावल्या पासून लवकरच मजला दत्तक देण्याविषयीं विचार करून कळवावें. न कळविल्यास नोटीशीचे मुदती नंतर मी नोटीशींत लिहिल्या प्रमाणें करीन कळावें. ही नोटीस दिली सही ता० १६-८-१० इ०

सही
काशीबाई जवजे रामराव देशपांडे
नि० बांगडी.

नो. नं. ढ १९

नोटीस

रा० रामचंद्र तुकाराम बेलदार रा० राजनी ता० जामनेर जि० पूर्व खान्देश पो० जामठी बाजार

यांसः—

खालीं सही करणार हिजकडून नोटीस दिली जाते कीं मी तुमची लग्नाची बायको असून माझ्या सासूच्या व माझ्या भांडणा वरून तुह्मी मला आज दीड वर्ष झालें टाकून दिलें आहे. मला तुमच्या पासून एक मुलगी आहे. ती अंदाजा तीन वर्षांची आहे. हल्लीं मी माझ्या आईच्या घरीं आहे. मी वयांत असून लोकाचारा प्रमाणें मला माहेरीं राहता येत नाहीं. तरी आपण मला आजपावेतोंचे खावटी वगैरे बद्दल झालेलें कर्ज अजमासें रु० ७५ देऊन घेऊन जावें. मी आपल्या घरीं नांदण्यास खुषी आहे. मला अज्ञान वरील मुलगी असल्यानें मोलमजूरीस जाता येत नाहीं. आपण माझ्या मागें पाटाची बायको केल्याचें समजतें. वरून आतां आपण माझा संसार बुडविणार असें दिसतें. सबब कळवितें की ही नोटीस पावतांच आपण मला ८ दिवसांत वरील रुपये देऊन घरीं घेऊन जावें. नाहीं तर मी दुसरा घरठाव करीन. मग तुमचा माझ्यावर नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं. माझ्या माहेरची गरिबी असल्यानें तुह्मास मी हें सामोपचारें सांगत आहे. कळावें. तारीख २२।८।१९१० इ.

सही
गुजी मर्द रामचंद्र बेलदार रा०
जवळे बेलुरे ता० मलकापूर
नि० खु० आंगठा.

नो० नं० ढ २०

नोटीस

उमाई मर्द एकोबा वाळके जिरेमाळी रा० पहुरजिरे ता० खामगांव हिलाः—

खालीं सही करणारा कडून नोटीस देण्यांत येतें कीं माझा चुलता मयत होण्यास मुमारें तीन हप्ते झाले. तो हयात असतांना माझें पालनपोषण करीत होता. त्यानें पंचासमक्ष आपल्या वडिलोपार्जित व स्वसंपादन केलेल्या स्थावरजंगम इस्टेटीचे वारस मला केलें आहे. हें तुला माहीत आहे. परंतु तुझी आतां निष्ठा बदलली. तूं मयताची सर्व इस्टेट पचवूं पहातेस. तुझा विचार मयताची सर्व वरील इस्टेट मयताचे मुलगीस देण्याचा किंवा विकून पैसा करून पाट लावण्याचा आहे. तसें तुला करण्याचा मुळींच हक्क नाहीं तूं या घरांत आहे तों पावेतों वरील इस्टेटीचा उपभोग ध्यावा. याच्या पलीकडे तुला कांहीं एक करतां येत नाहीं. तूं सदहू इस्टेट कोणास माझ्या सल्ल्या शिवाय खरेदी, गहाण, बक्षीस किंवा पट्ट्यानें मांडून दिल्यास तो व्यवहार बातल असे. त्याची जबाबदारी माझ्यावर अगर मयताचे इस्टेटीवर नाहीं. तूं बायकोमनुष्य असल्यानें व कोणास अन्यायानें फसी पाडूं नये ह्मणून तुला स्यां हें कळविलें आहे. मयताचें स्थावरजंगम मालाचें वर्णनः—

पहूरजिरे ता० खामगांव येथील फाटी जयपूर रस्त्यावरील शेत १ एकर २३ गुंठ ९ आकार रु० १७ यांतील आर्धा हिसा घर १ तीन धारणी लांबी अंदाजा हात १६ दक्षिणोत्तर व रुंदी अंदाजा हात १२, म्हशी एक किं० अंदाजा रु० २०, गोऱ्हा १ किं० अंदाजा रु० ६ अजमासें. कालवड १ किं० अंदाजा रु० १९. येणें प्रमाणें मालाची अफरातफर तूं मला न विचारतां केल्यास ती बेकायदेशीर होईल. कळावें ता० १२।८।१०

सही
उदेभान वल्द विठोबा वाळके रा०
पहूरजिरे ता० बाळापूर
नि० खु० आंगठा.

नो. नं. ढ २१

नोटीस

सोनी मर्द सोनाजी पारसकार पाटील रा० पहूरजिर ता० खामगांव इला—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तूं माझ्या चुलत्याची पाटाची बायको असून तुला मुलबाळ नाहीं. माझ्या चुलत्याचें क्रियाकर्मांतर म्यां केलें. मी त्याच्या मागें त्याच्या स्थावरजंगम मालमत्तेची सर्व देखरेख तूं बायकोमनुष्य असल्यानें करितों. तुला खाण्यापिण्यास कांहीं कमी नसतां तूं मयताचे स्थावरजंगम मालाची अफरातफर करतेस. तुझ्या मनांतून त्याची इस्टेट विकून पैसा करून दुसऱ्याशीं पाट लावण्याचा आहे असें दिसतें. आमच्या वडिलोपार्जित मालमत्तेंत दुसऱ्याचा शिरकाव करण्याचा तुझा विचार दिसतो तूं या घरांत आहे तों पावेतों फक्त खाण्यापिण्याची मालकीण आहे तुला कांहीं कमी पडल्यास मी देण्यास तयार आहे. सबब तुला अशी अफरातफर माझ्या लेखी संमती वांचून कांहीं करतां येत नाहीं. यापुढें तूं स्थावरजंगम माल कोणास बक्षीस, खरेदी, पट्ट्यानें किंवा गहाण मांडून दिल्यास तो व्यवहार मला मान्य न होतां त्याची जबाबदारी मयताचे वरील मालमत्तेवर व माझ्यावर कोणत्याही प्रकारची नाहीं. स्थावरजंगम मालाचें वर्णनः—

पहूरजिरे ता० खामगांव येथील सर्वे नं० ३४८ एकर १३ गुंठे २२ आकार रु० १३ याचे खातें राही मर्द सुरभान हिच्या नांवें यांतील पाव हिस्सा. घर १ लांब हात अजमासें पूर्वपश्चिम १० व रुंदी तितकीच.

पडीत जागा १ बैल वगैरे बांधण्याची, लांब अजमासें हात १२ व रुंदी अजमासें हात १०.

बैलांची जोडी १ किं० अजमासें रु० ५०
म्हैस १ किं० अजमासें रु० ६०
वगार १ किं० अजमासें रु० २०
हेला १ किंमत अजमासें रुपये ६
लहें १ किंमत अजमासें रुपये २५

तुझ्या अंगावरील सोन्याचे दागिने किं० अजमासें रु० १०० व रुप्याचांदीचे किं० अजमासें रु० १५०.

भांडींकुंडीं अंदाजा किं० रु० २५.

येणेंप्रमाणें माल असे. तो तूं माझ्या परवानगी वांचून कोणास विकूं नये. विकल्यास त्याची जबाबदारी तुझ्याच अंगावर राहील. कळावें. ता० १९-८-१०

सही
नथू वल्द चाहादू पारसकार पाटील
रा० पहूरजिरे ता० खामगाव
नि० आंगठा.

नो० नं० ढ २२

मुलास प्रिय झालेलें मासिक पुस्तक

वर्षारंभ आगष्ट १९ **आनंद** वार्षिक वर्गणी ट. ह.सह १ रु.

यांत मौजेच्या गोष्टी, गमतीचे खेळ, मनोहर व सोपी गाणीं, मुलांचे लेख, मुलांनीं विचारलेले प्रश्न व त्यांचीं उत्तरें, उत्कृष्ट चित्रें, विनोदी चुटके अशी गंमतच गंमत दरमहिन्यास येते. या मासिक पुस्तकासंबंधानें पुढील अभिप्राय पहा:—

न्या. सर नारायणराय गणेश चंदावरकर—"आनंदाचे अंक वाचून आनंद झाला. विषयांची मांडणी, व भाषा शैली दोन्हीं संबंधानें माझें अनुकूल मत झालें आहे. मुलांना फार उपयुक्त होईल. प्रयत्न अल्प पण प्रशंसनीय आहे.'

ना० डॉ० रा० गो० भांडारकर सी. आय. ई.—'आमचीं मुलें प्रत्येक अंकाची वाट मोठ्या उत्सुकतेनें पाहत असतात. भाषा लहान मुलांस समजण्या इतकी सोपी असून संभावित प्रकारची आहे. आपलें मासिक मुलांचीच केवळ करमणूक करतें असें नाहीं तर मोठ्यांचीही करतें. यांत बऱ्याच गोष्टी उपदेशपर असून उपदेश उत्तम रीतीनें मनांत ठसेल अशा प्रकारें सांगितल्या असतात."

यंदाच्या वर्गणीदारांस 'वीरांच्या कथा' हें सुंदर पुस्तक भेटादाखल देण्यांत येईल.

पत्ता:-- म्यानेजर 'आनंद'—
शनिवार पेठ पुणें

वर्तमानसार.

बॅंडन आणि ट्रेंच या नांवाचे दोन इंग्रजी गृहस्थ पर्यटन करण्याचीं तिकिटें घेऊन प्रवास करीत असता त्यांना एम्डेन येथें कैद करण्यांत आलें. ते बंकिम येथें तटबंदीचे फोटो घेत होते असा त्यांजवर आरोप आहे. दस्तऐवज व फोटो लीझिग येथील लष्करी अधिकाऱ्यांकडे पाठविण्यांत आले आहेत. व त्यांजवर हेरांचें काम करण्याचा आरोप ठेवावा किंवा केवळ अतिक्रमण केल्याचा आरोप ठेवावा ह्या संबंधानें चौकशी सुरू आहे.

वॉलेस येथून आलेल्या सरकारी रिपोर्टावरून असें कळतें कीं, 'इनडिपेंडन्स क्रीक मेरे' मध्यें ५६ प्रेतें सांपडलीं आहेत.

किडर मिनिस्टरचे मेयार यांनीं दोनशें शेतकऱ्यांच्या एका सभेच्या वेळीं ता. २३ आगष्ट रोजीं अध्यक्षस्थान स्वीकारिलें होतें त्या वेळीं ते ह्मणाले कीं, जर शेतकऱ्यांकडून दहा हजार एकरांची कॉंट्रॅक्टें मिळालीं, तर ९०,००० पौंड भांडवलावर स. १९११ सालांत बीट साखरेचा एक कारखाना काढण्यांत येईल. श्रोतृसमाजांतील पुष्कळांनीं त्या कॉंट्रॅक्टवर सह्या केल्या.

लाहोर येथें 'देशी व्यापार मंडळ' नांवाची संस्था काढण्यांत आली आहे. या संस्थेचा उद्देश पंजाबांतील व्यापारास योग्य दिशा देऊन तो भरभराटीस आणावयाचा असा आहे.

'अजलप्रभा' पुस्तकाचे कर्ते इस्माइल हुसेन मिराजी यांजवर राजद्रोहाचा आरोप आहे. त्यांच्या वकीलानें त्यांस भेटून खटल्याची माहिती मिळविण्याची मे. प्रे. मॅ. मि. कीज यांजकडून परवानगी मागितली व ती त्यांनीं दिली. प्रकृती बरी नसल्यामुळें मि. स्विनहो हजर राहूं शकले नाहीं ह्मणून खटला ता २८ पर्यंत तहकूब करण्यांत आला.

मोनशा येथील राजकीय दरवड्याचा खटला जेसोरच्या मॉजिस्ट्रेटकडे चालू आहे. सध्यां तो ता. २२ पर्यंत तहकूब करण्यांत आला आहे. खटल्याची हकीकत अशी—उपेंद्र व हेम दरवडा पडण्याच्या पूर्वी एक दिवस मोनशा येथें गेले, व इतर चौघे आरोपी दरवडा पडला त्या दिवशीं विनोदपूर येथें गेले व त्यांनीं आपल्या बरोबर उशीच्या गवसणींतून बंदुका वगैरे हत्यारें घेतलेलीं होतीं तेथें पोंचल्यावर त्यांनीं तेल आणि कांहीं खाण्याचे पदार्थ विकत घेतले. नंतर त्यांनीं हत्यारें बाहेर काढून हातांत घेतलीं दरवडा घालण्याकरितां ते मोनशाकडे निघाले.

एशियाटिक तुर्कस्थानांत भूकंपाचा मोठा धक्का बसला असून मुसलमान लोकांनीं प्रार्थना करण्याचें व बकरे बळी देण्याचें आरंभलें आहे. असें कान्स्टॅंटिनोपलहून रूटर कळवितो.

पेशावर येथें रात्रीं ११ वाजतां आपल्या खोलींत उजेड असलेला पाहून सरदार गुलाम हुसेनखां तल्वार हातांत घेऊन तेथें गेले. तव्हा तेथ एक चोर असल्याचें दिसलें. त्याला धरण्याकरितां ते गेले पण चोरानें त्यांच्या हातांतील तलवार हिसकून घेतली व त्यांस तेग वार केले त्यामुळें ते लागलेच मरण पावले. बचावाकरितां त्याचा बायको आली होती तिलाही चोरानें जखमी केलें असें ह्मणतात. एका इसमास पकडण्यांत आलें आहे व त्यानें गुन्हा कबूल केला आहे. असें पेशावरचा एक बातमीदार कळवितो.

त्रिवेंद्रम येथें २२ आगष्ट रोजीं सर्व धंद्यांच्या ब्राह्मण मंडळीची मोठी मिरवणूक निघाली व ती राजवाड्यांत गेली. महाराजांस गादीवर बसून २५ वर्षे झालीं याबद्दल त्यांस ब्राह्मणांनीं आशीर्वाद दिले व महाराजांनीं त्यांचे फार फार आभार मानले. गांवांत जिकडेतिकडे भजनसमारंभ करण्यांत आले. मंदिरांत जाऊन महाराजांस दीर्घायुष्य देण्याबद्दल प्रार्थना करण्यांत आली व त्यांचें अभीष्ट चिंतण्यांत आलें.

इडाहोच्या उत्तरेकडील अरण्यांत आग विझविण्यास पाठविलेले ३०० मिलिशियाचे शिपाई व त्याच कामाकरितां थॉम्पसन फॉल्सकडे पाठविलेले ६०० शिपाई यांचें काय झालें असावें अशा संबंधानें मोठी भीति उत्पन्न झाली आहे.

रंगूनमध्यें एका इमारतीस भयंकर आग लागून पन्नास हजारांचें नुकसान झालें आहे. इमारतीच्या खालच्या मजल्यांत दवाखाना होता व वरच्या मजल्यांत भाडेकरू रहात असत. दवाखान्याचें ४०००० रु. चें नुकसान झालें असावें. दवाखान्याचा विमा काढलेला होता.

लेनार्क येथें मि. ड्रेक्सेल आपलें विमान ६,७५० फूट उंचीवरून घेऊन गेले. मि. ड्रेक्सेल याचें उड्डान फार धाडसाचें होतें ते मेघमंडलांत लुप्तप्राय झाले त्यामुळें लोकांस फार धास्ती वाटूं लागली. यांच्या शोधार्थ शतशा विमानें गेलीं पण एक तास पर्यंत त्यांचा पत्ता लागला नाहीं. एक तास ते मेघमंडळांत होते. त्यानंतर १५ मैलांचे अंतरावर त्यांचें विमान एके ठिकाणीं उतरलें. ६००० फूट उंच गेल्यावर त्यांस फार थंडी वाजायाला लागली व विमानाची गति फार मंद झाली असें ते ह्मणतात. विमान वर जावयाला ३७ व खालीं यावयाला तीन मिनिटें लागलीं. मि. ड्रेक्सेल याचें शरीर गारठ्यानें शून्य पडलें होतें.

टाकियोमध्यें आलेल्या महापुरांत १,११२ माणसें मेलीं व नापत्ता झालीं असें सरकारी रिपोर्टावरून कळतें. हजारों माणसें घरादारांवांचून उघडीं पडलीं आहेत-

बर्लिनहून रूटर कळवितो कीं, सर अर्नेस्ट कॅसल यांनीं एडवर्ड बादशहांच्या स्मारकाप्रीत्यर्थ २००,००० पौंड दिले असून स्मारकाची योजना अशी असावी कीं त्याचा उपयोग इंग्लंडमधील जर्मन लोकांस व जर्मनींतील ब्रिटिश लोकांस व्हावा असें त्यांचें ह्मणणें आहे. कारण यामुळें जर्मन लोक व ब्रिटिश लोक यांमध्यें स्नेहसंबंध वाढेल. जॉर्ज बादशहा व विल्यम बादशहा हे दस्टी आहेत.

भक्तिसारसर्वस्य नाटक.

(मागील अंकावरून पुढें चालू.)

अंक पहिला

प्रवेश २ रा. स्थल बेदरचा दरबार.

(पात्रें बादशहा. वजीर. दिगंबरपंत.)

दिगंबरपंत — खाविंद अवर्षणामुळें नारायणपेठेंत भयंकर दुष्काळ पडला आहे. धारण महाग झाली. लोक अन्नासाठीं हवालदिल आहेत. यामुळें कराचा पैसा वसूल होणें दुरापस्त दिसतें. खाविंद प्रजेचे मायबाप आहेत. अशा प्रसंगीं कुळांना सूट देण्याकरितां मी खाविंदाचे चरणीं अर्ज करितों.

बादशहा.— आपके परगणेका वसूल दो लाख रुपया सूट देना ? लाहोलविला ! देखो वझीर ये देसपांडा हुकुम बरहुकुम काम बजानेकें लिये शायद बिलकुल नालायक दिखता है.

वजीर.— हॉं हुजूर बेशक दिखता है. लोग भूके मरो या जहानम्मे जानेदो उनको. उनसे इस्को क्या निसबत है. वसूल का एक पैभी सरकारी खजानेमे कम नहीं आना चाहिये. देखो देसपांडा आपके मिठी मिठी बातोंसे कुच इलाज चलनेका नही. जावो. जल्दीसे हो, या दिललगीसे हो. आपके पेटका दो लाख रुपया कुळोंसे आदा करलो.

दिगंबरपंत.— खाविंद या सालीं पावसाच्या कमीपणामुळें धान्याचा एक कणही पिकला नाहीं.

पद

ते अन्न अन्न जन करिती ॥
क्षुधा निवारार्ण हताश होउनि ॥
किति तरुपल्लव खाती ॥ धृ० ॥
जठरानल बहु प्रदीप्त होता ॥
आर्तपणें प्रार्थुनि श्रीकांता ॥
स्वजनांची किति सोडुनि ममता ॥
स्वप्राणावरि उदार होता ॥ १ ॥

अशा निर्वाणीच्या वेळीं करांचा काय उपयोग होणार ! हुजूर आज प्रत्यक्ष मातेला मूल जड झालें आहे. मरतां मरतां निदान अन्नांचा एक कण तरी मुखांत पडो ! ह्मणून माता, पिता, भाऊ, बहिणी, पति, कांता वगैरे प्रत्येकजण एकमेकामधील प्रीतीचा तंतु तोडून देशोधडीस जात आहेत ! वृद्ध स्त्रिया, दीन अर्भकें वगैरे हताश प्राण्यांच्या आर्त स्वरांनीं हृदय भंगून जातें ! पेठ्यांतील प्रत्येक गावांत क्षुधितांचें विलाप, दुःखशोक या वितरीत कांहीं ऐकूं येत नाहीं ! दुष्काळ पीडीतांचे मलूरी चेहरे आणि प्रेतें या वितरीत घरांत, झोंपडींत, मार्गांत कांहींच दृष्टीस पडत नाहीं. जिकडे तिकडे सर्व पेठा रुक्ष आणि उदास भासत आहे. अशा आणीबाणीच्या वेळीं राजानें प्रजेला पुत्रवत् पाळून वाचविणें; हें राजनीतीचें एक तत्व आहे. कारण प्रजेच्या अभावी राजाला राजेपणाचाहि अभावच आहे

बादशहा.— लेकिन ऐसा कहात मुजे कुच नजर आतां नही.

वजीर.— हॉं. हॉं. बेशक आपने लोकभी बहोत चमनमे है. लेकिन ये हिंदु बहोत करके ये बम्मन चूपी नाज नाज करके पुकारते है. मय कहता हूं असे बेवकूब नाज नहीं तो घी शक्कर क्यं नही खाते. हुजूर ये लोग पैसा बगलमें दबाके चूपी मरते है. इन काफरोंमे ये आदतहीं है.

बादशहा.— देसपांडा दो लाख रुपयेकी भरपायी किये बगैर आप यहांसे जा नही सकेंगे. आपको यहां बंदिखानेमे बंदिवान होके रहिना पडेगा. मुझे यकीन है के आप लोग कहात कहात करके लोकोंमे फितूरी करनेका इरादारखते हो. वझीर इनको बंदीखानेमें ले चलो.

दिगंबरपंत – (मनांत)

पद

स्वार्थि प्रवृत्ति सहज मानवांची ॥
नवल मोठें जरि तसि नसे यवनांची ॥
मांसपिंडा काकते टपति जैसे ॥
होहि द्रव्यार्जनिं दक्ष असति तैसे ॥ १ ॥

असो. आतां वेळेनुसार वागलें पाहिजे. (उघड) हुजूर मय नारायणपेठको जानेके लिये कदमोंसे अर्जी करताहूं वहां जाके ये बंदा बादशाहा वसुलातके लिये हरगोज तरकीफ करेगा.

वझीर.— नही. नही. आपके जबांपर हमारा इतबार नही.

बादशहा.— और आपको जाना जरूर हो, तो दो लाख रुपयेके वास्ते आपके लडकेको हमारेपास जामीन रखो. और ये करार समझोके एक महिनेके अंदर रुपया आदा नही हुवा तो हम उस्को बेशक मुसलमीन बनायेंगे.

दिगंबरपंत.— ये करार मुजे मंजूर है.

बादशहा.— वझीर आप इनके सात जाके लडकेको आपके सुपूर्त करलो.

[जातात.]

पुढें चालू.

वऱ्हाडसमाचार.

श्रावण वद्य ९ शके १८३२ दुर्मतीनामसंवत्सरे

विक्षोभ मीमांसा.

—*—*—*—*—

हिंदुस्थानांत लोकांच्या मनांत एक प्रकारचा मोठा विक्षोभ उत्पन्न झाला आहे ही गोष्ट धा लिां सूर्यप्रकाशाप्रमाणें स्पष्ट आहे. हा विक्षोभ कोठें राजद्रोही लेखांच्या रूपानें, तर कोठें विदेशी मालावरच्या बहिष्काराच्या रूपानें, कोठें आक्षेपार्ह गाण्यांच्या रूपानें, तर कोठें भयंकर अत्याचाराच्या रूपानें याप्रमाणें निरनिराळ्या रूपांनीं प्रकट झालेला आहे. विक्षोभाच्या उत्पत्तीबद्दल विचारी माणसांना कितीही खेद वाटला तरी त्या खेदाचा कांहीं उपयोग नाहीं. विक्षोभ आहे ही गोष्ट धरूनच चालणें प्राप्त आहे. आतां प्रश्न येवढाच आहे कीं देशांत गेल्या पंनास वर्षांत शिक्षणाचा येवढा फैलाव झाला असतां, लोकांच्या आचारविचारांतला कोतेपणा जाऊन त्यांचे जागीं उदारता येत चालली आहे अशी उमेद वाटूं लागली असतां, व परकीय देशांतले उद्योगधंदे व कारखाने यांचा विस्तार पाहून त्यासारखें आपणही मोठेपण मिळवावें अशी महत्वाकांक्षा तरुणांच्या रक्तांत खेळूं लागली असतां, देशांत सर्वत्र अशांतता, व अस्वस्थता नांदूं लागावी हें केवढें आश्चर्य आहे! ही गोष्ट निर्विवाद आहे कीं लॉर्ड कर्झन यांच्या मागून झालेली लॉर्ड मिंटो यांची कारकीर्द हिंदुस्थानासारख्या उद्योन्मुख राष्ट्राला अमावास्येच्या रात्रीनंतर प्रतिपदेच्या उषःकालापूर्ण संतोषकारक वाटत आहे. लॉर्ड मिंटो यांच्या कारकीर्दींत प्रजास्वातंत्र्याला बरेच निर्बंध घालण्यासारखे कायदे झाले, लेखनस्वातंत्र्याचा दुरुपयोग करणाऱ्यांना दहशत बसण्याजोग्या फडक शिक्षा झाल्या, व पोलीसला आपली बहादुरी दाखविण्याची पुरी पुरी संधी मिळाली. पण याच कारकीर्दींत लॉर्ड मोर्ले यांच्या सुधारणाही बहाल झाल्या, आणि शांतताप्रिय व राजनिष्ठ लोकांना अगदीं सांदीकोपऱ्यांत तोंड खुपसून बसावें लागत होतें तें आतां उजळ माथ्यानें हिंडतां फिरतां येऊं लागलें. अशी सर्वतोपरी सुखावह क्रांति आमच्या देशाच्या वातावरणात झाली असतां विक्षोभ उत्पन्न होण्याचें कारण काय? असा प्रश्न करणें साहजिक आहे, पण याचें उत्तर देणें तितकें सोपें नाहीं. विलायतेंतल्या लंडन 'टाइम्स' पत्राच्या बातमीदारानें या प्रश्नाचें उत्तर देण्याचा थोडासा प्रयत्न केला आहे. पण तो अत्यंत खोडसाळपणाचा नसला तर हास्यास्पद तरी आहे असें ह्मटल्यावांचून गत्यंतर नाहीं. या प्रयत्नाचें थोडेंसें स्वरूप आमच्या वाचकांस कळावें ह्मणून त्याच्या लेखांचें थोडक्यांत सार येथें देतों.

लंडन टाइम्स पत्रानें हिंदुस्थानांतल्या चित्तक्षोभाचें इंगित बाहेर काढण्यासाठीं मुद्दाम एक बातमीदार इकडे पाठविले आहेत. हिंदुस्थानची हवा नाकातोंडांत जातांच इकडच्या चालीरीती, धर्म, भाषा, लोकांचे विचार वगैरे विषयांवर अधिकारयुक्त वाणीनें मत देण्याची लायकी प्राप्त होते असें समजणारे हे खुशालचेंडू बातमीदार त्या पत्राला कळवितात कीं हिंदुस्थानाला चित्तक्षोभाचा जो रोग जडला आहे तो आजकालचा नसून फार जुना आहे. तीस वर्षांपूर्वीं लॉर्ड लिटन यांनीं या रोगाची परीक्षा करून मुद्रणस्वातंत्र्याचा उपाय सुचविला होता, पण तो फार दिवस करून पाहिला नाहीं. पुढें पुण्यास मि० र्‍यां डव ले० आयर्स्ट यांचे खून झाले तेव्हां ही या रोगाचा प्रादुर्भाव दिसला होता. पाश्चात्य शिक्षणानें प्राच्य लोकांच्या हृत्तळांतील उच्च मनोवृत्तींचा विकास होऊन स्वातंत्र्यवादी वर्ग निर्माण झाला, व त्यामुळें सध्याचा असंतोष उद्भवला ही मीमांसा टाइम्सच्या बातमीदाराच्या मतें भ्रांतीची आहे. हें सगळें खूळ अथवा बंड फक्त हिंदुलोकांत आहे. मुसलमान, देशी संस्थानिक जमीनदार व शेतकरी या वर्गांना असंतोषरूपी प्लेगचा संसर्ग अद्याप झालेला नाहीं. या रोगावर ज्ञानरूपी मात्रा चालत नाहीं, उलट ती रोगाच्या अंगाचा अधिकच भडका करून सोडते असें ही अनुभवास आलें आहे. दुःखाची गोष्ट ही आहे कीं सुशिक्षित उच्चवर्गी हिंदूस ज्या मुतानें पछाडलें आहे तें आपणांस काय पाहिजे आहे तें स्पष्टपणें बोलत नाहीं. बाबू बिपिनचंद्रपाल सारखे कांहीं जहाल पुढारी एखाद दुसरे वेळीं पूर्ण स्वातंत्र्याची आपली हाव स्पष्टपणें व्यक्त करतात, पण बहुसमाज आपला असंतोष आंतल्याआंत धुमसत ठेवीत असतो.

लंडनटाइम्सच्या बातमीदाराच्या लेखांचा हा सारांश अतिसंक्षेपानें काढला आहे. मूळ लेख अतिशय मोठे असून त्यांत भलभलतीं विधानें केलेलीं आहेत. त्यामुळें विक्षोभाच्या मीमांसेचा मूळ प्रश्न बाजूलाच राहून उलट वाचकाच्या चित्ताचा मात्र विक्षोभ होतो. त्या लेखाचा कांहीं भाग सध्यापेटलेल्या आगींत तेल ओतण्याकरितांच लिहिला आहे कीं काय असा भास होतो. इकडे हिंदुस्थानांत जातीजातींत वैमनस्य उत्पन्न करण्यासारखे लेख सर्कारनें बंद करून सर्व जातींत सलोखा उत्पन्न करण्याच्या खटपटींत सरकारी अधिकारी गुंतलेले दिसतात; आणि तिकडे विलायतेंत त्याच वेळीं प्रचंड घनगर्जना करणाऱ्या लंडनटाइम्सरूपी मुलुखमैदान तोफेचे गोलंदाज हिंदुस्थानच्या राजकीय वातावरणांत मोठी खळबळ उडवून एका जातीला किंवा पक्षाला दुसऱ्याच्या विरुद्ध उठण्यास चिथावणी देतात, सुशिक्षित हिंदु प्रजेला राजद्रोही ठरवून त्यांच्या प्रयत्नाला हवें तसें विद्रूप करून सोडतात, याला काय ह्मणावें तें आह्मांस समजत नाहीं. जें कृत्य एखाद्या हिंदी पत्रकर्त्यानें केलें असतां त्याला निखालस इंडियन पिनल्कोडचें १५८ वें कलम लावण्यांत येतें, तशाच सारखें कृत्य टाइम्सच्या बातमीदाराला हिंदुस्थानांत राहून बिनधोक करतां येतें, आणि त्याच्या त्या लेखाचे उतारे चोहोंकडच्या प्रतिष्ठित ह्मटल्या जाणाऱ्या पत्रांतून झळकतात!

हिंदुस्थानांतल्या सध्याच्या विक्षोभाच्या कारणांची मीमांसा करणें हें काम पक्षाभिमानाचा चष्मा चढवून करावयाचें झालें तर सहज कोणालाही करतां येईल. कुत्र्याला कांहीं तरी खोड आहे असें सांगून त्याला खुशाल फांशीं द्यावें अशी इंग्रजित ह्मण आहे. सध्या सुशिक्षित हिंदी पुढारी पाश्चात्य शिक्षणामुळें स्वतःच्या हक्कास जागृत झाले आहेत; त्यांना आपला पूर्वेतिहास कळूं लागला आहे; पाश्चात्यांच्या अधिक सहवासामुळें त्यांना पाश्चात्यसुधारणेचीं बरीं व वाईट दोन्ही अंगें दिसूं लागलीं आहेत. अर्थात पूर्वींच्या प्रमाणें ते त्या सुधारणेचे अंधभक्त बनणें शक्य नाहीं. या व इतर कारणांमुळें तो वर्ग कित्येक पाश्चात्य लेखकांच्या डोळ्यांत सलूं लागला असला तर त्याचा नायनाट करून सूड उगविण्याची ही चांगली संधि मिळाली आहे असें त्यांना वाटणें हा स्वभावधर्म आहे; आणि पाश्चात्य लेखक ह्मणजे मनुष्यकोटीहून उच्च ह्मणजे देवकोटींतले नसतात. टाइम्सच्या बातमीदारानें ज्या माहितीच्या आधारानें आपली मीमांसा केली आहे ती माहिती निवळ एकतर्फी उघड उघड दिसत आहे; अर्थात् अशा मीमांसेची वाजवी किंमत कितीशी असणार तें सांगावयाला नकोच. वास्तविक हल्लींच्या विक्षोभाला राजकीय, सामाजिक, औद्योगिक, आर्थिक, नैतिक वगैरे अनेक बाजू आहेत. आणि या सर्व बाजूंनीं या प्रश्नाचा विचार केला तरच त्या प्रश्नाची मीमांसा योग्य तऱ्हेनें केलीसें होईल. शिक्षणपद्धतीचें धोरण घ्या, किंवा महर्घतेचा प्रसार लक्षांत आणा; सुशिक्षित वर्गाच्या उमेदी पहा, किंवा देशी लोकांना मोठाल्या जागा मिळण्याच्या मार्गांतल्या अडचणी घ्या; सरकारचें अबकारी धोरण विचारांत घ्या, किंवा उद्योग, केला. वगैरे बाबतींत आमच्या देशाची सुगीच्या पावलानें होणारी गति पहा; देशी उद्योगधंद्यांची बाल्यावस्था लक्षांत घ्या, किंवा देशांत पैदा होणाऱ्या मालावर त्यांकशावरच्या लोकांच्या मर्जीखातर ठवलेल्या अन्यायाच्या जकाती विरुद्ध झालेल्या ओरडींत तथ्यांश किती आहे त्याचा विचार करा; लष्करी खर्चाची वाढ पहा, आणि त्याबरोबरच देशांतल्या दारिद्र्याच्या वाढीचें प्रमाण पहा; किंवा शिक्षणपद्धतीच्या दैविध्यामुळें— किंबहुना पद्धतीच्या अभावामुळें हिंदुस्थानची केवढी शारीरिक व बुद्धिविषयक ऱ्हास होत आहे याचा अंदाज करा, सारांश कोणत्याही बाजूनें या विषयाचा विचार केला तरी त्याचें व्यापक व विशाल स्वरूप दिसून येऊन अशा गहन विषयावर ठाम मत देण्यास एका मनुष्याची बुद्धि बरोबर किती पंगु आहे असा विचार मनांत आल्याशिवाय राहत नाहीं. मग टाइम्सचा बातमीदार असला कीं तो सर्वज्ञ असलाच पाहिजे अशी सर्वज्ञत्वाची सनद त्या पत्रकर्त्याला विधात्यानें देऊन ठेविली असल्यास नकळे.

हिंदुस्थानांतल्या विक्षोभाच्या कारणांची मीमांसा होणें अत्यंत इष्ट आहे याविषयीं वाद नाहीं. मात्र हें रोगाचें निदान टाइम्सच्या बातमीदारासारख्या एखाद्या वैदूकडून न होतां निरनिराळ्या विषयांत निष्णात असलेल्या व पूर्वग्रहापासून अलिप्त अशा गृहस्थांच्या कमिशनामार्फत झालें तर त्यापासून फायदा होईल. सध्याच्या विक्षोभाच्या प्रश्नासंबंधानें सरकारी अधिकाऱ्यांचें एकमत व लोकपक्षाचें निराळेंच मत आहे. दोन्ही प्रकारचीं मतें त्यांच्या प्रमाणांसह कमिशनापुढें मांडलीं गेलीं पाहिजेत, व त्यांचा तिऱ्हाईतपणानें विचार करून या प्रश्नाचा निकाल कमिशननें लाविला पाहिजे. इतकेंच नाहीं, तर क्रिकेटच्या खेळांतल्या अंपायरप्रमाणें असें नेमलें गेलेलें कमिशन जो अखेर निकाल देईल तो मान्य करण्यास सरकारी अधिकारी व लोकपक्ष या दोघांनीं तयार असलें पाहिजे. ह्मणजे सरकारी अधिकाऱ्याविषयीं लोकांचा, व लोकांविषयीं सरकारी अधिकाऱ्यांचा कांहीं गैरसमज असला तर तो दूर होऊन हिंदुस्थानाला जडलेला सध्याचा विक्षोभाचा विकार दूर करण्यास दोघेही मनापासून झटतील. यासाठीं या प्रश्नाचा बारकाईनें तपास करून निकाल करण्यासाठीं राजप्रजानियुक्त रॉयल कमिशन पार्लमेंटनें अवश्य नेमावें अशी सूचना कोणी समासद पुढें आणील व ती सर्वजण मान्य करतील अशी आह्मी आशा करतों.

—————

पार्लमेंटच्या कामाचा आढावा.

१९१० साल पार्लमेंटच्या इतिहासांत बरेंच महत्वाचें झालें असल्यामुळें त्या सालची बैठक पुरी होण्याच्या सुमारास, तिच्या कामाचा एकंदर आढावा घेतला असतां तो वाचकांना बराच बोधप्रद होईल असें जाणून पार्लमेंटच्या कामाचें थोडेसें सिंहावलोकन येथें करीत आहों.

बैठकीच्या सुरवातीलाच एक मोठा प्रश्न उभा राहिला होता. तो प्रश्न ह्मणजे १९१० सालचें बजेट अगोदर हातीं घ्यावें किंवा हाउस ऑफ लॉर्डस् बंद करण्याचा प्रश्न प्रथम घ्यावा. आयर्लंडांतल्या मि. रेडमंड याच्या पक्षाला चुप ठेवण्यासाठीं कॅबिनेटनें नानातऱ्हा करून पाहिल्या, पण आयरिश लोक वळेनात, आणि लॉर्डसचा प्रश्न अगोदर हातीं घेण्याविषयींचा आग्रह सोडीनात. तथापि अखेर मि. लॉईड जॉर्ज याना लॉर्डसच्या प्रश्नाच्या अगोदर आपलें बजेट व फायनान्स बिल पार्लमेंटापुढें मांडतां आलें. तथापि लॉर्डसचा प्रश्न त्यामुळें मागें पडला असें मात्र नाहीं. लॉर्ड रोजबरी यांनीं या प्रश्नासंबंधानें आपलें जें मत दिलें त्याचा पुष्कळ उपयुक्त परिणाम झाला. खुद्द क्याबिनेट मधील कित्येक समासदांना व्हेटोबिलांत सुधारणा करण्याची बुद्धि झाली, आणि हाउस ऑफ लॉर्डस अजीबात बंद न करतां लोकांना प्रिय होईल अशा तऱ्हेवर त्याची रचना करावी अशी तोडजोड करण्यास ते तयार झाले. पण मजुरांचा पक्ष (लेबरपार्टी) व पुष्कळ रॅडिकल पक्षांतले सभासद याना हें आवडलें नाहीं. त्यांनीं विरुद्ध दिशेनें जोराची खटपट करविण्याचें ठरविलें, आणि इंग्लंडांत हें पार्लमेंटरी वाग्युद्ध बरेंच निकराचें होणार असा सुमार दिसूं लागला. इतक्यांत ब्रिटिशराज्याचा साम्यसूर्य

एकाएकीं मावळा. बादशहा सतम एडवर्ड यांचा एकाएकीं अंत झाला. त्यामुळें पार्लमेंटची चळवळ एकाएकीं अगदीं शांत झाली. इतर महत्वाचे विषय पार्लमेंटला हातीं घ्यावे लागले. नवीन बादशहा गादीनशीन झाले. सर्वांच्या त्यांच्यापुढें राजनिष्ठेच्या शपथा झाल्या. चोहोकडे बादशहाचा निरोप पोहचून प्रजेच्या अंतःकरणांत पांचवे जॉर्ज राजाविषयीं प्रेमाचा उदय झाला. नव्या बादशाहाच्या, व त्यांच्या मातेच्या तैनाती बद्दलचा प्रश्न मंजुरीसाठीं पार्लमेंटपुढें आला. या वेळीं लेबर पक्षाचे नायक मि. कीर हार्डी यांनीं समयास अत्यंत अनुचित व अनुदारपणाचें असें भाषण केलें, पण त्या भाषणास राजनिष्ठ प्रजेपैकीं कोणाची ही संमति नाहीं असें दिसतांच त्यांनीं राजमातेची क्षमा मागितली. इतकें काम होत आहे ताच स्त्रियांच्या मताबद्दल चळवळ करणाऱ्या स्त्रियांची जंगी मिरवणूक निघून तिकडे सर्वांचें लक्ष वेधलें गेलें. याविषयावर थोडासा वाद होऊन तूर्त तो प्रश्न बाजूला सारण्यांत आला आहे. ब्रिटिश राज्याच्या कॉन्स्टिटयूशन [रचना] संबंधाचा एक महत्वाचा प्रश्न सध्यां ब्रिटिश मुत्सद्यांपुढें आहे. या प्रश्नाचा समाधानकारक निकाल लावण्याचे कामीं आपले नवे बादशहा पांचवे जॉर्ज साहेब हे फार झटून यत्न करीत आहेत. त्यांच्याच प्रयत्नामुळें सदर प्रश्न पार्लमेंटच्या कामाच्या यादींतून निघून आठ प्रमुख मुत्सद्यांच्या कामिटीकडे विचारासाठीं व निकालासाठीं सोपविण्यांत आला आहे. या कामिटीच्या आतांपर्यंत दहाबारा बैठकी झाल्या आहेत, व आणखी ही होत आहेत. याशिवाय मध्यांच्या पार्लमेंटसमेंत निर्विवाद अशीं कित्येक बिलें मंजूर झालीं आहेत. अशा बिलांत सेन्सस बिल अथवा खानेसुमारीचें बिल हें प्रमुख आहे. फायनान्स व अगदीं भिकाऱ्यास वृद्धपणचें पेनशन देण्याबद्दलचा प्रश्न हे लवकरच यावयाचे आहेत. मि० चर्चिल हे तुरुंगाच्या सुधारणेचें बिल लवकरच आणतील सध्याचे जे राजकीय पक्ष आहेत, त्यांच्यांतल्या वादग्रस्त मुद्यांचा विचार करण्यासाठीं नेमलेलें कान्फरन्स काय करतें इकडे सर्वांचे डोळे लागले आहेत. त्यानें जर लोकांची निराशा केली तर अधिकारानियुक्त पक्षाला आपल्या पूर्वीच्या योजनेकडे वळावें लागेल असें स्पष्ट दिसत आहे. लॉर्डस संबंधाचा प्रश्न अर्थात पुढें येईल. लॉर्डस सभेनें तो प्रश्न हातीं घेतला च नाहीं, किंवा घेऊन तो नामंजूर केला, तर मुख्य प्रधान या नात्यानें आपण राजाला कांहीं एक सल्ला देऊं अशी धमकी मि० आस्किथ यांनीं मागेंच देऊन ठेविली आहे. ती सल्ला राजेसाहेबांनीं ही ऐकिली नाहीं तर अर्थात प्रधानजीला आपली जागा तरी सोडावी लागेल, किंवा पार्लमेंट खलास करण्याबद्दलची सल्ला राजेसाहेबांना द्यावी लागेल. ह्मणजे येत्या जानेवारींत पुनः पार्लमेंटची निवडणूक होण्याचा संभव आहे.

वर सांगितलेल्या आठ प्रमुख मुत्सद्यांच्या कामिटीनें वाद मिटविण्यासारखी कांहीं तोड काढली तर मात्र लोकांत संतोष उत्पन्न होईल, व पार्लमेंटच्या कामाकडे सर्वांचें लक्ष लागून राहील. या कामिटीचा निकाल कशा स्वरूपांत बाहेर पडतो व त्यावर पार्लमेंटांत कसा काय वादविवाद होतो यावर पुढील भविष्य अवलंबून राहील. पुढील ह्मणजे १९११ हें साल एकंदरीनें मंगलदायक होईल असा रंग दिसतो. या सालीं नवे बादशहा राज्याभिषिक्त होणार आहेत. याच सालीं वसातींचें संयुक्त कान्फरन्स भरावयाचें आहे. अशा वेळीं पार्लमेंटांतल्या पक्षांतला मतभेद निघून जाऊन संयुक्त कार्य घडून येण्याचा संभव असला तर दुधांत साखर पडल्यासारखें होईल असें इंग्रजांस वाटणें स्वाभाविक आहे.

पार्लमेंटाच्या वरील हकीकतींत हिंदुस्थानाबद्दलचा थोडासा देखील उल्लेख नाहीं, पण तो केल्याखेरीज पार्लमेंटाच्या कामाचा संक्षिप्त इतिहास पुरा होणार नाहीं. गेल्या सालीं हिंदुस्थानचें नांव अनेक कारणांनीं पार्लमेंट पुढें आलें. पांचवे जॉर्ज बादशहा यांनीं 'हिंदुस्थानचे राजे व लोक' यांना जो प्रेमयुक्त संदेश पाठविला होता त्याचा उल्लेख आरंभीं करणें अत्यंत योग्य आहे. कारण हा एक प्रसंग खेरीज करून अभिमानानें सांगण्यासारखी हिंदुस्थानाबद्दलची कोणतीच गोष्ट पार्लमेंटांत घडली नाहीं. हिंदुस्थानचें बजेट नेहमीं प्रमाणें उशीरा पार्लमेंट पुढें आलें, ते वेळीं मि. माटेग्यु यांनीं सरकारी अधिकाऱ्यांच्या वर्तनाचें व सक्तीच्या कायद्याचें समर्थन करतांना हिंदुस्थानांत राजकीय ज्वालामुखी पेटलेला आहे किंवा लवकरच पेटणार आहे असा भास उत्पन्न करून दिला. मि. म्याकनेंस यांनीं पोलिससंबंधानें लिहिलेल्या चोपड्याचा जोरानें निषेध केला; सावरकर प्रकरणाचा शेवट अद्याप लागावयाचा असल्यामुळें त्यासंबंधानें व तंबाखूवरील कर, कापसाची लागवड वगैरे कित्येक बारीक सारीक प्रश्न विचारण्यात आले. शेवटीं नुकत्या झालेल्या प्रेस आक्टाविषयीं व राजद्रोही सभांना केलेल्या बंदी. विषयीं झालेलीं प्रश्नोत्तरें महशूरच आहेत. याप्रमाणें पार्लमेंटची आतापर्यंतची बैठक एकंदरीनें गडबडीची झाली आहे.

व्यापार व उद्योग धंदे यांची स्थिति.

हिंदुस्थानांत परदेशांतून येणाऱ्या एकंदर मालांपैकीं एकचतुर्थांश नुसतें कापड असतें. नुसत्या गेल्या तीन महिन्यांतच ८४४ लक्ष रुपयांचें कापड हिंदुस्थानांत आलें. गेल्या दोन वर्षांत याच मुदतींत आलेल्या कापडाच्या किंमतीच्या मानानें पाहतां यंदाचें प्रमाण फारच मोठें आहे. याचें कारण प्रथम दर्शनीं लक्षांत येत नाहीं. पण विचारा अंतीं असें आढळून येतें कीं सध्यां म्यांचेस्टर येथें मालाचे भाव चढत आहेत, व यंदा कापसाचें पीक फारसें येणार नाहीं अशा गप्पा विलायतेंत उठल्या असल्यामुळें आमच्या लोकांना ही तशीच धास्ती वाटूं लागून ते पुढें माल महाग होईल ह्मणून आतांच माल भरून ठेवूं लागले आहेत. गेल्या तीन महिन्यांत कापडव्यापारांत उडालेली ही गडबड फार वेळ टिकणारी नाहीं. बंगाल्यांत पूजेचा सण जवळ आला असल्यामुळें त्या वेळीं यांतलें बरेंचसें कापड खपेल असा व्यापाऱ्यांचा अंदाज आहे. गेल्या दोन तीन वर्षांत बहिष्काराची बरीच धामधूम होती. ती यंदा नसल्यामुळें परदेशी माल आयात करणारे व्यापारी उमेदींत आहेत. साखरेच्या व्यापाराची ही अशीच स्थिति झाली आहे. आतांपर्यंत यंदाचे वर्षीं २ कोट रुपयांची परदेशी साखर या देशात आली. मागच्या दोन वर्षांपेक्षां हें प्रमाण एकतृतीयांशानें अधिक आहे. जावा पेक्षां मॉरिशस मधूनच सध्यां ज्यास्त साखर आयात होत आहे. जावांतून ६२९१३८७ रुपयांची व चीन मधून १४४५९४९ रुपयांची साखर हिंदुस्थानांत आली. या मुदतींत हिंदुस्थानांत उत्पन्न होणारी स्वदेशी साखर खिजगणतींत नाहीं इतक्या अल्पप्रमाणावर तयार झाली. सध्यां उंसाची लागवड करण्याच्या सोयी वाढविण्याकडे सरकारचें लक्ष लागलें आहे व साखरेचें काम शिकून येण्यासाठीं मुद्दाम स्कॉलर्शिप देऊन हिंदुस्थान सरकारनें रा. गंगाधर नारायण सहस्त्रबुद्धे एल. एजी. यांना अमेरिकेस पाठविलें आहे. तेव्हां या पुढें हिंदुस्थानच्या साखरेच्या धंद्याला ऊर्जितावस्था येण्याचीं चिन्हें दिसूं लागतील तोंपर्यंत स्वदेशी साखरेची जागा मॉरिशस साखर पटकावल्याशिवाय सोडणार नाहीं असा रंग दिसतो.

एक नवी युक्ति.

ट्रान्सवालांतील हिंदी रहिवाशांचा तेथील सरकारी अधिकाऱ्यांकडून होत असलेल्या छळाविरुद्ध चोहोकडे ओरड झालेली पाहून छळ करणारांनीं आतां एक नवी युक्ति काढली आहे. जेथें जेथें हिंदी लोक सांपडतील तेथें तेथें त्यांना धरावें, आगगाडीच्या डब्यांत कोंबावें, आणि आपल्या हद्दीच्या बाहेर पोर्तुगीज लोकांच्या हद्दींत नेऊन सोडावें असा क्रम त्यांनीं सुरू केला आहे. यांनीं या प्रमाणें सोडल्यावर पुनः त्यांना पकडण्यास पोर्तुगीज अधिकारी तयार असतातच. ते त्यांना पकडतात, आगबोटींत भरतात आणि हिंदुस्थानास रवाना करतात असें चाललें आहे. पोर्तुगीज अधिकारी व ट्रान्सवालांतील यांचें या बाबतींत संगनमतानें काम चाललें आहे असें दिसतें. अशी शंका येण्याला मुख्य कारण हें आहे कीं पोर्तुगीज लोक या हिंदी लोकांना आगबोटींतून इकडे रवाना करतात त्यांबद्दलचा खर्च त्यांना ट्रान्सवाल सरकार कडून देण्यांत येत असतो! सारांश, जें घाणेरडें कृत्य स्वतः करण्याची शरम ट्रान्सवाल सरकारला वाटूं लागली आहे तें शेजारधर्मानें पोर्तुगीज लोकांकडून करवून आपण पुनः नामानिराळे होण्याची ही नामी युक्ति हिंदी लोकांचा छळ करणारांनीं काढलेली आहे. अशा रीतीनें ट्रान्सवालांतून हद्दपार केलेल्या पैकीं तिघा जणांनीं स्वतःच्या सहीनिशीं एक पत्र मद्रासच्या एका दैनिकांत प्रसिद्ध केलें आहे, व त्यात आपली अत्यंत हृदयद्रावक कथा सरळ रीतीनें सांगितली आहे. ते ह्मणतात —'आह्मी उद्योगधंद्याला गेलों ह्मणजे आह्मांला पकडून म्याजिस्ट्रेटपुढें नेतात. तेथें आह्मांला हद्दपारीचा हुकुम मिळतो. लागलीच आह्मांला प्रिटोरिया येथें पाठवितात. तुह्मी हिंदुस्थानांतले किंवा आफ्रिकेंतले रहिवाशी आहां असें आह्मांला कोणी विचारीत सुद्धां नाहीं. आह्मी होऊन कांहीं सांगितलें तर तें ऐकत नाहींत. तुह्मांला आपल्या बरोबर आपलें कुटुंब न्यावयाचें आहे काय? येवढें मात्र विचारतात. पण आह्मी जर आफ्रिकेंत घरदार केलें आहे तर पारखा झालेल्या हिंदुस्थानांत त्यांना आणून आह्मी त्यांची उपासमार काय ह्मणून करावी? नंतर आह्मांला आगगाडींत घालतात. आश्चर्य हें कीं ब्रिटिश हद्दींद असतांनाच आमच्या गाडी बरोबर पोर्तुगीज शिपाई येत असतात. पोर्तुगीज हद्द ओलांडून गाडी भरवेगानें चालली असतां 'तुह्मी आतां मोकळे झालां' असें आह्मास सांगण्यांत येतें. पण मोकळे झाला याचा अर्थ काय? तर कांहीं [illegible] इल! कारण पाहिलें पोर्तुगीज स्टेशन येतांच तिकिटावांचून प्रवास केल्याच्या सबबीवर पोर्तुगीज शिपाई आह्मांला पकडून हिंदुस्थानांत पाठवितात! बरें पोर्तुगीज लोकांच्या ताब्यांत असतांना त्यांच्या कडून तरी हिंदी लोकांना योग्य रीतीनें वागविण्यांत येतें काय? तर तेंही नाहीं. त्या संबंधानें वरील बातमीदार ह्मणतात—आमच्यापैकीं पुष्कळांना वीस दिवसपर्यंत लारेन्स मार्केस येथें कैदेंत ठेविलें होतें. तेथें पुरेसें खायला मिळालें नाहीं. शेवटीं ब्रिटिश वकिलापर्यंत तक्रार पोहोचवून दाद लावून घ्यावी लागली! बहुतेकांच्या अंगावर अंगभर वस्त्रसुद्धां नव्हतें, हिंदी लोकांच्या छळाचें याहून अधिक वर्णन देण्याचें कारण नाहीं; आणि हा सगळा प्रकार भूतदयेविषयीं इतिहासांत प्रसिद्ध अशा ब्रिटिश सरकारच्या साम्राज्यांत इंग्रज अधिकाऱ्याकडून होत असलेला लॉर्ड मार्ले सारखे भूतदयाविशिष्ट मुत्सद्दी उघड्या डोळ्यांनीं पाहत आहेत! थोड्या दिवसांपूर्वीं ट्रान्सवाल प्रकरणासंबंधानें बोलतांना लॉर्ड मोर्ले साहेब असें ह्मणाले होते कीं या बाबतींत धमाहर्तापेक्षां तिऱ्हाईत राष्ट्राला ताळ्यावर आणण्याचें काम सोपें आहे. पोर्तुगाल हें परकें राष्ट्र आहे. त्याला ताळ्यावर आणण्याचें काम लॉर्ड मोर्ले साहेब कसें काय करतात तें आतां पाहणें आहे. मुत्सद्यांचे शद्व ह्मणजे नुसते वाऱ्याचे फवारे नसतील तर लॉर्ड मोर्ले यांनीं आपले शद्व खरे करून दाखवावे अशी त्यांना हिंदुस्थानच्या लोकांच्या तर्फे आह्मी विनंती करतों.

व-हाडवृत्त

हवामान— या सप्तकांत कांहीं पाऊस व कांहीं उघाडी असा प्रकार आहे. पीकें चांगलीं जोमदार व टवटवीत आहेत. किरकोळ ऋतुमानाचीं दुखणीं, तुरळक प्लेग इत्यादि व्याधींच्या मानानें सार्वजनिक आरोग्य पुष्कळ बरें आहे.'

जाहिर सभा— गेल्या शुक्रवारीं रा० रा० काशीनाथ श्रीराम जठार आफि० डेपुटी कमिशनर यांच्या अध्यक्षते खालीं या जिल्ह्यातील प्रतिष्ठित मंडळींची जाहिरसभा भरली होती; आणि प्रांतिक एडवर्डस्मारकाच्या कमिट्या नेमण्यांत आल्या.

राव बहादूर विनायक मोरेश्वर केळकर डिस्ट्रिक्ट जज्ज, वर्धा यांस डेपुटी कमिशनर वर्ग ३ चे करून आकोल्यास डिस्ट्रिक्ट जज्ज नेमण्यांत आलें.

ॐ

सत्यमेव जयते.

(सत्यशोधक समाजाचे पुस्तकांची जाहिरात)

शास्त्री नारो बाबाजी महाबट सत्यशोधक समाजाचे प्रसिद्ध उपदेशक क्षत्रीय मराठे ह्यांनीं वेदाचे व शास्त्राचे व पुराणाचे व अनेक ग्रंथांचे आधारें लोकांचे कल्याणाकारितां हा ग्रंथ व पुस्तकें तयार केलीं आहेत.

वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धति भाग १० ग्रंथ एकच. पहिल्या भागांत सर्व पूजेचे मंत्र व दुसऱ्या भागांत वटसावित्रीचें व्रत, हरतालि, कावत, शामिपूजन, तुळसीविवाह, होळीपूजा, सोमवतीपूजा, शनिपूजेचा विधि, तीर्थप्रायाश्चित्ताचा विधि, दिपवाळीचें लक्ष्मीपूजन, सर्वत्र देवाचे अभिषेक, सत्यनारायणाचे पूजेची मूर्ती, गंगापूजन वगैरे अनेक किरकोळ विधिंचीं माहिती मंत्रासह दिली आहे. भाग ३ ऋतुशांती, उपनयन संस्कार (मुंजी) ची माहिती मंत्रासह भाग ४ यांत लग्नसंबंधीं ह्मणजे साक्षगंध, साखरपुडा, शालमुदि, देवकुंडी, साहित्यविडा, जन्नाका, मंगलाष्टकें, सुलग्न, सतवर्णे कन्यादान, कंकणबंधन, लाजाहोम, प्रतिज्ञामंत्र, फळ (तांबूल) किंवा साडे, वगैरे प्रकारचे विधीची तपशीलवार वेदोक्तमंत्रासह माहिती दिली आहे. भाग ५ देवपूजेचे वेदोक्तमंत्र, पुरुषसुक्त, ब्रह्मयज्ञ (संध्या) नित्यकर्माकरितां अग्निहोत्र. भाग ६ यांत यज्ञविधीची संपूर्ण माहिती, वास्तुशांति, ईश्वरप्रार्थना, स्वास्तिवाचन, शान्तिपाठ, वगैरे वेदोक्त मंत्रासहित विधी दर्शविला आहे. भाग ७ यांत अंत्येष्टिकर्म (मृतसंस्कार), श्राद्ध दशक्रिया दाहा दिवसांच्या दाहा क्रिया, अकरा व तेरा दिवसाची क्रिया ह्या सर्वत्र कर्मांची मंत्रासह तपशीलवार माहिती दिली आहे. भाग ८ यांत जोतिषासंबंधीं संपूर्ण माहिती उदाहरणासह दिली आहे. भाग ९ यांत सर्व देवांच्या आरत्या व समाजीयन मंडळींनीं केलेलीं पदें. भाग १० सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें, समाजाचे नियम. पुस्तकांची जाहिरात. अत्यंत महत्वाची दुसरी जाहिरात, ईश्वरप्रार्थनापर पदें. आरत्या व पदें याप्रमाणें एकंदर माहिती देऊन दहा भाग पुरे केले आहेत. हा ग्रंथ प्रत्येकानें संग्रहीं ठेविला असतां हव्यकव्य कर्म करण्यासंबंधी ब्राह्मणेतर वर्गास कोणत्याही पुस्तकांची जरूर पडणार नाहीं. वेदोक्त व पुराणोक्त पूजापद्धती भाग दहा व हिंदुधर्माचें खरें ज्ञान, ब्राह्मणांवा हक्क कांहीं नाहीं अशा बद्दल हायकोर्टांत झालेले ठराव, वादीचे व अर्जाचे नकलेसह, इशारा श्रीजोती गोविंदराव फुलेकृत, ब्राह्मणेतर बंधूस प्रार्थना, मराठा शिक्षण परिषदेचा पोंवाडा, देशीचळवळीचा पोंवाडा, श्री० सयाजीराव महाराजांचा पोंवाडा, राष्ट्रीय सभेचा पोंवाडा, भीमराव महामुनिकृत सार्वजनिक सत्यधर्माचीं दहा लक्षणें व सत्यशोधक समाजाचे नियम, व प्रतिज्ञापत्र. व उत्तम ग्लेझ कार्डावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र, हीं सर्व रंगीबेरंगी छापलेलीं असून प्रत्येकानें आरशांत जडून लावण्यासारखीं आहेत व संग्रहीं कायमचीं ठेवण्यासारखीं आहेत अशीं एकंदर सात पुस्तकें व तीन रंगीबेरंगी फार्म, व उत्तम कागदावर सोनेरी अक्षरांत छापलेला गायत्रीमंत्र; अशीं एकंदर तीन रुपये किंमतीस मिळतील. रोख पैसे पाठविले असतां किंवा व्ही. पी. नें मागविली असतां खालीं लिहिलेल्या पत्यावर मिळतील. पोष्ट खर्च निराळा पडेल.

सुगंधित धूप.

नित्य संध्या समयीं होम, हवन करण्यास अथवा पूजा, पाठ करण्याचे वेळीं अत्यंत उपयोगी ज्यामध्यें नानाप्रकारच्या सुगंधीत वस्तु, केशर, कस्तुरी, इ० किंमतीचे पदार्थ हरतऱ्हेचीं औषधें मिश्र केलेलीं असून तो थोडा विस्तवावर टाकिला ह्मणजे उत्तम प्रकारचा सुगंध सुटतो. यामुळें दुर्गंधांत विषारी हवेचा नाश होऊन उत्तम हवा प्राप्त होते. ज्या घरामध्यें ईश्वरीय वेदविद्येचें नियमानें नित्य जपहोमादी पठण होतें त्या ठिकाणीं कलह, वैर, प्लेग, व्याधीरोग, अकालमृत्यू इत्यादी आपत्ती येऊं शकत नाहींत. हा धूप दर शेरास दीड रुपाया प्रमाणें मिळेल.

सत्यशोधक समाज ऑफिस
पोष्ट हिवरखेड रुपरावाचे ता० आकोट
जि० आकोला प्रांत वऱ्हाड

नो. नं. ड ७९

विनंती पत्र.

सप्रेम वि. वि. अलीकडे या दोन वर्षांत आमच्या सुधारलेल्या लोखंडी नागरांचा खप फारच झपाट्यानें वाढल्यामुळें व विशेषेंकरून सातारा जिल्ह्यांत व कोल्हापूर, सांगली, मिरज, वगैरे संस्थानांत आमचीं आउतें फारच खपल्यामुळें आह्मी आमचा बेळगांव येथील शेतकीचीं आउतें करण्याचा कारखाना सदरहू प्रांताच्या मध्यभागीं ह्मणजे सातारा जिल्ह्यांत कुंडलरोड रेल्वे स्टेशनानजिक किर्लोस्कर वाडीस नेला आहे. सबब आपल्यास एवढीच विनंती आहे कीं, या नंतर आपल्यास अगर आपल्या मित्र मंडळीस आमचीं जीं आउतें लागतील तीं खालीं लिहिलेल्या पत्त्यावर मागविण्याची मेहेरबानी करावी. लोभ असावा हे विनंती.

आपला अभय इच्छिणारे,
किर्लोस्कर बंधु,
किर्लोस्कर वाडी पोष्ट कुंडल,
नो. नं. ड ६६ जिल्हा सातारा.

❋ इकडे लक्ष द्या ❋

त्वरा करा ! त्वरा करा

आह्मी येथें विक्रीकरितां पिठोरे, पाठोडा, दर शेंकडा एक १ रुपया , तुळशीचें लग्न ०।१२ आणे शेंकडा, शिवाय टपाल खर्च निराळा पडेल.

पत्ताः--
बाळकृष्ण अनोबा दलाल,
(वऱ्हाडसमाचार छापखाना)

सुधासिंधु

जेंव्हां डाक्टर व वैद्य यांची ही निराशा होत, तेंव्हां सुद्धा सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिंधु

पासून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षां पासून, लाखों मनुष्यां कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्राच्यां संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतून ही या औषधाची रजिष्टरी झाली आहे. या औषधाने कफ, खोकला, दम, हींवताप, पडकी (काळरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, धात्या, मळमळ, हात पाय व कंबर दुखणे, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, आणि खोकला सर्वास गुण येतो किंमत प्रत्येक बाटली ॥- आणे. सर्व औषधें विकणारां जवळ मिळते. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत च, प्रथम तेथें च शोध करावे जर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावे. चालु वर्षाचे पंचांग सर्वांस फुकट मिळेल लहान गावांत ही एजंट पाहिजेत, नियम मागवून पहावे.

मांगविण्याचा पत्ताः—
क्षेत्रपाल शर्मा मालक
सुख संचारक कंपनी मथुरा

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत ! !
इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कणतगुड्ड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही वनस्पती ह्मणजे झाडपाला क्वचित् क्वचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा "जायफळार्कमधु" यंत्र साह्यानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित् पातळ असून खाण्यास अमृताप्रमाणें गोड व सुवासिक आहे. हा मधु खात गेल्यास प्राप्त होणारे गुण सदरहू जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते—रतिकाळीं स्त्रीपुरुषांत फार वेळ टिकणारी कामास्थिति अनुभवास येतो. हा मधु खाल्यानंतर एक दोन दिवसांतच गुणांश समजूं लागतो. जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्षा अंशमानानें अधिक वाढते. अंगांतील नासलेली आणि कारणांखेरीज निघून जाणारी धातू पाऱ्यासारखी तेजस्वी व घट्ट बनून संततीधारणास योग्य अशी होते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रहे, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेला प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरतो. शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्ताहांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येतें. या औषधास पथ्य नाहीं व्यावर्ज करण्याचें कारण नाहीं. कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो. व जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो. १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १।८।४. तीन बाटल्यांस २।८।०. दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं; ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी०-नें पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स
एम्. डी. आर.

नो. नं. ड ९३ श्रीजिनेंद्रप्रामाणिक कंपनी,
हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचनाः—कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरू होते. परंतु नांवाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं आमचें येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर काढूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

आर्यवनौषधालय सुर्डी

व्हाइसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांनकडील आनररी असिस्टंट सर्जन माजी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधे वापरिक हल्लीं वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्यहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आह्मास दिलें आहे. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजविनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक,
रक्तशोधक, मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पति मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें ती दोषी असेल तर शरीरांत नानाप्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदा तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नदोष इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मी वेगैरे मुळेंलेले विकार मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सर्व पाय ब्रमांत. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडुरोग मुलांची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याध. वातरोग, निद्रानाश पित्तविकार. बाळंतरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मुर्छा नैयूतेनें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्ध वृद्ध, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व नडान्न पचं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतीचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकिटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गटिका रुपयाने आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर किंमतीचा घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनुपानखर्डे सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्त्यावर मिळतील.

दरः—एकदम ३९ गो० १ रु०, ७५ गो० २ रु० १०५ गो० ३ रु० १२९ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५२० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजनः—यानें वडस. साहर, फुल, पुळ्या. बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार तरीत बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः—कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुलाव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १॥ भार बाटलीस रु० २

३ दंतबळवर्धक पूडः—दंत संबधीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विषः—औषध लावतांच उतरतें मुळ्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः—औषध घेतांच कशाहि प्रकारचें ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १२ पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषधः—आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गांठीस मलम, वात चढूं नये ह्मणून धातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटीका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोगीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाची निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतन औषधांच्या अनेक जाहिराती — — —

जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी व आळशी बनल्यामुळें एकानें जो धंदा सुरूं केला त्याचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावा आमचे जाहिरातीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांतून आला असून आमच्या आंजिले वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याची तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हच कीं ज्याचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधांनें कच्चा वर्षी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करता अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उन्नतावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटाटीचें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकळ आर्य बंधु व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं. रोगमुक्त होण्यास आमचेंच औषध अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरावी, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणे ती खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ताः—सुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES

AND

FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undesigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur.

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार

नोटीस.

रा. रा. कृष्णराव यशवंतराव देशपांडे शिनखेडकर हल्लीं राहणार कसबे मेहेकर प्रगणें व तालुका मजकूर जि० बुलडाणें.

यांस--

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुमचे बंधु माधवराव याजपासून मीं विकत घेतलेल्या जमीनीविषयीं सन १९०७ इ. सालांत तुह्मी मजवर मेहेकर कोर्टीत अग्रक्रियेचा दावा केला असतां तो बुडाला ह्मणून तुह्मी त्याजवर अपील वगैरे करतो असें ह्मटल्यावरून पुढें मजलाही खर्च प… या करितां आणि तुमचे जे स… …र मजकडेस पुष्कळ दिवसांपासून वहितीस होते तेही तुह्मी काढून घ्याल ह्मणून सदहू तंट्याबद्दल चार पंचानुमतें व तुमचे व माझे मतें असें ठरलें कीं तुह्मास मीं रुपये १२७ एकशें सत्तावीस द्यावे आणि तुह्मी तंट्याबद्दल पुढें कोणतेच तऱ्हेची खटपट करूं नये आणि सदहू प्रमाणें तंटा मिटल्याविषयीं एकमेकांनीं एकमेकांस एक एक रुपयाचे कागदावर करारनामे लिहून द्यावे असें ठरलें, त्या वेळीं मजपाशीं रुपये १०० शंभर नगदी रोख होते सबब फक्त सत्तावीस रुपयांकरितां एक कर्जरोखा (जनरल स्टांप) चार आणे किंमतीचा मी आपले नांवचा आणि करारनाम्याकरितां आपण उभयतांनीं आपआपले नांवचा एक एक रुपयाचा जनरल स्टांप असे तीन कागद अंदाज माहे जुलई अगर आगष्ट सन १९०७ इ. महिन्यांत आपण घेऊन ते तिन्ही कागद तुह्मी आपले पाशींच ठेविले ते लागलीच लिहून पुरे करा असें ह्मटलें असतां उद्यां लिहूं असें तुह्मी ह्मणाले आणि ते तिन्ही कोरे कागद तुह्मी आपले पाशींच ठेविले नंतर दुसरे दिवशीं दस्तऐवज लिहिण्याविषयीं ह्मटलें असतां तुह्मी असें ह्मणाले कीं तुह्मी जी माधवरावची जमीन खरेदी घेतली आहे ती मला द्या आणि माझी जी जमीन आहे ती तुह्मी घ्या, तर मी काल ठरल्याप्रमाणें दस्तऐवज लिहून पुरे करीतों, नाहीं तर मी कांहींच करीत नाहीं. तेव्हां मीही त्यांस नाकबूल होऊन माझे दोन्ही कोरे कागद तुह्मास वापस मागीतले असतां तुह्मी ह्मणाले कीं तुमचे कोरे कागद आमचे भावाचे पेटींत ठेविले … पेटीस कुलूप लावून बंद आहे, तर … तुह्मी ज्या वेळीं याल तेव्हां तुमचे कोरे कागद देऊन टाकूं. त्यावरून मी आपले गांवीं जावून अजमासें महिना दीड महिन्यानें पुनः सरकारी कामाकरितां मेहकरी आलों असतां तुह्मी पुन्हा वर लिहिले प्रमाणें ठरावाचें रुपये एकशेंसत्तावीस १२७ घेण्यास तयार होऊन करारनामाही लिहून देण्यास तयार झाले तेव्हां मी ह्मटलें तुमचेपाशीं माझे जे दोन कोरे कागद सव्वा रुपया किंमतीचे शिल्लक आहेत त्याजपैकीं चार आण्याचे कागदावर रु. २७ लिहून घ्या. शंभर रुपयांकरितां आजरोजीं नवीन स्टांप आठ आण्याचा आणून लिहून देतों तेव्हां तुह्मी ह्मणाले तसें नको आजरोजीं नवीन स्टांप एक रुपयाचा एकच आणून त्याजवर रुपये १२७ लिहून द्या. आणि तुमचे पूर्वीचे कोरे कागदांपैकीं चार आण्याचा कोरा स्टांप तुह्मांस वापस देऊन राहिलेला एक रुपयाचा स्टांप तुमचे करारनाम्याचे उपयोगास पडेल ह्मणून मी ते दिवशीं नवीन स्टांप एक रुपयाचा आणून त्याजवर रुपये १२७ लिहून दिले. हल्लीं त्याची फेड झाली आहे. रोखा लिहून दिला त्या वेळीं चार आण्याचा पुर्वीचा कोरा स्टांप तुह्मास वापस मागून राहिलेल्या एक रुपयाचे कागदावर करारनामा लिहून घ्या व तुह्मी तुमचे नांवचा आणून ठेवलेल्या एक रुपयाचे कागदावर मला लिहून द्या असें ह्मटलें असतां तेव्हां तुह्मी ह्मटलें मी करारनामा वगैरे कांहीं एक लिहून देत नाहीं. तुमचे दोन्ही कोरे कागद मजपाशीं असलेले एखादे दिवशीं देऊन टाकूं. आतां सांपडत नाहींत. ते कोरे कागद तुह्मी आजपर्यंत माझे मजला वापस दिले नाहींत. केव्हां ह्मणतां भावाचे पेटींत आहेत. केव्हां ह्मणतां सांपडत नाहींत. चार संभावित गृहस्थांसमक्ष सांगता एखादे वेळीं देऊं. या तुमच्या संभावित बोलण्याचे थापेंत मी आजपर्यंत गप्प बसलों परंतु तुह्मास आतां या लेखी नोटीशीनें कळविलें जातें कीं मी कुणबी मनुष्य असून प्रत्येक वेळीं तुमच्याच बोलण्यावर विश्वास ठेऊन आजपर्यंत वाट पाहिली परंतु आतां ही नोटीस तुह्मास पावले दिवसापासून ८ दिवसांचे आंत तुह्मी माझे मजला दोन्ही कोरे कागद देउन टाकून तुमचे बापापासून चालत आलेला तुमचा व माझा लोभ कायम ठेवावा तसें न केल्यास मजला रीतीप्रमाणें तजवीज करावी लागेल कळावें ता. २८।७।१०

सही

देवराव वा॥ सखाराम पाटील मौजे निमखेड नजीक गिरोली प्रगणें शिनखेड ता० मेहेकर जि० बुलडाणें. सहीचा नि० ॥

नं. नं ढ २६

नोटीस.

बेशमी विठोबा वल्लद लक्ष्मणसा सोनार रा० पातुर तालुका बाळापुर यास:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी व तमचा मुलगा हरी यानें महादु वा॥ जानु मिसाळ रा० माळराजूर तालुके बाळापूर यास फीतुर दिला कीं मौजे माळराजूर तालुके बाळापुर येथील माझे पूर्ण मालकीचें शेत सर्वे नंबर ११० एकर २६ गुंठे २४ आकार रुपये २१ चे शेता संबंधीं मला व तुह्मास तुमचे फंदानें बनावटी ज्याहीर नोटीस महादु कडून तुह्मी देवविली होती महादुचा व तुमचा वरील शेताशीं कोणतेही प्रकारचा कांहींच हकसंबंध नाहीं तुह्मी पंच बोलवून पंचास उभयतांनीं एक एक रुपयाचे स्टांपावर स्थावरजंगम तुह्मी व मी मिळविलेली समाईक इस्टेट व विठोबा व भवानसा वल्लद लक्ष्मणसा सोनार या नांवाचे समाइक दस्तऐवज ता. १७।१२।

१८९१ ई० रोजीं वाटणी करण्याचे दोघांनीं दोन करारनामे पंचास लिहून दिले. पंचांनीं व तुह्मी मला वरील तारखेस आपसांत सारखी वाटणी करून दिली. फक्त वडिलोपार्जित ठेव मोहरा २००० हजार तुह्मी मला वाटून दिल्या नाहीं. तेव्हांच तुह्मी व मीं विभक्त राहिलों. विभक्त झाल्या नंतर तुमचे स्वतः मालकीचे नांवचे खरेदीचे व देवघेवचे कोणतेही प्रकारचे कुळास फितुर देऊन समाईक बनावट पावती व लेख देण्यास घेण्यास माझा कांहींच हक्क संबंध अधिकार नाहीं. या प्रमाणें माझे स्वतः मालकीचे नांवचे खरेदी व देवघेवचे कोणतेंहि प्रकारचे कुळास फितुर देऊन समाइक बनावटी पावती व लेख देण्यास घेण्यास तुमचा कांहींच हक्कसंबध, अधिकार नाहीं. तुह्मी कृष्णाजी वा॥ गणाजी कराळे रा० देऊळगांव तालुके बाळापुर याचे संबंधानें पोष्ट मारफत मला नोटीस बेमानपणाची दिली. तुमचे इमान खास बिघडलें वाटेल तसें करीता ता॥ ११ माहे जुलई सन १९१० ई० ची ज्याहिर नोटीस तुह्मी बेमानपणाची दिली. व महादु कडूनही कपटानें बेमानपणाची ज्याहिर नोटीस मला व तह्मास तुमचे फंदानें तुह्मी देवविली होती. या प्रमाणें तुह्मी कपटाचा बेमानपणाचा खोटा लेख व पुरावा देऊन दावा चालविण्यास ज्याहीर बनावट नोटीस तुह्मी दिली. तुमचे मनांत वडिलोपार्जित ठेव पचविणें आहे. तुमचें इमान खास बिघडलें. नोटीसीनें उघड दिसून येतें ज्याचें कपट त्याचेंच तळपट ही तुमची ह्मण व वचन आहे. तुह्मास अनेक वेळां सांगितलें व ज्याहीर नोटीसीनें व टपाल नोटीसीनें कळविलें होतें अखेरचे नोटीसीनें कळवितों कीं तुह्मी वरील शेतां संबंधी व दुसरे कोणतेंहि प्रकारचे बनावटी पुराव्याचा दावा केल्यास तो मला कबूल नाहीं.

सही

भवानसा व० लक्ष्मणसा सोनार रा० पातुरसेखबाबु दस्तुर खुद्द

नो० नं० ढ २३

नोटीस

बशेमी महादु वल्लद जानजी कुणबी राहणार माळराजूर तालुका बाळापुर

यास:—

खालीं सही करणार याज कडून नोटीस देतो कीं, तुह्मी व माझे विरुद्ध पक्ष विठोबा व त्याचा मुलगा हरी याचे संमतीनें मला व विठोबास बनावट व ज्याहीर नोटीस तुह्मी दिली होती. मौजे माळराजूर तालुका बाळापुर येथील माझे पूर्ण मालकीचे शेत सर्वे नंबर ११० एकर २६ गुंठे २४ आकार रु० २१ चे शेताशीं तुझा व विठोबाचा कोणतेच प्रकारचा हकसंबंध नाहीं तुह्मी वरील शेत दामो-

दर आपाजी हेडमास्तर रा० मेड…
वाशीम याजला सुमारें १६ वर्षांपूर्वी…
१९० रुपयांस तुह्मी विकले या…
तुझा कांहींच हक्क संबंध राहिला…
खरेदीखतावर माझी साक्ष आहे. नंत…
शेत दामोदरपंतानी मला २००…
विकलें या खरेदीखतावर तुह्मी सा…
या शेतावर विठोबाचा कोणतेही…
हक्क संबंध नाहीं वरील शेत…
पूर्ण मालकीचें आहे ताबाही माझ…
माझे स्वतः मालकीचे नांवचे देवघेव…
कोणतेही प्रकारचा विठोबाचा ह…
नाहीं विठोबाचा व माझा ता०…
१८९१ इ० रोजीं सर्व समाईक…
पंच मार्फत आपसांत सारखी वाट…
तेव्हांच आह्मी उभयतां विभक्त रा…
व विठोबा व त्याचा मुलगा ह…
फंद करून वरील शेतासंबंधी बन…
व पुराव्याचा दावा केल्यास…
कबूल नाहीं. कळावें ता० २०-८-…

सहा

भगनसा लक्ष्मणसा सोन…
पातुर शेखबा…

नो० नं० ढ २४

नोटीस.

नोटीस बेशमी कृष्णा वल्ल…
हेंदरे, नामदेव शिंपी राहणार क…
यांस:—

खालीं सही करणार इनक…
सीनें कळविण्यांत येते की, मी तु…
बायको असून तुमचे घरीं…
पासून राहिलें व तुमचा सं…
परंतु तुह्मी या चार वर्षांपूर्वीं…
वेची बायको केली व घरीं…
ती आल्यावरही मजला १॥…
तुह्मी पोसिलें परंतु या २ व…
कांहीं कसूर नसता तुह्मी मा…
सांगण्यावरून मला घराबाहेर…
त्यामुळें तेव्हांपासून मी आपले…
राहिले आहे. व सावकाराचें…
आजपर्यंत मी आपला उदर…
आहे परंतु आतां सावकार व.…
व मजला तुह्मीही आपल्या घ…
त्यामुळें पोट भरण्यास दुसरा…
नाहीं. करितां तुह्मांस या नोटी…
ण्यांत येतें कीं तुह्मास ही न…
पासून १५ दिवसांचे आंत…
सावकाराचें आजपर्यंत झालेलें…
१५० देऊन मजला तुह्मी…
घेऊन जावें व जगरीतीप्रमाणें…
करावा. याप्रमाणें तुह्मी वरील…
केल्यास हीच फारकत आहे…
मी नाइलाजास्तव दुसरा नवर…
तुमची कोणत्याही प्रकारची…
जाणार नाहीं. ही नोटीस…
तारीख २०।८।१९१०

सही

सहीचे नि. अनुसया…
शिंपी रा. वाशिम हिचे…

नो० नं० ढ २९